

ที่นี่มี 'ซินซี' ซึ่งเป็นภาษากัน หมายถึง ตกลง
ทุกภาคส่วนต้องมาร่วมซินซีกัน
หลายคนหลายพื้นที่อาจมองว่า มากคนก็มากความ
ดูเป็นเรื่องยุ่งยากเสียมากกว่า
แต่กับที่นี่แล้ว ไม่มีความคิดดังกล่าว

สมยศ ฤทธิธรรมนาถ
นายก อบต.นาทอน

นาทอนแคว้น | นาทอน

นาทอนแคว้น

เรื่อง ศันนารัตน์
ภาพ : กฤตพจน์ พงศ์ศิริประสิทธิ์

9 788185 331275

สสส
สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย (สสส)

ตลอดระยะเวลาหลายปี ที่สำนัก 3 ขับเคลื่อนงานโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เรามุ่งสร้างวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นให้สามารถใช้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลายด้าน รวมถึงกระบวนการสร้างผู้นำที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็น 'แก่น' และ 'กลไก' สำคัญในการเอาพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางที่จะสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน

ดวงพร เสงบุญพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.)

นาทอนแหกรา

คณาธิป

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data
คณาธิป.

นาทอนแหกรา.-- กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม
สุขภาพ (สสส.), 2561.
96 หน้า.

1. สุขุมชน. 2. ชีวิตสุขุมชน. 3. การพัฒนาชุมชน. I. ชื่อเรื่อง.

307.14

ISBN 978-616-393-137-5

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-393-137-5

พิมพ์ครั้งที่ 1

มกราคม 2561

บรรณาธิการอำนวยการ

ดวงพร เสงบุญยพันธ์

สมยศ ฤทธิ์ธรรมนาถ

สุรียนต์ อยู่สาย

บรรณาธิการ

กฤตพจน พงศ์กิติประสิทธิ์

กองบรรณาธิการ

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

ช่างภาพ

กฤตพจน พงศ์กิติประสิทธิ์

ศิลปกรรม

พรทิพา ไวยครุฑธา

ออกแบบปก

ณัฐชา วิวัฒน์ศิริกุล

พิสูจน์อักษร

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

ประสานงานการผลิต

รัชณี สงวนดี

จัดพิมพ์โดย

สำนักสนับสนุนสุขภาพะชุมชน (สำนัก 3)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

อาคารเรียนรู้สุขภาพะ เลขที่ 99/8 ซอยงามดูพลี

แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-343-1500 www.thaihealth.or.th

ดำเนินการผลิตโดย

หจก. จูซ อัฟ มีเดีย แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น

เลขที่ 200 ซอยเอกชัย 46 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน

เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150

ติดต่อ : juceup.asia@gmail.com

สิ่งที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพระดับชุมชน (สำนัก 3) ทำมาตั้งแต่ปี 2552 จนถึงปัจจุบัน คือ การขับเคลื่อนงานในพื้นที่ต้นแบบ โดยใช้โมเดลตัวคุณ คือหนึ่งชุมชนต้นแบบ หรือที่เราเรียกว่า ศูนย์จัดการเครือข่ายสุขภาพระดับชุมชน (ศจค.) ถ่ายทอดการเรียนรู้สู่ชุมชนเครือข่าย 20 แห่ง ซึ่งนอกจากการเข้าร่วมเรียนรู้แล้ว ยังผลักดันให้ชุมชนเครือข่ายจัดทำข้อมูล โดยมีทั้งการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแบบเร่งด่วน (RECAP) และจัดทำระบบฐานข้อมูลตำบล (TCNAP) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาผ่านข้อมูลโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนากิจกรรมต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันไปพร้อมกันด้วย

ในกรอบการทำงานของ ศจค. เรายังคงไว้ซึ่ง 7+1 ประเด็นนโยบายสาธารณะเป็นแกนในการขับเคลื่อน เมื่อขับเคลื่อนมาจนได้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจ คณะทำงานจึงพัฒนากลไกใหม่ อาทิ ศูนย์สนับสนุนวิชาการเฉพาะประเด็น (ศวฉ.) ศูนย์เรียนรู้เฉพาะประเด็น (ศร.) และศูนย์ประสานงานเฉพาะประเด็นและจัดการเรียนรู้ (ศปง.) กลไกเหล่านี้ขับเคลื่อนงานลงลึกในบางประเด็น เช่น การพัฒนาและสร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนท้องถิ่น การพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น การควบคุมยาสูบ การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อลดอุบัติเหตุ การพัฒนาระบบอาหารชุมชน ฯลฯ โดยยังคงใช้โมเดลตัวคุณด้วยเราเชื่อว่าการพัฒนาเรื่องหนึ่งจักส่งผลกระทบต่อส่วนงานในมิติอื่นๆ อย่างมีนัยยะสำคัญ อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่เปิดกว้างให้ชุมชนท้องถิ่นที่เคยทำงานร่วมกับเรา ได้ทำงานต่อ หรือชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เคยทำงานกับเรา ได้มีจุดร่วมและเริ่มต้นทำงานกับเราได้ โดยทั้งหมด แน่ใจว่าต้องการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ แต่ที่สุดแล้ว ก็หวังว่าแรงกระเพื่อม จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายต่อไป

ตลอดระยะเวลาหลายปี ที่สำนัก 3 ขับเคลื่อนงานโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เรามุ่งสร้างวัฒนธรรม

ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถให้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลายด้าน รวมถึงกระบวนการสร้างผู้นำให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็น 'แก่น' และ 'กลไก' สำคัญในการเอาพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางที่จะสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน

นอกจากนี้ ในห้วงปีที่ผ่านมา เรายังพบว่างานที่ดำเนินอยู่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งรัฐบาลไทยได้กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของทิศทางการพัฒนาประเทศไทย เมื่อมองตรงนี้ เราจะพบว่า จังหวะก้าวและทิศทาง การเดินของเราเป็นสิ่งที่ไม่ใช่แค่ประเทศไทย ต้องการ แต่เป็นสิ่งที่โลกใบนี้ต้องการด้วย

งานพัฒนาที่เกิดขึ้น ต้องยกเครดิตให้แก่ทุนดั้งเดิมของชุมชน สิ่งที่สำคัญ 3 ทำ คือการเข้าไปต่อยอดงานที่ชุมชนทำอยู่ โดยสร้างการบูรณาการขึ้นภายใน ทั้งการจัดการคน ข้อมูล แผนชุมชนดั้งเดิม กลวิธีการทำงาน นโยบายสาธารณะ เมื่อมีข้อมูล มีแผน มีเป้าหมาย บวกกับงบประมาณ ก็ทำให้การทำงานนั้นง่ายขึ้น นอกจากนี้ สำนัก 3 ยังสร้างการบูรณาการร่วมระหว่างองค์กร ซึ่งเวลานี้ได้ลงนามข้อตกลง เพื่อผลักดัน 1 แผน 1 ตำบล ร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการพัฒนาชุมชน และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เชื่อว่าน่าจะลดปัญหาความซ้ำซ้อนของข้อมูลลง และส่งผลให้การผลักดันกิจกรรมพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ถึงที่สุดแล้ว สสส. โดยสำนัก 3 ก็ขอเป็นส่วนหนึ่งในการสานต่อเจตนารมณ์ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่อยากเห็นประชาชนคนไทยมีความสุข สดชื่นสดใส รู้เท่าทันตัวเอง เท่าทันโลก มีทักษะ มีความรู้ในการสร้างชุมชนให้มีความสามัคคี ป้องกันสิ่งชั่วร้ายจากภายนอก เพื่อร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง มีสุขภาพที่ดีครบทั้ง 4 มิติ อันได้แก่กาย จิตใจ ปัญญา สังคม และปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทยให้มีความมั่นคงสืบไป

ดวงพร เฮงบุณยพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาพระดับชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

6 | บทนำ 'สู่ตำบลนาทอน'

10 | องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน

- 12 | นาทอนแกลง
- 15 | กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น
- 17 | การจัดการขยะแบบครบวงจร
- 20 | เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 23 | สภาพลเมืองเด็กและเยาวชน

24 | บ้านวังเจริญราษฎร์ หมู่ที่ 9

- 26 | กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังเจริญราษฎร์
- 28 | ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์

32 | บ้านวังตง หมู่ที่ 4

- 34 | ธนาคารขยะบ้านวังตง
- 36 | กลุ่มจักสานต้นคลุ้มบ้านวังตง

40 | บ้านทุ่งใหญ่ หมู่ที่ 8

- 42 | กลุ่มน้ำยางสดบ้านทุ่งใหญ่
- 45 | ป่าชุมชนบ้านทุ่งใหญ่
- 46 | สถาบันการเงินบ้านทุ่งใหญ่
- 48 | โฮมสเตย์

50 | บ้านนาทอน หมู่ที่ 1

- 52 | ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านนาทอน

สารบัญ

56 | บ้านท่าข้ามควาย หมู่ที่ 6

58 | กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน

62 | กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน

64 | บ้านเปரிய หมู่ที่ 2

66 | กลุ่มเรือพลีตริภักย์คลองเปரிய

68 | สันหลังมังกร

70 | บ้านทุ่งใหญ่ หมู่ที่ 8 (อีกครั้ง)

72 | สภาองค์กรชุมชน

73 | เครือข่ายกองทุนชุมชนตำบลนาทอน

76 | กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอน

79 | ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

80 | บ้านบารายี หมู่ที่ 7

82 | มัสยิดบ้านบารายี-มัสยิดส่งเสริมสุขภาพ

86 | ครอบครัวจักรยาน

88 | บ้านท่าศิลา หมู่ที่ 5

90 | ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าศิลา

92 | ยุวเกษตรกร

94 | เครือข่ายเกษตรชีวภาพ

96 | ส่งท้าย

บทนำ

‘สู่ตำบลนาทอน’

Introduction

ยามต้องออกเดินทาง ผมมักสำรวจแผนที่ของจังหวัดนั้นก่อน อย่างน้อยเพื่อให้รู้ว่าอยู่ติดกับจังหวัดไหน สภาพพื้นที่เป็นอย่างไร แล้วหาข้อมูลเพิ่มเติม เมื่อได้ยินชื่อ ‘สตูล’ ผมจึงทำแบบเดิม

จังหวัดสตูลอยู่ข้างใต้จังหวัดตรัง ติดกับจังหวัดสงขลา มีพรมแดนติดทะเลฝั่งอันดามัน นอกชายฝั่งเห็นเกาะตะรุเตา ในอดีตเป็นที่คุมขังนักโทษ แต่ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสตูล พอมานั่งดูก็นึกขึ้นได้ว่า ผมเคยมาเกาะตะรุเตาครั้งหนึ่งเมื่อยังเด็ก ตอนนั้นมาเที่ยวกับครอบครัว ภาพต่างๆ ซิตจางหมดแล้ว ทั้งภาพถ่าย ตลอดจนภาพในความทรงจำ

ส่วนเกาะหลีเป๊ะ ด้วยพลังของโซเชียล-มีเดีย เชื่อว่าทุกคนเคยได้ยิน เห็นภาพ และคลิปวิดีโอทั้งหมดแล้ว แม้เป็นความสวยงามที่ดึงดูดให้ใครต่อใครมายังจังหวัดสตูล แต่ก็มีเสียงสะท้อนถึงความฉาบฉวย เกิดข้อถกเถียงว่าเป็นการอนุรักษ์หรือทำลาย ซึ่งเป็นสิ่งคู่เคียงกับการท่องเที่ยวไทยเสมอมา

สตูลยังเป็นแหล่งอุทยานธรณีที่สำคัญของประเทศไทย แลผมยังมีเรื่องให้ลุ้นกันต่อเมื่อองค์การยูเนสโกลงพื้นที่สำรวจแหล่งทรัพยากรธรณี เพื่อพิจารณาให้การรับรองเป็นอุทยานธรณีโลก ข่าวนี้นำให้ผมรู้สึกตื่นเต้นแทน เพราะท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนหมุนเวียนเร็ว เราแทบไม่เห็นเรื่องดีๆ จากพลวัตของข่าวสาร

จุดหมายปลายทางของผม ถ้าให้จำเพาะเจาะจงยิ่งขึ้น คือตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ที่นี้ไม่มีเครื่องบินพาณิชย์มาก่อนมาผมได้คุยกับ สมยศ ฤทธิธรรมานา นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลนาทอน เพื่อนัดหมายเรื่องการเดินทาง ตลอดจนโปรแกรมการลงชุมชน นายภา สมยศแจ้งให้ผมนั่งเครื่องบินมาลงที่ท่าอากาศยานจังหวัดตรัง แล้วจะมีเจ้าหน้าที่ไปรับ

ท่าอากาศยานตรังมีสายการบินหลายเจ้าให้บริการ มีเที่ยวบินเพียงพอรองรับความต้องการ ผมเลือกบินไฟลต์เช้า และกลับไฟลต์สุดท้ายในอีกสามวันให้หลัง ผมตรวจสอบสภาพอากาศ กรุงเทพฯ เริ่มเย็นลงแล้ว ผิดกับสตูลที่อากาศค่อนข้างร้อนชื้น ถึงอย่างนั้นผมตัดสินใจเอาเสื้อคลุมติดมาด้วย

เครื่องลงช้ากว่ากำหนดไปเกือบ 20 นาที ผมเปิดโทรศัพท์ ไม่มีข้อความเข้าแสดงหมายเลขที่พยายามติดต่อมา ไม่นั่นใจว่าคนมารับรอนานแล้วหรือยังไม่ถึง ผมลองโทรไป ปลายสายน้ำเสียงสดใส สำเนียงตามแบบฉบับคนใต้ เขาบอกว่ารออยู่ด้านหน้าทางเข้า ผมไม่มีสัมภาระใต้ท้องเครื่อง จึงรีบเดินออกไปหา

เจ้าของเสียงคือชายสวมเสื้อเชิ้ตสีขาวกางเกงยีนส์ รูปร่างท้วมนิดๆ เขาไว้ผมทรงทรงแสงกลาง และสวมแว่นดำรับกับใบหน้า คมเข้มมาก ผมแนะนำตัว ทำความรู้จักกับ **พินัน-อนันตรัตน์ พิษยมงคล** ที่มารอรับ เขาเดินนำผมไปขึ้นรถ ทางนายกฯ สมยศเตรียมกำหนดการไว้หมดแล้ว

“นายกฯ สมยศเป็นคนเป๊ะ เดี่ยวเราเดินทางกันเลย” พินันเอ่ยขึ้น “ว่าแต่หิวไหม

กินอะไรแล้วหรือยัง”

ผมตอบว่ากินมื้อเช้าที่สนามบินเรียบร้อยแล้ว พร้อมเดินทางไปยังตำบลนาทอน ที่นั่นขับรถกระบะสีขาวยุคเก่า และอุปกรณ์ที่แปลกจากต้นแบบ ก็บังคับได้ว่าเขาเป็นนักเลงรถ ขึ้นชอบรถเป็นชีวิตจิตใจ

“เมียบ่นอยู่เหมือนกัน แต่คนมันชอบทำอะไรได้” พินันกล่าวติดตลก เมื่อผมทักเรื่องรถ

จากท่าอากาศยานตรังถึง อบต.นาทอน ระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 1 ชั่วโมงเศษ ที่นั่นไม่ใช่คนขับรถเร็ว แต่ขับแบบค่อยๆ ไป คงเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัย เพราะในวัยนี้ เขามีลูกสาว 1 คน

ผมเพิ่งรู้ว่าพินันเป็นคนอำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ดีที่เมื่อวานเป็นวันสุดท้ายของสัปดาห์หยุดยาว พินันจึงรอมผมแล้วเดินทางไปพร้อมกัน คลายความเกรงใจลงไปเล็กน้อย จากย่านตาขาว บนถนนสายหลัก 404 พินันใช้ทางแยกซ้าย เข้ามาทางองค์การบริหารส่วนตำบลสุโสะ อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ปลายทางไปเชื่อมกับถนนหลวงสาย 416 ตรัง-สตูล แล้วตรงดิ่งไปเข้าอำเภอทุ่งหว้า หน้าด่านของจังหวัดสตูล

“ภรรยาผมทำงานเป็นผู้อำนวยการกองคลัง อบต.สุโสะ” พี่นั่นชี้ให้ผมดูสำนักงาน อบต.สุโสะ เมื่อรถวิ่งผ่าน

ดีที่พี่นั่นไม่ต้องกลับบ้านทุกวัน อาศัยนอนที่สำนักงาน เย็นวันศุกร์หลังเลิกงานค่อยขับรถกลับบ้าน แล้วเข้าวันจันทร์เดินทางอีกครั้ง ชีวิตของเขาเป็นแบบนี้

เมื่อเข้าเขตอำเภอทุ่งหว้า ผมสังเกตเห็นป้ายประชาสัมพันธ์อุทยานธรณีสตูล พี่นั่นบอกว่า ที่นี่มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่มาก ส่วนใหญ่ยังคงความสมบูรณ์ตามธรรมชาติ จะมีก็แต่เกาะหลีเป๊ะ ที่พัฒนาไปไกลหน่อย

“ยังสวยนะ ผมว่า แต่บนเกาะตอนนี้ก่อสร้างอะไรต่อมิอะไรเต็มไปหมด ต้องลงไปดูสักครั้ง ทำเทียบเรือปากบาราที่อยู่ห่างจากตำบลนาทอนไปประมาณยี่สิบกว่ากิโลเมตรเท่านั้น นอกจากเกาะหลีเป๊ะ ก็ยังมีเกาะอาดัง สวยเหมือนกัน” พี่นั่นเชื่อเชิญพร้อมให้ข้อมูลเสร็จสรรพ

เรามาถึงตัวอำเภอทุ่งหว้า รถผ่านตึกรามบ้านช่อง เสียหายที่ไม่ได้เข้าไปดูใกล้ๆ กว่านี้ พี่นั่นชี้ให้ผมดูสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกิสก่อนเล่าให้ฟังว่า เขตอำเภอทุ่งหว้าเดิมมีท่าเทียบเรือสำเภา จัดเป็นย่านการค้าที่เจริญ

รุ่งเรืองในอดีต ก่อนความเจริญจะย้ายจากน้ำมาอยู่บนบก กระทั่งอำเภอละงูเจริญขึ้นมาแทนที่

ถึงตรงนี้เริ่มมีการขายถนนจากสองเลน เป็นสี่เลน ระยะทางค่อนข้างยาว เลยตัวตำบลนาทอนไปอีก ฝุ่นฟุ้งกระจายเต็มทาง พี่นั่นพูดขึ้นว่า ก่อนจะสบาย ต้องลำบากก่อน แล้วไม่มีทางให้หลบเลี่ยงเท่าไร กลางค้ำกลางคืนมอเตอร์ไซด์ต้องใช้ความระมัดระวัง เพราะไม่มีเกาะกลาง และไม่มีเจ้าหน้าที่คอยบอกทางตลอด แสงไฟก็น้อย

“น่าจะอีกนับปีได้ กว่าจะแล้วเสร็จ” พี่นั่นกล่าว

เราเข้าสู่เขตตำบลนาทอน ที่บ้านนาทอน หมู่ที่ 1 จากตรงนี้วิ่งต่อไปอีกเกือบสิบกิโลเมตร จึงจะถึง อบต.นาทอน พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลนาทอนอยู่ฝั่งขวาของถนนที่มุ่งหน้าเข้าเมืองสตูล ส่วนฝั่งซ้ายเป็นที่สาธารณะเสียส่วนมาก มีทั้งป่าและเขา โดยเขาที่เป็นแหล่งอุทยานธรณีคือเขาโต๊ะนางดำ

ยังไม่ทันถามอะไรต่อ เสียงไฟเลี้ยวดังขึ้น รถเลี้ยวขวาเข้าสู่สำนักงาน อบต.นาทอน เรามาถึงแล้ว...

องค์การบริหารส่วนตำบล นาทอน

อาคารสำนักงานหลักตั้งรับหน้าอยู่ แต่
พินันหันหัวรถมาทางอาคารหลังเล็กสี่มุม ซึ่ง
ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของที่ดิน เป็นอาคารชั้นเดียว ชื่อ
อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานธรณี
สตูล พินันส่งถึงหน้าประตู ด้านหน้าอาคาร
เป็นสวนตัดแต่ง คล้ายโมเดลจำลอง มีแผ่นป้าย
ทำจากไม้ เขียนอักษรว่า 'เขาโต๊ะนางดำ' ผม
ละสายตาแล้วเดินเข้าไปในอาคาร ชายที่
เข้ามาต้อนรับคือนายกฯ สมยศนั่นเอง ผม
จำนำเสียงจากตอนคุยโทรศัพท์ได้

ภายในอาคารหลังเล็กนี้เป็นโถงกว้าง
โต๊ะทำงานหลายตัววางเรียงต่อกัน นายกฯ
สมยศเชิญให้ผมนั่งพักเหนื่อย ก่อนที่เราจะ
เริ่มต้นทำความรู้จักกับตำบลนาทอน...

นาทอนแกhra

ทุกสิ่งอย่างได้รับการจัดเตรียมไว้หมดแล้ว ตามคำนิยาม 'เป๊ะ' ที่พี่นันบอก ผมรับใบกำหนดการที่ระบุรายละเอียดการลงพื้นที่นับดูมากอยู่เหมือนกัน แต่ก็เป็นเรื่องทำทายนทั้งกับตัวผมเอง และทีมคนทำงานที่นี่

ตอนนี้เวลาสิบโมงเศษ นายกฯ สมยศบอกว่า ช่วงเช้าเราจะอยู่ที่อาคารนี้ จนกินอาหารกลางวันเสร็จ จึงค่อยลงพื้นที่ในตำบลนาทอน ผมกวาดสายตาดูโปรแกรมรายละเอียด แค่รายการแรกก็น่าสนใจแล้ว 'นาทอนแกhra'

คำว่าแกhrานี้คงไม่ใช่ศัพท์สแลงติดปากวัยรุ่น 'แกhra' หรือ 'hraแก' ลากเสียงยาวเป็นใช้ได้ ผมเห็นโอกาสเปิด เลยถามนายกฯ สมยศทันที

"แกhra เป็นภาษาถิ่น หมายถึงการจัดการตนเอง ประหนึ่งนิยามบอกความเป็นตำบลนาทอน" นายกฯ สมยศกล่าว

เริ่มต้นก็น่าสนใจแล้ว ตำบลนาทอนมีอยู่ด้วยกัน 9 หมู่บ้าน ประชากร 7,353 คน ตามข้อมูลทะเบียนราษฎร ในจำนวนนี้มีถึงร้อยละ 85 นับถือศาสนาอิสลาม ที่เหลือเป็นศาสนาพุทธ โดยชาวพุทธกระจุกตัวอยู่ที่บ้านทุ่งใหญ่ หมู่ที่ 8 และในหมู่บ้านอื่นอีกประปราย ทุกหมู่บ้านมีมัสยิด ขณะที่บ้านทุ่งใหญ่มีสำนักสงฆ์

ส่วนสภาพทางภูมิศาสตร์ของตำบลนาทอน นายกฯ สมยศเล่าว่า ตั้งเดิมมนุษย์ปลูกพืชเพื่อยังชีพ ถิ่นนี้เคยปลูกข้าวกัน ชื่อนาทอนจึงมิใช่ความบังเอิญ แต่สภาพพื้นที่

เปลี่ยนไป เมื่อยางพาราเข้าครอบครองพื้นที่ทางใต้ของประเทศไทยอย่างเบ็ดเสร็จ

"ปัจจุบันนาเราเหลือน้อยมากแล้ว คนนาทอนทำยางพาราเอาเงินไปซื้อข้าวกิน ภาพรวมพื้นที่เราอุดมสมบูรณ์ 'เขา ป่า นา คลอง เล่' เรามีครบทั้งหมด ป่าเป็นป่าชายเลน อุดมสมบูรณ์มาก เรามีคลองเปรี๊ยะเป็นคลองสายสำคัญ เชื่อมกับทะเลอันดามัน เป็นแหล่งอาหารชั้นดี ที่สำคัญยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย ส่วนเขา เรามีเขาโต๊ะนางดำ เป็นแหล่ง

สมยศ อุทธิธรรมนาถ

อุทยานธรณีที่สำคัญ มีเขาสะบัน ซึ่งเป็นเกาะอยู่กลางทะเล ยังเป็นธรรมชาติมาก” นายฯ สมยศเล่าเป็นฉากๆ

กระบวนการแกหราบเกิดขึ้นมาระยะหนึ่งแล้ว นายฯ สมยศบอกว่า อาศัย 5 เสาหลัก ได้แก่ ท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนตำบล นาทอน ท้องที่ คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภาคประชาชน โดยตำบลนาทอนมีสภาองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง หน่วยงานภาครัฐ ทั้งหน่วยบริการสาธารณสุข สถาบันการศึกษา สำนักงาน

เกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน และเสาหลักอย่างศาสนา ซึ่งเพิ่มขึ้นจากที่ผมเคยเจอในพื้นที่อื่น อาจเพราะศาสนาอิสลามมิได้หมายถึงครัทธาเท่านั้น หากแต่ยังเกาะเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติ ถักร้อยเข้าไปในชีวิตประจำวัน ทุกฝ่ายเป็นเจ้าของชุมชน และท้องถิ่นในฐานะผู้บริหาร ต้องเป็นสื่อกลางในการระดมความร่วมมือ เพื่อสร้างชุมชนที่สามารถแก้ปัญหาด้วยตัวเอง วางแผน ตลอดจนพัฒนาพื้นที่ของตัวเองได้

ที่นี่มี 'ขันซี' ซึ่งเป็นภาษาถิ่น หมายถึง ตกลง นายกฯ สมยศกล่าวว่า ทุกภาคส่วน ต้องมาร่วมขันซีกัน หลายคนหลายพื้นที่อาจ มองว่า มากคนก็มากความ ดูเป็นเรื่องยุ่งยาก เสียมากกว่า แต่กับที่นี่แล้ว ไม่มีความคิด ดังกล่าว

"ปกติแล้ว ประชาธิปไตยที่เห็น คือการ เลือกผู้แทนเข้ามาทำหน้าที่แทน แล้วผู้แทน เหล่านี้เสมือนได้รับอำนาจในการบริหาร อำนาจในการตัดสินใจ ซึ่งอยู่ในมือคนเพียง หยิบมือ แต่แบบนี้บางครั้งก็มีปัญหา มันไม่ นุ่มนวลเท่าไร เราเลยคิดและทำอีกทาง เรียก ประชาธิปไตยทางตรง เอาผู้รับประโยชน์มา พุดคุย ขันซีกัน ว่าเราจะทำหรือไม่ทำอะไร ซึ่ง ดีมาก คือเรามองเห็นปัญหาจริง ความ- ต้องการเร่งด่วนจากผู้รับประโยชน์ ดัดเรื่อง ผลประโยชน์แอบแฝง มีคนช่วยคิดมาก ก็ยิ่ง ช่วยให้เกิดผลึก ที่สำคัญคือเราได้เห็นพลังของ คน ด้วยกระบวนการนี้ เราให้ความเท่าเทียม เพราะเราเชื่อในศักยภาพ คนซีมอดเตอร์ไซด์ คนกรีดยาง ผู้สูงอายุ เหล่านี้สามารถมานั่ง หัวโต๊ะได้ มาพุดคุย มาบอก ทุกคนเป็นผู้นำ ได้" นายกฯ สมยศอธิบาย

เมื่อราวปลายปี 2556 มีการขันซีครั้งใหญ่ ระดับตำบล เปิดเวทีรับข้อเสนอที่ อบต. นาทอน 9 ครั้ง เวทีสาธารณะหมู่บ้านอีก 9 ครั้ง จากการขันซีครานั้น ได้รับข้อเสนอรวม 120 ข้อ จากทั้ง 9 หมู่บ้าน เมื่อประมวลและ

สังเคราะห์เทียบเคียงแล้ว แบ่งได้เป็น 12 หมวด มีข้อเสนอ 36 ข้อ เกิดเป็นธรรมนูญ ตำบลนาทอน ซึ่งประกาศใช้ในปี 2557

ตัวธรรมนูญนี้ มิใช่กฎหมาย แต่เป็น ข้อตกลงร่วมของชุมชน ซึ่งทุกคนเคารพและ ปฏิบัติตาม มีเป้าหมายเพื่อสร้างความสุข สมบูรณ์ในมิติต่างๆ ของตำบลนาทอน

"แต่เวลาผ่านไป ก็จะมีเรื่องราวใหม่ๆ หรือประเด็นเร่งด่วน เฉพาะกิจ เข้ามาให้ต้อง คุยกันใหม่เรื่อยๆ แบบนี้เรามิเวทีทบทวน หรือเวทีเฉพาะกิจใหม่ครับ" ผมถามต่อ

"ธรรมนูญนี้ค่อนข้างครอบคลุม แต่ถ้า วันหนึ่ง เกิดมีข้อใดที่ล้าหลัง หรือไม่สามารถ ปฏิบัติอย่างนั้นได้อีก เราก็มາคุยกันใหม่ ส่วน ที่เป็นเรื่องเร่งด่วน อันนี้ทาง อบต.นาทอนต้อง เรียกมาขันซีอยู่แล้ว" นายกฯ สมยศตอบ

"แล้วแผนชุมชนแต่ละปีล่ะครับ" ผมซักต่อ

"อันนี้เป็นหน้าที่ มีอาจเสี่ยงได้อยู่แล้ว ทุกปีเจ้าหน้าที่จะต้องลงประชาคมตามบ้าน เพื่อจัดทำแผนชุมชน แล้วมาเทียบเคียงกับ รายจ่ายตามงบประมาณ โดยเรามีทั้งแผนราย ปี แผนยุทธศาสตร์สามปี" ใครคนหนึ่งพูดขึ้น

นายกฯ สมยศจึงแนะนำให้ผมรู้จักกับ **สุริยันต์ อยู่ถ้าย** ปลัดองค์การบริหารส่วน ตำบลนาทอน ที่เพิ่งตามเข้ามา ก่อนจะเดินไป ยังจอยาสโลด เพื่อเปิดภาพตอนที่ชาวบ้าน มาร่วมขันซี ขณะที่ในมือของผม มีธรรมนูญ ชุมชนตำบลนาทอนอยู่แล้ว...

กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น

นับเป็นกลไกที่ส่งเสริมด้านการจัดการสุขภาพภายในชุมชนได้อย่างดี ต่อเรื่องนี้ ผมได้พูดคุยกับ **สุริยันต์ อยู่ลำย** ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน

ช่วงปลายปี งานค่อนข้างมาก ปลัดสุริยันต์พูดขึ้น เขาเพิ่งกลับมาจากประชุมที่กรุงเทพฯ แล้วเดี๋ยวก็ต้องไปอีก ตอนนี้อยู่ในสำนักงานทันที เลยต้องรีบสะสางการงานที่ค้าง

ตำบลนาทอนเข้าร่วมกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ตั้งแต่รุ่นแรกในราวปี 2549 เวลานั้นมีเครือข่ายภาคประชาชนที่ทำงานด้านสุขภาพมาให้ข้อมูลเติมเต็ม อบต.นาทอนจึงตอบรับเข้าร่วม

“สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสนับสนุนงบรายหัว แล้วให้ท้องถิ่นสมทบเพิ่ม ‘ใช้ไหมครับ’ ผมแลกเปลี่ยนตามที่รู้มา

ปลัดสุริยันต์พยักหน้า เขาบอกว่าตามเงื่อนไขให้ท้องถิ่นสมทบเพิ่มร้อยละ 40 แต่ความที่ได้ข้อมูลมา ค่อนข้างมั่นใจ จึงสมทบเพิ่มให้ร้อยละ 100

ช่วงปีแรกมีประเด็นที่คนทำงานยังไม่เข้าใจแน่ชัด โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพ ปลัดสุริยันต์เล่า ภาระงานจึงไปตกอยู่กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทอน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านวังตง ซึ่งเป็นหน่วยบริการสาธารณสุขของตำบลนาทอน รวมถึงมีผู้นำที่ของประมาณไปใช้ไม่ต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ แต่เป็นส่วนน้อย เพราะทางเขตกำกับดูแลอยู่

ปีต่อมาคณะทำงานเริ่มมีความเข้าใจ

มากขึ้น โดยพยายามสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันระหว่าง รพ.สต. ผู้นำท้องที่ อสม. ตลอดจนชาวบ้าน

“ทุกคนต้องถอดหมวกทิ้ง แล้วมาร่วมกันคิด เริ่มต้นที่ตัวเราเอง เมื่อพูดคุยกัน ก็เกิดวิสัยทัศน์ออกมา ‘ร่วมประสานทุกภาคีสุขภาพดี ถ้วนหน้า พัฒนาอย่างยั่งยืน คินสุขภาพจะสู่ชุมชน’ ทีนี้โครงการจึงเริ่มมีความหลากหลายมากขึ้น ถึงขั้นที่บางปี เราตั้งงบประมาณให้สองเท่าตัวเลยก็มี” ปลัดสุริยันต์เล่า

ในแต่ละปี อบต.นาทอนจะเชิญภาคีทั้ง 5 เสา เข้ามาทำแผนสุขภาพประจำปี ร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาที่ตำบลประสบพบเจอ

“เราคุยเวทีใหญ่เสร็จ แล้วก็มาคุยเวทีระดับหมู่บ้าน ซึ่งเรามองเห็นปัญหาหนึ่ง คือ

ชาวบ้านไม่สามารถเขียนโครงการได้ จึงแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของ อบต.นาทอน เป็นปลัดหมู่บ้าน ประจำแต่ละหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ช่วยคิด ช่วยเขียนแผนร่วมกัน” ปลัดสุรียนต์อธิบาย

ยิ่งในช่วงสองปีที่ผ่านมา สำนักงานหลักประกันสุขภาพเขต 12 จังหวัดสงขลา ออกแบบ 15 แผนงาน เพื่อให้มีความละเอียดมากขึ้น ทุกกองทุนภายในเขต 12 จึงต้องบันทึกข้อมูลจำแนกโครงการตามแผนงาน ซึ่งมีแผนงานหลัก ๖ เรื่อง ยาเสพติด อาหารและโภชนาการ เคลื่อนไหวร่างกาย แผนงานจัดการกองทุนสุขภาพ โรคเรื้อรัง อุบัติเหตุ อนามัยแม่และเด็ก เด็กเยาวชนครอบครัว ผู้สูงอายุ สิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติ และประชาชนทั่วไปที่มีความเสี่ยง เป็นการบันทึกข้อมูลออนไลน์ สามารถเรียกดูทั่วถึงกันทั้งหมดภายในเขต

ปลัดสุรียนต์บอกเพิ่มเติมว่า 15 แผนงานที่เขต 12 ทำขึ้น ค่อนข้างละเอียด และเป็นงานที่เพิ่มขึ้น แต่หลังจากได้ทำมา ก็เห็นว่าข้อมูลเป็นระบบมากขึ้น ประเด็นชัดเจนขึ้น ขณะเดียวกัน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติกำหนดกรอบการใช้งบประมาณตามสัดส่วน แบ่งเป็น 5 หมวด คือหน่วยบริการประชาชน การบริหารจัดการ เด็กและผู้สูงอายุ และภัยพิบัติ

“แล้วปัญหาสุขภาพของที่นี่เป็นยังไงบ้างครับ” ผมถามอีก

“ข้อดีคือคนบ้านเราทำงานแต่เด็ก พ่อแม่กรีดยาง ต้องเดิน กรีดยาง ลูกมีหน้าที่เก็บน้ำยาง ช่วยกัน ข้อเสียคือเบาหวาน ความดันเป็นกันมาก ถือว่าสำคัญ เพราะเป็นโรคเรื้อรัง

เราเลยต้องเข้ากับโครงการพวกปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กรีดยางต้องตื่นเช้ามีด ตีสองออกวันหนึ่งกินกาแฟมาก บางคนกินผงกาแฟอมไว้ในปาก ยาสูบยาเส้นก็มี ขณะที่การดูแลผู้สูงอายุก็ต้องดูแล เพราะผู้สูงวัยมาก เด็กและเยาวชนก็เช่นกัน บ้านเรามีเก้าหมู่บ้านแปดมัสยิด จึงต้องอาศัยมัสยิดเป็นกลไกขับเคลื่อน อย่างน้อยวันศุกร์ที่ทุกคนมารวมกันละหมาด โต๊ะอิหม่ามจะช่วยเหลือได้” ปลัดสุรียนต์เล่าละเอียด

แต่ละปีหมู่บ้านหนึ่งมีเงินราว 100,000 บาท และเพื่อให้เห็นภาพชัดเจน ปลัดสุรียนต์จึงให้ **มณฑา นวลคำ** ปลัดหมู่บ้านวังเจริญราษฎร์ หมู่ที่ 9 ช่วยเล่าให้ฟัง

เธอเล่าว่าปีที่ผ่านมามี หมู่ที่ 9 ทำโครงการคนวังเจริญราษฎร์รักสุขภาพ ภายในมีโครงการย่อย เช่น คนวังเจริญราษฎร์รักสุขภาพดี ซึ่งส่งเสริมกิจกรรมการเล่นเปตองในหมู่บ้าน รำกระบอง รวมถึงอบรมเรื่องอาหาร และการดูแลสุขภาพ

นอกจากนี้ ยังมีโครงการปลูกจิตสำนึกคนวังเจริญราษฎร์ เป็นการอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะครบวงจร เกษตรอินทรีย์ สร้างอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ และออกกำลังกายด้วยการเดินเก็บขยะ โดยดึงเยาวชนมาเป็นส่วนหนึ่งในการติดตามผล

“ทุกหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านจัดการตนเองด้านสุขภาพ ก็ด้วยกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นนี้แหละ” ปลัดสุรียนต์กล่าว

ฟังดูน่าสนใจ ผมหมดคำถาม เลยเป็นช่องให้ปลัดสุรียนต์ถามผมบ้าง เราพูดคุยสัพเพเหระ ก่อนที่นัดหมายลำดับถัดไปจะเข้ามา...

การจัดการขยะแบบครบวงจร

นี่เป็นประเด็นระดับชาติ ที่รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติเน้นย้ำ เรียกว่าเป็นนโยบายภาคบังคับ แต่สำหรับตำบลนาทอนนั้นหายห่วง เพราะเริ่มต้นมาก่อนหน้านั้นเสียอีก

ผมได้คุยกับ กุศนีย์ ราเหม รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน ผมต้องขอทวนชื่อของเขาก่อนอีกครั้ง เพื่อความมั่นใจว่าไม่ได้ฟังผิดไป รองปลัดยืนยันหนักแน่น ทั้งยังเพิ่มเติมถึงที่มาของชื่อ

“เมื่อก่อนทางไทรบุรี ซึ่งเคยเป็นดินแดนของไทย มีราชวงศ์เจ้าปกครองเมืองใช้ชื่อนำ

‘ตนกู’ นำหน้าชื่อ คล้ายหม่อมราชวงศ์บ้านเรา บรรพบุรุษผมมาจากแถบนั้น” รองกุศนีย์เล่า

ตำบลนาทอนเริ่มต้นการจัดการขยะอย่างจริงจังมา 3 ปีแล้ว รองกุศนีย์ย้อนความกลับไปถึงที่มา เดิมตำบลนาทอนไม่มีบ่อขยะ ต้องไปเช่าที่ทิ้งกับ อบต.ปากน้ำ อำเภอละงู ซึ่งอยู่ติดกับอำเภอยะหริ่ง คิดค่าใช้จ่ายแบบเหมาเดือนละ 7,000 บาท ต่อมาบ่อเต็ม ต้องหาที่ทิ้งใหม่ จึงไปเช่าที่ทิ้งกับเทศบาลตำบลกำแพง อำเภอละงู ซึ่งคิดค่าใช้จ่าย 450 บาทต่อตัน ขณะที่แต่ละปี อบต.นาทอนมีงบประมาณ 39 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็น

รายจ่ายประจำ หักทั้งหมดแล้วเหลืองบลงทุน ประมาณ 2 ล้านบาท โดย อบต.นาทอนต้อง ใช้เงินนี้ 1.2 ล้านบาทไปกับการจัดการขยะ

นั่นเป็นที่มาของเวทีชั้นซีเฉพาะกิจและ เร่งด่วน ระดับ 5 สามารถร่วมคิดร่วมแก้ไขปัญหา ตัวเลือกแรกคือหาที่ทิ้งขยะภายในตำบล แต่ ใครเล่าจะอยากมีบ่อขยะอยู่ใกล้บ้าน

“เมื่อไม่ทิ้งข้างใน เราก็ต้องไปเซาที่ทิ้ง เหมือนเดิม แต่ทำอย่างไรให้รายจ่ายลดลง เราต้องเริ่มจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง คริวเรือน คือคำตอของวิกฤต และจากวิกฤตก็มีโอกาส เปิดกว้างอยู่” รองกูดน้อยกล่าว

หลังผ่านเวทีใหญ่ อบต.นาทอนเก็บ ถังขยะออกทั้งตำบล โดยนำมาเปลี่ยนเป็น กระถางปลูกผัก พร้อมกับได้รับความช่วยเหลือ จากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจังหวัดสตูล มาอบรมให้ความรู้

การคัดแยกขยะแก่เจ้าหน้าที่และชาวบ้าน แบ่งเป็น 4 ประเภท คือขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ที่สามารถย่อยสลายตามธรรมชาติ และขยะอันตราย

อบต.นาทอนเริ่มนวัตกรรมขยะแลกบุญ สำหรับชาวบ้านที่ไม่เก็บขยะรีไซเคิลไว้ขาย ให้นำไปทิ้งที่ตะแกรงที่มีสียืด ส่วนที่เก็บไว้ ขาย แต่ละหมู่บ้านมีจิตอาสาตั้งธนาคารขยะ ประจำหมู่บ้าน โดยกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลนาทอนสนับสนุนตาซัง

“แรกเราทำด้วยนะ ธนาคารขยะของ ตำบล แต่สถานที่ไม่เอื้ออำนวย เรามิคนไม่พอ จัดการ เลยให้แต่ละหมู่บ้านจัดการ ตอนนี้ หลายหมู่บ้านเข้มแข็ง บางหมู่ที่ยินระยะไม่ได้ ก็มาทิ้งที่มีสียืด หรือขายแยกกันตามสะดวก” รองกูดน้อยบอก

ส่วนขยะทั่วไป ทาง อบต.นาทอนยังคง

คุณนัย ราเหม

จัดเก็บ โดยมีตารางจัดเก็บตามหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 โซน คือโซนสีแดงทำการจัดเก็บ และโซนสีเขียวไม่จัดเก็บ โซนสีแดงอยู่ติดกับ ถนนสายหลัก 416 โซนสีเขียวอยู่ลึกเข้าไป ด้านใน ให้ชุมชนบริหารจัดการตนเอง เท่านั้น ก็ลดภาระค่าใช้จ่ายไปได้มาก

รองคุณนัยเกือบลืมเรื่องสำคัญไป ทาง อบต.นาทอนยังเข้าไปทำข้อตกลงกับร้านค้า ในชุมชน เพื่อทำร้านค้าแลกแต้ม สำหรับผู้ที่ ไม่ใช่ถุงพลาสติก ร้านค้าจะบันทึกคะแนนให้ โดยทุกการซื้อของ 30 บาท ได้รับ 1 แดม เพื่อสะสมแล้วมาแลกของที่ อบต.นาทอน

“แล้วยังไปตั้งที่เทศบาลตำบลกำแพง เหมือนเดิมไหมครับ” ผมถามต่อ

“เราอัดก้อนแล้วไปตั้งที่นั่น แต่พอคัดแยก แล้วเรามีภาระค่าใช้จ่ายน้อยครับ” รองคุณนัย ตอบ

ด้านขยะอินทรีย์ ชาวบ้านทำปุ๋ยไว้ใช้ในครัวเรือนตามความเหมาะสม โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอนสนับสนุนถังหมัก 200 ลิตร ให้ครัวเรือนที่สนใจทำจริงแล้วยังมีสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12 จังหวัดสงขลา และกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลนาทอน สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์สำหรับทำปุ๋ย

ขณะที่ขยะอันตราย ทุกหมู่บ้านมีจุดรับทิ้งที่ศาลาอเนกประสงค์ มัสยิด ซึ่ง อบต.นาทอนเข้าไปจัดเก็บ แล้วส่งให้ทาง อบจ.สตูลจัดการต่อไป

นี่เป็นความร่วมมือของชุมชนในการจัดการปัญหาด้วยตนเอง รองคุณนัยทิ้งท้ายว่า เตียวลงไปโน้มน้าชุมชนลงไปสังเกต ที่นี้ไม่มีถังขยะสักใบ ที่เห็นๆ กันนั้นเปลี่ยนเป็นกระถางต้นไม้หมดแล้ว...

เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผมไม่ทราบมาก่อนว่าตำบลนาทอนเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย เข้าใจว่าเป็นชุมชนอยู่อาศัยเสียมากกว่า ซึ่งผิดถนัด เพราะที่นี่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์

บังหมาด-วิมาท หมาดสา เป็นนักวิชาการศึกษาของ อบต.นาทอน ผมฟังแล้วสงสัยว่านักวิชาการศึกษา เหตุใดจึงมารับผิดชอบเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

บังหมาดให้ความรู้ให้ผมฟังว่า เดิมทีก่อนมาทำงานเป็นนักวิชาการศึกษา เขาเป็นเจ้าของหน้าที่ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ สกว. เวลานั้นเขาทำงานผลักดันเรื่องการท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัดสตูล โดยร่วมงานกับหลายภาคส่วน หนึ่งในนั้นคือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือ CBT

“แต่ก่อนผมผลักดันการท่องเที่ยวในภาพรวมจังหวัดสตูล จนสอบเข้าเป็นข้าราชการได้ ต้องย้ายไปสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำงานที่นั่นนานสามปี ถึงได้กลับมาที่นี่ ทางนายกฯ สมัยศกกับผมเองก็พอรู้จักกัน ผมเลยได้มาขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่ตำบล

นาทอนต่อ” บังหมาดเล่า

“ย้ายไปย้ายมาแล้วบังหมาดเป็นคนที่นี่ไหนครับ” ผมถาม

“เป็นคนควนโดน” บังหมาดตอบ

ผมสะดุ้งเล็กน้อย ทวนคำตอบของบังหมาดแบบซัดถ้อยซัดคำ หูผมไม่ได้หาเรื่องแต่เป็นอำเภอกวนโดนจริงๆ ชวนให้ตกใจไม่น้อย

เมื่อกลับมาในปี 2558 บังหมาดใช้ทุนเดิมที่รู้จักกับเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชักนำให้เข้ามาสำรวจทุนและศักยภาพของพื้นที่ เพราะตำบลนาทอนมีต้นทุน ‘เขา ป่า นา เล’ ครบถ้วน กระทั่งได้เป็นหนึ่งในชุมชนในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสตูล

เขานั้นมีเขาโต๊ะนางดำ ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ บังหมาดบอกว่าเมื่อ 3 ปีก่อน ทาง อบต.ทุ่งหว้าสำรวจแหล่งอุทยานธรณีในจังหวัดสตูล พบทั้งหมด 72 แห่ง เฉพาะที่ตำบลนาทอนมีถึง 8 แห่ง จากนั้นตั้งเป็นเครือข่ายอุทยานธรณีสตูลหรือสตูลจีโอพาร์ค ซึ่งที่นี่ได้รับการประกาศเป็นอุทยานธรณีระดับประเทศเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2559

ส่วนไฮไลต์คือป่าชายเลน ที่กระจายอยู่เกือบทุกหมู่บ้าน ตั้งแต่บ้านนาทอน หมู่ที่ 1 บ้านเปรี๊ยะ หมู่ที่ 2 บ้านวังตง หมู่ที่ 4 บ้านท่าศิลา หมู่ที่ 5 บ้านท่าข้ามควาย หมู่ที่ 6 และบ้านบารายี หมู่ที่ 7 โดยที่หมู่ที่ 2, 4, 5 และ 6 มีกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนด้วย

“แต่ที่การท่องเที่ยวโดดเด่น คือบ้านท่าข้ามควาย เพราะเป็นหมู่บ้านที่มีป่าชายเลนอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับเป็นหมู่บ้านที่ติดทางออกสู่ทะเล มีแหล่งท่องเที่ยวอย่างป่าชายเลน เขาสะบัน สันหลังมังกร หรือทะเลแหวก มีอยู่ด้วยกัน 7 จุด ทางเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนก็เข้ามาช่วย แล้วยังมีวิทยาลัยชุมชนสตูลมาพัฒนาโฮมสเตย์ ทั้งการจัดการ การต้อนรับ ขณะที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีก็เข้ามาช่วยทำโปรแกรมท่องเที่ยว จนตอนนี้บ้านท่าข้ามควายได้เข้าเป็นเครือข่ายขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(องค์การมหาชน) หรือ อพท. ถือว่าไปได้ไกล” บังหมาดเล่า

องค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวจากหลายภาคส่วนนับเป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชน บังหมาดบอกอีกว่า อบต.นาทอนยังมีแนวคิดจะสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนตำบลนาทอน ให้หมู่บ้านที่มีจุดแข็งด้านนี้ช่วยหนุนเสริมหมู่บ้านอื่นๆ เพื่อสร้างความยั่งยืนทั่วทั้งตำบล

“เรามีกลุ่มต่างๆ กระจายทุกหมู่บ้าน ถ้าเข้าเป็นเครือข่ายร่วมกัน น่าจะเป็นประโยชน์กว่า ยั่งยืนกว่า แต่ตอนนี้เรายังไม่ได้ทำเป็นทางการ ในอนาคตเราอยากทำ เพราะพื้นที่เราสามารถมาท่องเที่ยวได้ทั้งปี” นายกฯ สมยศเสริม

ผมรีบดูในโปรแกรมที่นายกฯ สมยศเตรียมไว้ พรุ่งนี้ก็มีคิวไปแหล่งท่องเที่ยวในบ้านท่าข้ามควาย ค่อยไปดูของจริงกันที่นั่น...

สภาพเมืองเด็กและเยาวชน

อิฟฟารอน-ตฤณพงษ์ สอเทลบ

กระแต-รังลิมา อย่างดี

เท่าที่ผมทราบ ทุกท้องถิ่นในประเทศไทย มีสภาเด็กและเยาวชนของตำบลนาทอน รู้จักกันภายใต้ชื่อสภาพเมืองเด็กและเยาวชน สภานี้มีที่มาจากพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 สารสำคัญคือให้จัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ เรื่อยมาจนถึง ตำบล เพื่อเป็นกลไกส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน

กระแต-รังลิมา อย่างดี ประธาน และ อิฟฟารอน-ตฤณพงษ์ สอเทลบ รองประธาน สภาพเมืองเด็กและเยาวชน แวะมาพูดคุยกับผมที่ห้องศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทั้งสองเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งหัวาวรวิทย์ กระแตเป็นประธานคนที่ 2 นับตั้งแต่ก่อตั้งเมื่อ 3 ปีก่อน มีคณะทำงานรวมกัน 10 คน เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกับทางท้องถิ่น และมีตัวแทนนักเรียนจากทุกโรงเรียนในตำบล โรงเรียนละ 5 คน เข้าเป็นสมาชิก

กระแตเล่าว่า ตำบลนาทอนมีเวที軒軒ซี ทั้งของ อบต.นาทอน และของสภาองค์กรชุมชน ซึ่งเปิดพื้นที่ให้เยาวชนเข้าร่วม หรือในกรณีของ อบต.นาทอน จะมีเจ้าหน้าที่ที่ทำงานร่วม

กับพวกเธอ คอยดึงให้มาร่วมทำกิจกรรมอยู่เสมอ ที่ผ่านมามีค่ายพัฒนาศักยภาพ รวมถึงให้เยาวชนมาจัดบูธ และทำกิจกรรมจิตอาสา

นอกจากนี้ ตำบลนาทอนยังขอรับอาสาสมัครจากหน่วยสันติภาพสหรัฐอเมริกา ประเทศไทย ทำโครงการสร้างเยาวชนเพื่อการพัฒนา โดยเข้ามาทำงานเพื่อช่วยเหลือโรงเรียน ทั้งการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และการพัฒนาทักษะชีวิต

“อาสาสมัครสันติภาพนี้เข้ามาที่ตำบลเป็นคนที่สองแล้ว ชื่อเทเรซ่า คอเซลกา มาอยู่กับเราประมาณเจ็ดเดือนได้” กระแตเล่า

ทุกเดือนคณะทำงานสภาพเมืองเด็กและเยาวชนจะร่วมประชุมกับเทเรซ่า 2 ครั้ง กระแตบอกว่า ช่วงนี้พวกเขาวางแผนจะทำกิจกรรมเกี่ยวกับกีฬาและอาหาร

“ตอนนี้หน่วยสันติภาพสหรัฐอเมริกาจัดค่ายใหญ่ในตัวจังหวัดสตูล เขาก็จะเชิญเราไปร่วมด้วย” อิฟฟารอนช่วยเสริม

ผมว่าเป็นโอกาสดีที่มีคนต่างถิ่น ทั้งยังเป็นคนต่างชาติด้วย เข้ามาแลกเปลี่ยนวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภาษา เป็นการเรียนรู้ร่วมกันที่น่าสนใจมากทีเดียว...

บ้านวังเจริญราษฎร์ หมู่ที่ 9

จุดหมายแรกของการลงพื้นที่ คือบ้านวังเจริญราษฎร์ หมู่ที่ 9 หมู่เดียวกับที่ตั้งของอบต.นาทอน โดยมีนายกฯ สมยศนำทิม และพี่นันทช่วยขับรถให้ ใช้ทางหลวงหมายเลข 416 เหมือนเดิม ตรงขึ้นไปทางตัวเมืองสตูลไม่ไกลนัก แล้วเลี้ยวขวาเข้าซอยหมู่บ้าน เข้ามาไม่ถึงสักเท่าไร พี่นันทก็เริ่มชะลอความเร็ว ก่อนจอดนิ่งสนิทหน้าอาคารหลังหนึ่ง...

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังเจริญราษฎร์

เข้าเดือนธันวาคมแล้ว ที่ทำการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังเจริญราษฎร์เลยคึกคัก กรรมการมารวมตัวกันทำงาน ผมจึงได้เห็นบรรยากาศ ดีที่ว่าไม่มีลูกค้า ครั้นจะขอสมัครเป็นสมาชิกก็ใช่ที่

พวกเขาตั้งใจเป็นแถวตอนลึก นั่งเรียงกัน ผมยังไม่ทันนั่งลงดี ทั้งขนมและน้ำก็เสิร์ฟถึงที่แล้ว ยังไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ผมหยิบกล้วยทอดเข้าปากหนึ่งชิ้นก่อนเลย

อุ่นเครื่องด้วยกล้วยทอดแล้ว ผมจึงเริ่มทำความรู้จักกับกลุ่มนี้ผ่าน **สุวรรณา รัตนบุญไธ** ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังเจริญราษฎร์ ดีที่สุดถ้าเริ่มต้นจากที่มา

ย้อนกลับไปในปี 2543 ทางพัฒนาชุมชนเข้ามาผลักดันให้ชาวบ้านรวมตัวตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้น ถือเป็นกลุ่มองค์กรการเงินกลุ่มแรก ด้วยมุ่งหวังให้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน และเพื่อแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ

ช่วงแรกทางประธานและกรรมการต้อง

ใช้วิธีเคาะประตูตามบ้าน เชื้อเชิญให้แต่ละครัวเรือนเข้าร่วม ประหนึ่งขายตรงกันเลย

“เรามองเห็นว่ามันจะเป็นประโยชน์จริงๆ เราถึงทำขนาดนั้น” ที่สุวรรณาเล่า

ในที่สุดจึงได้ผู้ร่วมก่อการทั้งสิ้น 36 คน ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน มาร่วมกันออมลจจะขั้นต่ำ 50 บาทต่อเดือน แต่ไม่เกิน 500 บาท สะสมเงินอยู่ราว 3 ปี จึงเริ่มปล่อยให้สมาชิกหยิบยืม

เริ่มจากปล่อยกู้ฉุกเฉินให้แก่ผู้ที่เดือดร้อนจริง คนละไม่เกิน 5,000 บาท คิดค่าบริการร้อยละ 2 ต่อเดือน ทำสัญญาระยะสั้น จนมีเงินเพิ่มมากขึ้น จึงเริ่มปล่อยกู้สามัญ วงเงินคนละไม่เกิน 5,000 บาท ทำสัญญา 1 ปี โดยทุกเดือนสมาชิกต้องมาจ่ายค่าบริการ ที่ทำการกลุ่ม ซึ่งเปิดทำการวันที่ 6 ของทุกเดือน ตั้งแต่ 13.00 น. เวลาดูแตกต่างจากที่อื่น เพราะคนที่นี่ต้องกรีดขางตอนเช้า

“ส่งเงินลจจะ ค่าบริการ แล้วเสร็จในวันเดียว” สมาชิกคนหนึ่งเสริมขึ้น

สุวรรณา รัตนบุญไธ

“แต่ที่นี่เป็นลิปปีแล้ว ยังปล่อยแค่ห้าพันบาทเหมือนเดิมหรือเปล่าครับ” ผมถามข้อสงสัยที่สุวรรณาอธิบายว่า ตอนนี้กลุ่มมีสมาชิกราว 360 คน เงินหมุนเวียน 4.2 ล้านบาทสามารถปล่อยกู้ได้ถึง 100,000 บาท แต่สมาชิกต้องเริ่มสร้างเครดิตของตัวเองก่อนถ้าไม่เคยกู้ กรรมการจะปล่อยให้ครั้งแรกแค่ 5,000 บาท

เมื่อมีเงินเพิ่มขึ้น ค่าบริการก็ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 1 ต่อเดือนเท่านั้น นอกจากตัวเงินแล้ว ที่สุวรรณาบอกว่า กลุ่มยังมีกองทุนปุ๋ย เปิดให้สมาชิกมารวมตัวกันสั่งซื้อปุ๋ย เลือกยี่ห้อได้ตามใจ โดยกรรมการสั่งซื้อมาให้ สมาชิกมีหน้าที่พ่นกับทางกลุ่ม คิดค่าบริการกระสอบละ 25 บาท

“แต่ว่าพอสิ้นปี กลุ่มคืนให้อีกกระสอบละห้าบาทนะ” สมาชิกอีกคนช่วยเสริม

ไม่เพียงเท่านั้น กลุ่มยังมีกองทุนข้าวสารลักษณะคล้ายกองทุนปุ๋ย คือให้สมาชิกมาล้างข้าวสาร กระสอบละ 48 กิโลกรัม ทางกลุ่ม

คิดค่าบริการ 40 บาท

“เรายังมีกลุ่มน้ำยางสด รับซื้อน้ำยางจากสมาชิก เปิดรับซื้อทุกวัน โดยกลุ่มออสมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ร้อยละห้าสิบที่เหลือเป็นของชาวบ้านมาลงหุ้นร่วมกันสามารถช่วยชาวบ้านได้ เพราะเราพยายามให้ราคาสูง” ประธานกลุ่มกล่าวพร้อมรอยยิ้ม

ตอนนี้อยู่ในช่วงปิดบัญชีพอดี กรรมการทั้ง 12 คนเลยต้องมารวมตัว เคลียร์บัญชี สรุปผลกำไร เพื่อปันผลให้แก่สมาชิกในวันที่ 30 ธันวาคม ผมขอให้สุวรรณาช่วยเล่าเรื่องการจัดสรรผลกำไรของกลุ่ม ฟังดูไม่ซับซ้อนอะไรปันผลร้อยละ 50 ให้แก่สมาชิก หรือคิดเป็นตัวเงินที่ร้อยละ 3 คณะกรรมการร้อยละ 20 ทุนพัฒนางานร้อยละ 10 ทุนสำรองร้อยละ 10 และสมทบสวัสดิการอีกร้อยละ 10

“สวัสดิการนี่เป็นยังไงครับ” ผมถาม

“เราคัดเลือกคนชราที่ยากจน คนพิการที่ยากจน เพื่อนำส่งเงินเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอน เขาจะได้มีสวัสดิการคุ้มครอง แล้วก็มีการศึกษา มีรางวัลให้แก่สมาชิกที่คงเส้นคงวา หรือถ้าเข้าเป็นสมาชิกทั้งครอบครัว เราก็มีให้” ประธานตอบ

จุดเด่นของที่นี่คือ เม็ดเงินทั้งหมดที่เหลือจากการปล่อยยืมนำไปฝากไว้ที่เครือข่ายกองทุนชุมชน ซึ่งเป็นที่เก็บรวมเงินทุนของกองทุนทั้งตำบล ตามชื่อ ‘เครือข่าย’ ผมซักอยากรู้แล้วว่าเขาทำอะไร แต่มีคิวในวันพรุ่งนี้ ไว้คอยติดตามกันต่อ ตอนนี้พื้นน้ันขบรดกลับเข้ามาแล้ว หลังจากไปส่งนายภฯ สมยศทำธุระ ก่อนจากกัน ผมขอถ่ายภาพทุกคนเป็นที่ระลึก...

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์

นอกจากที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ผมมีเพื่อนร่วมเดินทางเพิ่มอีกคน **ริ-วรุดิ เสินหมิน** น้องที่ทำงานที่ อบต. นาทอน พี่นันทน์และริพาผมเดินทางต่อมายังหมู่บ้านข้างเคียงอย่างบ้านวังตง หมู่ที่ 4 ณ โรงเรียนบ้านวังตง พี่นันทน์บอกว่า จุดหมายต่อไปคือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ ซึ่งตั้งอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้

ตำบลนาทอนมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 แห่ง อยู่ที่บ้านนาทอน หมู่ที่ 1 บ้านท่าศิลา หมู่ที่ 5 และอีกแห่งที่บ้านวังเจริญราษฎร์ หมู่ที่ 9 แต่ของที่นี่แปลกอยู่สักหน่อย เพราะตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านวังตง หมู่ที่ 4

จากหน้าประตูเข้ามา ตัวอาคารตั้งอยู่ฝั่งซ้ายมือ เป็นอาคารหลังเดียว แยกตัวออกจากส่วนของโรงเรียนชัดเจน ตรงทางเข้าด้านหน้าเด็ก ๆ กำลังต่อแถวรับนมจากครู รับมาแล้วต่างจับจ้องที่ทางของตัวเอง ส่วนใหญ่กระจุกอยู่ตรงลานหน้าห้องเรียน ผมจึงได้มอง

ความเคลื่อนไหวไปด้วย

ผมมาถึงในช่วงบ่าย เด็ก ๆ เริ่มตื่นนอนกันแล้ว บรรยากาศศดูวุ่นวายชวนหัว ครูผู้ดูแลเด็กจัดแจงพาเด็กเข้าห้องน้ำ แม่ครัวไล่ประแบ่งให้เด็ก ๆ ตัวหอมก่อนกลับบ้าน ฝุ่นแป้งเปรอะอยู่บนใบหน้า ผมเดินฝ่าเด็ก ๆ ไปได้ด้านหลัง มีโต๊ะตัวหนึ่งตั้งอยู่ **วิไลวรรณ อย่างดี** ครูผู้ดูแลเด็ก และรักษาการหัวหน้าศูนย์เข้ามาต้อนรับและนั่งพูดคุยด้วย

อาคารหลังนี้เพิ่งสร้างเสร็จเมื่อปี 2558 โดยใช้งบประมาณของ อบต.นาทอน สร้างขึ้นบนที่ดินของโรงเรียนบ้านวังตง แต่ความเป็นมาดั้งเดิมนั้น ครูวิไลวรรณเล่าว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์เปิดทำการมาตั้งแต่ปี 2539 ใช้พื้นที่ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำหมู่บ้านเป็นที่ทำการ แรกนั้นเป็นสถานที่รับเลี้ยงเด็ก ภายใต้อาณาเขตของกรมการพัฒนาชุมชน หลายปีต่อมาจึงได้รับการถ่ายโอนมายังกรมส่งเสริมการปกครอง

ท้องถิ่น โดยมี อบต.นาทอนเป็นผู้ดูแล

ศูนย์ฯ แห่งนี้รับผิดชอบดูแลเด็กจาก 3 หมู่บ้าน คือบ้านวังตง หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งใหญ่ หมู่ที่ 8 และบ้านวังเจริญราษฎร์ หมู่ที่ 9 ขณะเดียวกันก็มีเด็กจากบ้านช่องไทร หมู่ที่ 3 และบ้านท่าศิลา หมู่ที่ 5 มาเข้าประปราย

“แล้วแต่ความสะดวกของผู้ปกครอง เพราะทั้งสามศูนย์อยู่ภายใต้การดูแลของ อบต.นาทอนทั้งหมด” ครูวิไลวรรณบอก

ที่นี่ใช้หลักสูตรของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 สารการเรียนรู้ คือ 1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก 2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่รอบตัว 3) เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว และ 4) สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก

ทั้ง 4 สารการเรียนรู้ สอดแทรกเข้าไปใน 6 กิจกรรมส่งเสริมทักษะ ได้แก่ 1) เคลื่อนไหวและจังหวะ คือการร้องเพลงและเต้นออกกกำลังกาย ซึ่งทำในช่วงเช้า 2) เสริม

ประสบการณ์ คือการสอนให้ช่วยเหลือตนเอง กิจกรรมประจำวัน อย่างเข้าห้องน้ำ แต่งตัว เก็บที่นอน ทำสัญลักษณ์ที่ใช้ประจำตัว 3) สร้างสรรค์ คือการสอนศิลปะ เช่น วาดรูประบายสี พิมพ์สี 4) กิจกรรมเสรี คือให้เด็กๆ เลือกเล่นภายในอาคารได้อย่างอิสระ มีหนังสือให้อ่านตามมุม มีของเล่นภายในศูนย์ฯ 5) กลางแจ้ง คือให้เด็กไปเล่นเครื่องเล่นบริเวณลานด้านข้างศูนย์ฯ 6) เกมการศึกษา คือการเสริมทักษะผ่านเกมส์ อาทิ จับคู่ภาพเหมือน

นอกจากนี้ ที่นี่ยังโดดเด่นเรื่องการนำองค์ความรู้ภายในชุมชนมาบูรณาการเข้ากับสารการเรียนรู้ ครูวิไลวรรณบอกว่า ในเขตหมู่บ้านมีแหล่งเรียนรู้ เช่น ตลาดนัด ทุ่งนา สวนป่าบ้านครุยม กลุ่มจักสานคลุ้ม ที่สามารถพาเด็กไปเรียนรู้ได้ที่

“สวนป่าบ้านครุยม เราพาไปบ่อย เพราะอยู่ข้างหลังนี้เอง นอกจากพาไป ก็ยังพาปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาสอนถึงที่ด้วย ทั้ง

วิไลวรรณ อย่างดี

งานฝีมือ เพลงกล่อมเด็กพื้นบ้าน ศาสนา” ครู
วิไลวรรณยกตัวอย่าง

“จริงด้วย เด็กส่วนใหญ่นับถือศาสนา
อิสลาม” ผมพูดขึ้น เนื่องจากเป็นเด็กเล็ก
ยังไม่ได้สวมฮิญาบกัน ผมเลยลืมไป “แล้ว
ภาษาละครับ” ผมถามต่อ

“ภาษาไทยเรานี่แหละค่ะ สำเนียงปักยี่ได้
ไม่มีภาษามลายูแถวนี้” ครูวิไลวรรณตอบ

ความที่คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนา
อิสลาม อัตราการเกิดของแถบนี้จึงยังคงสูง
อย่างปีที่ศูนย์ฯ มีเด็กทั้งหมด 100 คน
ขณะที่มีครูอยู่เพียง 5 คน แยกเป็น 2
ห้องเรียน อายุต่ำกว่า 3 ปี 1 ห้องเรียน และ
อายุ 3-5 ปี อีก 1 ห้องเรียน

จุดเด่นอีกเรื่องของที่นี่ อยู่ด้านหน้า
ทางเข้า ครูวิไลวรรณเดินนำผมไป แล้วชี้ให้ดู
อย่างล้วงมือหน้าอาคาร ที่ติดตั้งเรียงเป็นแถว

หน้ากระดาน

“ทุกเช้าที่เด็กมาถึง เราจะตรวจคัดกรอง
โรคก่อน วัดอุณหภูมิร่างกาย ตรวจฟัน
ช่องปาก เล็บมือ” ครูวิไลวรรณพูดกลางพา
ผมเดินไปยังสวนผักด้านข้าง และขอให้คุณครู
อีกท่านพาเด็กออกมาที่สวนด้วยกัน

แปลงผักช่วงนี้เริ่มเขียว ฝนเพิ่งหมดไป
มีหญ้าขึ้นพองามตา ครูวิไลวรรณบอกว่า
เดี่ยวต้องเตรียมถางแล้วปลูกเพิ่ม โดยพืชผัก
เหล่านี้ บางส่วนกลับเข้าสู่ครัวของโรงเรียน

“ผู้ปกครองที่นี่น่ารัก บางครั้งเราจัด
กิจกรรมให้มาปลูกผักสวนครัวร่วมกัน ทุกคน
ก็มา เหมือนเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งครู
ผู้ปกครอง และตัวเด็ก” ครูวิไลวรรณทิ้งท้าย
ก่อนต้อนรับแขกคนทั้งหลายกลับเข้าได้ชายคา
ของอาคาร...

บ้านวังตง

หมู่ที่ 4

ผมมาอยู่ในเขตบ้านวังตง หมู่ที่ 4 แล้ว
เขตแดนของบ้านนี้กับบ้านวังเจริญราษฎร์อยู่
ติดกัน เสมือนบ้านพี่บ้านน้อง ผมมีนัดหมาย
ที่หมู่บ้านนี้ 2 กลุ่ม คือกลุ่มธนาคารชยะ
บ้านวังตง และกลุ่มจักสานคลุ้มบ้านวังตง ผม
ได้ยินเรื่องการจัดการชยะมาจากรองกุดนัย
บ้างแล้ว ตอนนี่จึงเหมือนลงมาพิสูจน์ของจริง
ส่วนเรื่องคลุ้มนี้ผมไม่มีภูมิความรู้แม้แต่น้อย
เป็นเรื่องใหม่สำหรับผมมาก...

ธนาคารขยะบ้านวังตง

(จากซ้าย) ปรีดา ยานา, ยุวรรณ ไฉนวนรงค์ และ ดาโหด ปานแขวง

ที่ศาลาอเนกประสงค์บ้านวังตง หมู่ที่ 4 ช่วงบ่ายนี้มีประชุมเฉพาะกิจ มีเจ้าหน้าที่จากอำเภอ ตลอดจนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ เข้ามาพูดคุยในหมู่บ้าน แต่ผมไม่ได้เกี่ยวอะไร ริจึงพาผมมายังห้องเก็บของด้านหลัง หน้าที่องมีโต๊ะตัวหนึ่ง กับเก้าอี้สีแดง สดอีกสามตัวตั้งอยู่ ผมมองลอดผ่านเข้าไป เห็นกองขยะที่ถูกคัดแยกไว้ มีตาชั่งหนึ่งเครื่องตั้งรับหน้า

ผมทั้งตัวลงนั่งบนเก้าอี้ ครูหนึ่งเจ้าภาพก็มาต้อนรับ เป็นสุภาพบุรุษหนึ่งท่าน และสุภาพสตรีอีกสองท่าน ทั้งสองสวมผ้าฮิญาบ ผมสอบถามชื่อของแต่ละคน บังพูดขึ้นว่าชื่อของเขอาจฟังดูโหดไปสักหน่อย ผมยิ้มรับและบอกไปว่า แค่นี้คงไม่เป็นปัญหา

เขาชื่อ **ดาโหด ปานแขวง** เป็นประธานธนาคารขยะบ้านวังตง ที่ที่สวมฮิญาบสีสดใส ชื่อ **ยุวรรณ ไฉนวนรงค์** เป็นเหรียญญิกของธนาคารขยะ และคนสุดท้ายคือ **ปรีดา ยานา** เป็นเลขานุการของธนาคารขยะ

“เลขานุการของหมู่บ้าน” ที่ยุวรรณแซว “ทุกกลุ่มเป็นเลขานา ให้เขาหมด”

ย้อนกลับไป บ้านเรือนแถบนี้มีขยะเกลื่อนกลาด ล้นจากถังออกมากองบนพื้น บังดาโหดเล่า เวลานั้นคนในชุมชนยังไม่ตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของตัวเอง ผลักภาระให้อบต.นาทอนแทบทุกเรื่อง กระทั่งวันที่ทางอบต.นาทอนประสบปัญหาไม่มีที่ทิ้งขยะ

อบต.นาทอนเปิดเวทีชุมชน เพื่อพูดคุยกับชาวบ้านในทุกหมู่บ้าน รวมถึงระดมกำลังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง ด้วยมุ่งหวังให้เกิดการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

“ตอนนั้นเราหันกลับมามองในชุมชนพบว่า เป็นเรื่องที่เสียดายไม่ได้ ขยะเปียกที่ย่อยสลาย เรานำไปทำปุ๋ย ขยะอันตรายที่ตรงจุดรับทิ้งในหมู่บ้าน ส่วนขยะรีไซเคิล เรามารวมตัวกันสี่คน เป็นจิตอาสา เปิดธนาคารขยะประจำหมู่บ้าน เพื่อรับซื้อในส่วนนี้ เหลือเพียงขยะทั่วไปให้ทาง อบต.นาทอนจัดการ” บังดาโหดกล่าว

“แต่ทำธนาคารขยะ ต้องมีเงินมารับซื้อขยะ เราทำอย่างไรครับ ลงหุ้นหรือเปล่า” ผมยิงคำถาม

“เรื่องหุ้นเราไม่มี แต่คิดว่า ในอนาคต จะให้สมาชิกถือหุ้น โดยเราได้รับการสนับสนุน จากกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอน ที่ มอบตาชั่งให้ทุกหมู่บ้าน รวมถึงให้เบิกยืมเงิน ทุนสามพันบาทมารับซื้อ เมื่อหมุนเวียนจนมี ทุนรอน ค่อยนำไปคืน” พี่ยุวรรณช่วยตอบ

จุดเริ่มต้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2556 จาก 200 กว่าครัวเรือน ประชากรเกือบพัน คน ปรากฏว่าธนาคารขยะบ้านวังตงมีสมาชิก เริ่มแรกไม่ถึง 10 คน ส่วนใหญ่เป็นคนใน ครอบครัวคณะทำงานและเด็ก ๆ

“แรกๆ เรายืมท่อ ชาวบ้านยังไม่ให้ความ- ร่วมมือ แต่พอเรายื่นหยัดทำต่อเนื่อง ไม่มีขาด ช่วง คนก็เริ่มหันมาสนใจ ส่วนหนึ่งอาจเพราะ ลูกหลานของเรา เด็ก ๆ ที่เอาขยะมาขาย แล้วได้เงิน ตรงนี้เป็นแรงผลักดันอย่างดี” พี่ปริดาเล่า

ตอนแรกคณะทำงานปักหมุดวันที่ 6 ใน ปฏิทิน แต่ด้วยไปชนกับวันทำการของกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังเจริญราษฎร์ (บ้านวังเจริญราษฎร์แยกตัวออกจากบ้าน วังตง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจึงมีสมาชิก จากบ้านวังตงรวมอยู่ด้วย) จึงเปิดทำการก่อน หนึ่งวัน คือวันที่ 5 ของทุกเดือน

“เราเปิดบายนะ เช้ากรีดยาง” บังดาโหด พูดขึ้น

“วันไหนขยะมาก กว่าจจะรับซื้อเสร็จ เก็บ ข้าวของก็ค้ำมิดแล้ว” พี่ปริดาเสริม

พวกเขาอ้างอิงราคารับซื้อจากตลาด โดย เจ้าหน้าที่ของ อบต.นาทอนตรวจสอบราคา ให้ก่อน แล้วมาเปิดรับซื้อในราคาที่ดีกว่า เพียงเล็กน้อย เพื่อให้มีกำไร และสมาชิกที่ขาย สามารถรับเงินได้ทันที แต่ทางธนาคารขยะ อยากให้สมาชิกฝากเงินไว้มากกว่า

“ใครที่ฝาก เราจะมีสมุดฝากเงินไว้ให้ ตอนนี่เราออกสมุดเงินฝากให้หนึ่งร้อยยี่สิบ ราย จากสมาชิกสองร้อยกว่าคน หลังจาก บันทึกรหัสเสร็จ เคลียร์เงินเรียบร้อย เรานำ ส่งบัญชีทั้งหมดไปที่เครือข่ายกองทุนชุมชน” พี่ยุวรรณอธิบาย

เงินที่ฝากไว้ เมื่อถึงสิ้นปี ยังได้รับการ จัดสรรเป็นปันผลร้อยละ 2.5 นอกจากนี้ ธนาคารขยะยังนำมาจัดสรรเป็นเงินสวัสดิการ ให้แก่สมาชิก รวมถึงจัดกิจกรรมสันตนาการ ซื้อเป็นของขวัญ เพื่อเล่นเกมส์ร่วมกัน

ฟังดูน่าสนใจไม่น้อย เสียหายที่ในเมือง ที่ผมอาศัยไม่มีอะไรแบบนี้ ไม่มีคนทำงาน ไม่มีจิตอาสา...

กลุ่มจักสานต้นคลุ้มบ้านวังตง

อรุณี เกาะกลาง

แรกได้ยื่นชื่อกลุ่มก็ชวนให้สงสัย จนนายกฯ สมยศพาผมเดินทางมาถึงที่ทำการกลุ่ม ซึ่งเป็นบ้านของ อรุณี เกาะกลาง ประธานกลุ่มจักสานต้นคลุ้มบ้านวังตง หมู่ที่ 4 วันนี้ลานหน้าบ้านคึกคัก สมาชิกต่างมารวมตัวกันทำงานที่นี่ ถือเป็นกรณีพิเศษ เพราะปกติทุกคนแยกย้ายกันไปทำงานที่บ้าน “นายกฯ ว่าจะมีแขกมา เราเลยรวมตัวกัน” พี่อรุณีบอก

สมาชิกทั้งหมดเป็นแม่บ้าน ผมขอบคุณทุกคนสำหรับการต้อนรับ แล้วทั้งตัวลงนั่งบนเสื่อ มองไปรอบๆ เห็นผลิตภัณฑ์จักสานพระเอกคือฝาชี มีตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึง

ขนาดใหญ่ แล้วยังมีตะกร้า ช้อง และโคมไฟ เหล่านี้ดูจะเป็นพระรอง

ภูมิปัญญานี้มีได้ตกทอดจากบรรพบุรุษ พี่อรุณีบอกว่า ย้อนกลับไปราว 5 ปี พวกเธอได้ไปเรียนรู้การจักสานคลุ้มกับ **ยกเลื่อน ชื่นอารมณ์** ผู้อาวุโสแห่งบ้านทุ่งใหญ่ หมู่ที่ 8 แต่เรียนกันได้ราว 1 เดือนครึ่ง ตายกเลื่อนก็เสียชีวิต

พี่อรุณีและเพื่อนๆ ที่ไปเรียนรู้ด้วยกัน จึงนำภูมิปัญญากลับมาสานต่อ โดยประดิษฐ์ชิ้นงานออกมา ทว่าในเวลานั้น พวกเธอไม่ได้ตั้งกลุ่มของตัวเอง แต่ไปขอเข้าร่วมกับกลุ่มจักสานเส้นพลาสติกภายในหมู่บ้าน

“เราผลิตชิ้นงานจากคลุ้ม แล้วส่งให้กลุ่มนั้นจัดจำหน่าย เริ่มแรกเรามีกันแค่สี่คน ที่ไปเรียนกับตaylorเลื่อน จนงานเรามากขึ้น เริ่มมีคนเข้ามา เลยแยกตัวออกมาเมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ดำเนินการตามวิธีการของเรา แต่ตอนนี้ยังมีออเดอร์ตกค้างที่ทางกลุ่มเดิมขอให้เราทำส่งเขาก่อน” พี่อรุณีลำดับให้ฟัง

เมื่อมาเริ่มต้นกันใหม่ พวกเธอทั้ง 43 คน จากแทบทุกหมู่บ้านในตำบลนาทอน จึงรวมใจกันออมสัจจะคนละ 100 บาทต่อเดือน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนยามขาดแคลน พี่อรุณีเสริมอีกว่า ในอนาคตอยากยกระดับขึ้นด้วย

ส่วนคลุ้มที่ทุกคนพูดถึงนั้น เป็นพืชพื้นถิ่นที่พบได้ตามสวนยาง ป่าชื้น สมาชิกคนหนึ่งชี้ให้ผมดูต้นคลุ้มในกระถางด้านหลัง ลำต้นแลดูคล้ายต้นไผ่ แต่ผมมองว่ามาก และสามารถแตกกอได้เหมือนไผ่

“ที่ป่าชุมชนบ้านทุ่งใหญ่มีมาก เราไปเอาจากที่นั่น ถ้าไผ่ที่เอามาทำจักสาน เราใช้ได้แต่คลุ้มกลับกัน ใช้ผิว ตอนนี่คิดอยู่ว่าอยากเอาใ้มาทำกระดาษ แต่ต้องมีเครื่อง กำลังหาความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นมาช่วย” ประธานกลุ่มเล่า

ผมสังเกตว่างานจักสานคลุ้มคล้ายกับงานจักสานไผ่ ต่างกันตรงส่วนที่นำมาใช้ อย่างที่พี่อรุณีบอก เมื่อใช้มีดเหลาเป็นเส้นแล้ว ต่อมาต้องผ่านเครื่องมือ เพื่อให้เส้นมีขนาดเท่ากัน ว่าแล้วใครคนหนึ่งก็ส่งฝ่ามือหุงข้าวสเดนเลสที่เจาะรูไว้ให้ผมดู พี่อรุณินำเส้นคลุ้มที่เหลาแล้วมาผ่านรู ดึงจากต้นจนถึงปลาย เนื้อคลุ้มที่เกินออกมาค่อยหลุดล่อนเป็นขุย เป็นนวัตกรรมที่ตรงตาดูใจผมมาก

ด้านพระเอกของกลุ่มอย่างฝาชี ยิ่งใหญ่ยิ่งขายได้ราคา กลุ่มทำขนาดจัมโบ้เส้นผ่านศูนย์กลาง 30 นิ้ว หรือ 32 นิ้ว ราคา 2,500 บาท และ 3,000 บาท ตามลำดับ หากต้องการใบใหญ่กว่านี้ ต้องสั่งทำเฉพาะ ไม่มีวางขายทั่วไป

สำหรับการผลิตชิ้นงานนั้น พี่อรุณีบอกว่าเธอเคยลองแล้ว ฝาชีหนึ่งใบ ถ้าทำคนเดียวทั้งหมด จะช้ากว่าแบ่งเป็นแผนก

“เราแบ่งงานออกเป็นแผนก ตั้งแต่คนตัดต้นคลุ้ม ตันหวาย เหลาคลุ้ม เหลาหวาย ขึ้นรูปฝาชี คนสาน สานเสร็จแล้วต้องมีคนถักขอบค้อยเก็บ จบงานด้วยการลงแล็กเกอร์ ถ้าทำแบบนี้ หนึ่งวันเราได้หนึ่งใบ แต่ถ้าทำไปเรื่อยคนเดียว ต้องห้าวันกว่าจะได้หนึ่งใบ แบบนั้น

เราทำไม่ทันลูกค้า” พี่อรุณีอธิบาย

จากที่ฟัง แสดงว่ากลุ่มใช้หวายเป็นส่วนประกอบในชิ้นงาน เหล่าสมาชิกจึงช่วยเสริมให้ว่า โครงและขอบต้องใช้หวายเป็นแกน เพราะมีความเหนียวและแข็งแรงกว่า

สมาชิกแต่ละคนได้รับค่าแรงตามชิ้นงานที่ตัวเองทำ พี่อรุณีเปิดสมุดบันทึกให้ผมดู อย่างคนตัด ได้รับค่าจ้างตัดคลุ้มต้นละ 10 บาท คนเหลาเส้นคลุ้ม ได้รับค่าจ้างต้นละ 20 บาท ถ้าเหลาหวายด้วย คิดราคาเป็นกิโลกรัม กิโลกรัมละ 100 บาท ขณะที่คนถักขอบ ได้รับค่าจ้างเป็นใบ ถ้าขนาด 30 นิ้ว หรือ 32 นิ้ว ได้รับค่าจ้างใบละ 150 บาท ส่วนใบเล็ก ลงมา 24 นิ้ว ได้รับค่าจ้างใบละ 100 บาท และ 16 นิ้ว ค่าจ้างอยู่ที่ใบละ 50 บาท คนไหนมือเร็วทำงานไว ก็ได้รับค่าแรงมาก

“แล้วต้นทุนมาจากไหนครับ” ผมถามข้อสงสัย

“เราได้รับความช่วยเหลือจากโครงการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 5 จังหวัดนครศรีธรรมราช ภายใต้สังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มาห้าหมื่นบาท แล้วก็ มีทาง อบต.นาทอนให้มาด้วย อีกส่วนก็เป็นเงินออมของพวกเรา

ต้นทุนกลุ่มค่อนข้างสูง ต้องเก็บสต็อกของกับหมุนเวียนจ่ายค่าแรง เทียวหนึ่งก็สองแสนบาท เมื่อก่อนเคยให้ลงทุนกันเอง แต่ไปยากแบบนี้ดีกว่า ง่ายดี ทุกคนรับค่าแรงไป” พี่อรุณีตอบอย่างละเอียด

ทุกวันนี้กลุ่มยังได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานราชการ อย่างกรมการพัฒนาชุมชน อบต.นาทอน และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล ที่เชิญให้กลุ่มไปออกร้านโดยไม่เสียค่าเช่าที่

ผมฟังแล้วรู้สึกตื่นเต้นแทน กลุ่มกำลังตั้งใจ ดูมีความชัดเจน ที่สำคัญคือทุกคนมีความสุขกับการรวมตัวกันทำงาน บางคนได้มาก บางคนได้น้อยกว่า ขึ้นกับความถนัดตลอดจนเวลาที่ตัวเองมี ผมหยิบฝาชีขึ้นมาดูใกล้ๆ งานฝีมือละเอียดียบสมกับราคา ผมคิดว่าไม่แพงเลยเมื่อเทียบกับแรงที่ชาวบ้านต้องลง กว่าจะได้ผลงานออกมาสักชิ้น

ผมเชิญทุกคนถ่ายรูป พลางแสรว์ว่ากลุ่มน่าจะมีส่วนขายผู้ชายบ้าง พี่อรุณีลุกขึ้นไปหยิบรูปตากล้องคนที่ใส่กรอบไว้มาถือแนบตัว

“ต้องมีแกอยู่ด้วย สมัยยังมีชีวิตแกชอบถ่ายรูป ชอบงานจักสาน และเป็นครูของพวกเรา” พี่อรุณีทิ้งท้าย...

บ้านทุ่งไผ่ หมู่ที่ 8

บ้านทุ่งใหญ่ หมู่ที่ 8 อยู่ฝั่งเดียวกับ
เขาโต๊ะนางดำ หรือฝั่งซ้ายของถนนที่มุ่งหน้า
ไปทางอำเภอละงู หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้าน
คนพุทธ มีสำนักสงฆ์ทุ่งใหญ่อยู่ปากทางเข้า
วิถีชีวิตของคนบ้านนี้ก็เหมือนกับหมู่บ้าน
อื่นๆ นายกฯ สมยศกล่าว ปลุกยงพารา
ช่วยเหลือซึ่งกันและกันดี และมีกลุ่มอยู่ใน
หมู่บ้านนี้หลายกลุ่ม ช่วยเหลือกันเรื่อง
สัมมาชีพเป็นหลัก...

กลุ่มน้ำยางสดบ้านทุ่งใหญ่

ร้อยละ 90 ของคนตำบลนาทอนทำสวนยางพารา ฟังอย่างนี้ผมเลยคิดว่า ถ้าไม่ได้มาเรียนรู้ดูการรวมกลุ่มของเกษตรกรสวนยางพารา คงเหมือนเดินทางมาไม่ถึงตำบลนาทอน นายฯ สมยศเล่าว่าทุกหมู่บ้านมีกลุ่มรับซื้อน้ำยางสด เป็นกลไกในการอยู่รอดท่ามกลางตลาดที่พ่อค้าคนกลางมักช่วงชิงผลประโยชน์

รถเลี้ยวเข้าซอยทางซ้าย ผมสังเกตเห็นสำนักสงฆ์บ้านทุ่งใหญ่อยู่ตรงปากทาง เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธเพียงแห่งเดียวในตำบลนาทอน พี่นั้นบอกว่า ถ้าวัดจากองค์ประกอบหลัก จริงๆ แล้วที่นี่สามารถยกฐานะเป็นวัดได้ แต่ติดปัญหาเรื่องที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ เพราะฝั่งบ้านทุ่งใหญ่นี้เป็นที่สาธารณะ

เช่นเดียวกับบ้านเรื่อน ที่ทำกิน ผู้คนจับจองทำมาหากินกันมาหลายสิบปีแล้ว โดยไม่มีเอกสาร ผมลองพิจารณาบริบทแวดล้อมพออนุมานได้ว่า คนพุทธเหล่านี้ย้ายถิ่นฐาน

มาตั้งรกราก มีโชคนดั้งเดิม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนมุสลิม

“ย้ายมาจากสงขลา” พี่นั้นพูดขึ้นก่อนผมยิงคำถามเสียอีก

ถนนหนทางในซอยจัดว่าดี เรียบลื่นวิ่งสบาย เรวดตรงเข้ามาจากปากทางประมาณ 200 เมตร ผ่านที่ทำการสถาบันการเงินชุมชนบ้านทุ่งใหญ่ กระทั่งพื่นหยุดรถที่บ้านหลังหนึ่ง ลานกว้างด้านหน้ามีศาลา ผู้คนนั่งอยู่ประปราย ชิกซ้ายมีโต๊ะไม้ บริเวณนี้เป็นออฟฟิศที่ทำการ

ผมลงจากรถ ถือวิสาสะนั่งที่โต๊ะไม้ ชาวบ้านที่นั่งอยู่ตรงศาลายกมือทักทายกัน โดยมี **ณรงค์เดช คอยอาสา** รองประธานกลุ่มน้ำยางสดบ้านทุ่งใหญ่ และเป็นเจ้าของบ้าน พร้อมด้วย **อุไร หนูรอด** กรรมการกลุ่มมานั่งร่วมวงกัน ยังไม่ทันได้เริ่มตี กลิ่น บัวสาย ผู้ใหญ่บ้านทุ่งใหญ่ ก็ตามเข้ามาสมทบ เขาเป็นชายรูปร่างสูง ผิวคล้ำ สำเนียงพื้นถิ่นตามแบบฉบับคนใต้ แฝงด้วยความขี้เล่น

กลุ่มน้ำยางสดบ้านทุ่งใหญ่รวมตัวกันมาตั้งแต่ปี 2544 แล้ว ช่วงนั้นราคายางตก แต่ก็ไม่ตกขนาดปัจจุบันนี้ ผู้ใหญ่กลิ่นพูดติดตลก ช่วงเวลาที่ยางราคาดี ชาวบ้านไม่สนใจว่าพ่อค้าตัดดวงผลประโยชน์อย่างไร เพราะพึงพอใจกับราคาที่ได้แล้ว แต่เมื่อราคากด ชาวบ้านจึงเริ่มพบสังขจรรม

“เมื่อก่อนต้องพึ่งพ่อค้าบอกขาดทุน แต่พอสิ้นปี เขาซื้อรถหกล้อ รถหัวลาก ชาวบ้านต้องเริ่มปรับตัว หันมารวมกลุ่มกัน ติดตามราคากลาง เพื่อซื้อขายกันเอง” ผู้ใหญ่กลิ่นเท้าความ ช่วยให้คนอื่น ๆ ที่นั่งอยู่เริ่มหายใจโล่ง ผมเลยได้ฟังความจากแต่ละคน

พีณรงค์เดชเสริมขึ้นว่า ตอนนั้นกลุ่มรวมตัวกัน 20 กว่าคน ลงหุ้นกันหุ้นละ 100 บาท คนละไม่เกิน 20 หุ้น พร้อมตั้งกฎกติกา ร่วมกัน ปรับเปลี่ยนกันมาจนทุกวันนี้มีอยู่ 11 ข้อ ผู้ใหญ่กลิ่นอาสาลุกขึ้นไปชี้แผ่นป้ายไว้นิลที่เขวนอยู่ ผมลุกตามไปดู ความสำคัญอยู่ที่ 1) ห้ามผสมน้ำ หรือสิ่งเจือปนทุกประเภท 2) สมาชิกต้องนำน้ำยางมาขายที่กลุ่มเท่านั้น และ 6) ไม่รับซื้อน้ำยางจากบุคคลภายนอก ส่วนข้อที่เหลือเป็นระเบียบว่าด้วยการเข้าร่วมประชุม ปันผล และการจ่ายค่าตอบแทน ผู้ปฏิบัติงาน

สถานที่ประกอบกิจการรับซื้อน้ำยางเป็นที่ดินของครอบครัวพีณรงค์เดช โดยเปิดลานรับซื้อตั้งแต่เดือนเมษายนถึงต้นเดือนมีนาคม ซึ่งเป็นช่วงพักกรีต ใสปุ๋ยบำรุงต้นยาง

“ลานเปิดทุกวัน แต่เชื่อว่าจะกรีตได้ทุกวัน สตูลบ้านเรา ช่วงฝนอยู่ประมาณเดือนกันยายนไล่ยาวถึงปลายปี วันไหนฝนตกก็กรีตไม่ได้ บางทีตกติดต่อกันเป็นสัปดาห์ เท่ากับว่าชาวสวนยางจะไม่มียางได้ ต้องไป

หาอย่างอื่นทำ” พีณรงค์เดชเล่า

ช่วงเวลาทำการของลานรับซื้อคือ 8.00-11.00 น. ตามชื่อกลุ่มก็บอกแล้วว่ารับซื้อน้ำยางสด แต่มิใช่นำมาเกลลอนมาซัง หักน้ำหนักเกลลอนออก แล้วคุณราคารับซื้อต่อกิโลกรัม อย่างที่ผมเข้าใจผิดไป

“ถ้าได้อย่างนั้น คนไทยคงปลูกยางทั่วประเทศ” ผู้ใหญ่กลิ่นว่าพลางหัวเราะ

พี่อุไรช่วยอธิบายว่า กลุ่มต้องหาเปอร์เซ็นต์เนื้องานแห้งในน้ำยางสด โดยในน้ำยาง 100 ส่วน ประกอบด้วยเนื้องานเพียง 25-45 ส่วน (เฉลี่ยโดยประมาณ) ส่วนที่เหลือเป็นน้ำ

วิธีการที่ชาวบ้านใช้ คือชั่งน้ำหนักของยางตัวอย่าง เมื่อชาวสวนนำเกลลอนที่บรรจุ น้ำยางมาส่ง ผู้รับซื้อจะแบ่งส่วนน้ำยางออกมา 100 กรัม ใสในถ้วยขนาดเล็ก (คล้ายถ้วยใส่ขนมถ้วย) นำไปอบแห้งในไมโครเวฟ ก่อนนำยางแห้งนั้นมาชั่ง ได้น้ำหนักเท่าไร ก็คือค่าเปอร์เซ็นต์ของเนื้องานแห้งในเกลลอนนั้นเสร็จแล้วนำไปเทียบกับราคารับซื้อของแต่ละวัน เพื่อคิดราคาต่อกิโลกรัม

ผมมองที่หน้าช่องกระจก เห็นกระดานไวท์บอร์ดลงราคาขายไว้ 38-45% = 43 บาท 35-37% = 42 บาท 32-34% = 41 บาท 29-31% = 40 บาท 26-28% = 39 บาท และ 20-25% = 38 บาท

“แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ที่สี่สิบเก้าถึงสามสิบเอ็ดเปอร์เซ็นต์ ตรงนี้เลยเป็นราคากลาง” พี่อุไรบอก

“สมมติผมเอาน้ำยางมาขายหนึ่งร้อย กิโลกรัม เทียบเปอร์เซ็นต์อยู่ที่สามสิบ ผมก็จะได้เงินกลับไปหนึ่งพันสองร้อยบาท” ผมลองเทียบดู ทุกคนพยักหน้า

ในแต่ละวันกลุ่มมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน

(จากซ้าย) อุไร หนุรอด, ณรงค์เดช คอยอาสา
(ขวาสุด) กลั่น บัวสาย

4 คน เป็นพนักงานอบ 1 คน เสมียนลงบันทึก และจ่ายเงิน 1 คน พนักงานขับรถ 1 คน และพนักงานยกน้ำยาง 1 คน โดยชาวบ้านที่นำน้ำยางสดมาขายจะได้รับเงินสดกลับไปทันที ขณะที่กลุ่มได้รับเงินจากสหกรณ์การเกษตรป่าสว่างพัฒนา จำกัด ในวันรุ่งขึ้น

“แล้วค่าแรงละครับ คิดให้ยังไง” ผมถามต่อ

ที่อุไรแจกแจงให้ว่า สมมติวันนี้รับซื้อยางแห้งไม่ถึง 500 กิโลกรัม กลุ่มจะจ่ายค่าแรงคนละ 100 บาท แต่ถ้ารับซื้อเกินกว่านั้น จะเป็นส่วนค่าแรงให้เสมียน 220 บาท คนยกน้ำยาง 220 บาท คนอบ 200 บาท และพนักงานขับรถ 200 บาท

ทุกวันนี้กลุ่มมีสมาชิกทั้งหมด 63 คน พี่ณรงค์เดชเสริมว่า อาจมองดูน้อย แต่ที่จริงแล้วสมาชิกหมายเลขหนึ่ง อาจมีหลายคนกรีด เช่น อุไร อาจมีอุไร 1 อุไร 2 อุไร 3 ซึ่งเวลาขายก็นับเป็นอุไรคนเดียวกัน

เมื่อขายน้ำยางได้เงินมาแล้ว กลุ่มจะคูณ

0.2 หักออกกันไว้เป็นค่าเสื่อมของรถยนต์ จากนั้นหักค่าแรงประจำวัน และบันทึกผลกำไรของแต่ละวันไว้บนกระดาน เมื่อถึงเดือนมีนาคมที่เป็นช่วงปิดกรีด กลุ่มจะคิดผลกำไรทั้งปี แล้วจัดสรรเป็นปันผลอย่างแห้งเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกร้อยละ 60 ปันผลหุ้นร้อยละ 15 ทุนสำรองร้อยละ 10 ค่าตอบแทนกรรมการร้อยละ 10 และภาษีสังคมอีกร้อยละ 5

“จำได้ว่ามีอยู่ปีหนึ่งยางพาราภิโกลรัมละ ร้อยกว่าบาท ปันเงินเรามีกำไรเกือบล้าน” ที่อุไรพูดขึ้น

ผมลุกจากโต๊ะเดินมาดูรถขนส่งน้ำยาง พี่ณรงค์เดชตามมา เขาชี้ไปที่ถังบรรจุน้ำยาง “เราเรียกว่า ‘บีก’ หนึ่งบีกบรรจุทุกน้ำยางได้ราวหนึ่งพันแปดร้อยกิโลกรัม ช่วงไหนน้ำยางมาก วันหนึ่งเราขนไปส่งสองเที่ยว” พี่ณรงค์เดชบอก

ผมจับบักล้องลั่นซัดเตอร์เก็บภาพมาประกอบ ยังไม่เสร็จจากที่นี้เสียทีเดียว เพราะมีเรื่องต้องสอบถามผู้ใหญ่กลั่นต่ออีกหน่อย...

ป่าชุมชนบ้านทุ่งใหญ่

พื้นที่ผืนนี้มีป่าชุมชนบ้านทุ่งใหญ่ อยู่ลึกเข้าไปทางเขาโต๊ะนางดำ เป็นป่าต้นน้ำที่สมบูรณ์ของลำห้วยวังตง ซึ่งผู้ใหญ่ก๊วยบอก ว่า เวลาที่เหลืออยู่ประมาณ 76 ไร่ เป็นข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้านคนก่อน โดยผู้ใหญ่ก๊วยเป็นผู้ใหญ่บ้านทุ่งใหญ่คนที่สอง

“ข้อมูลนานแล้ว ถ้าวัดใหม่ น่าจะมีมากกว่านั้น เพราะมีบางส่วนขอคืนจากชาวบ้าน” ผู้ใหญ่ก๊วยเล่า

อย่างที่ผมบอกไปแล้ว ผู้คนแถบนี้ไม่มีพื้นที่ทำกิน นั่นเป็นที่มาให้ชาวบ้าน ตลอดจนหน่วยงานในพื้นที่ ต้องเก็บกันพื้นที่ดั้งเดิมไว้เป็นต้นน้ำ ตลอดจนเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และพืชพรรณ

คณะกรรมการตั้งกฎกติกาไว้หลายข้อ ส่วนสำคัญคือการห้ามตัดไม้ใหญ่ ยกเว้นพืชจำพวกไม้ไผ่ หวาย ซึ่งเป็นพืชที่เอาตัวรอดได้ดี ทางหมู่บ้านอนุญาตให้ตัดไปใช้ได้ ห้ามทำเป็นการค้า

“จำเป็นต้องบอกกล่าวกันไหมครับ” ผมถาม
“ต้องมาบอกกล่าวคณะกรรมการหมู่บ้าน”

ผู้ใหญ่ก๊วยย้ำ

นอกจากหวายแล้ว ที่นี่ยังเป็นแหล่งของต้นคลุ้ม ที่คนบ้านวังตงนำไปผลิตเป็นงานหัตถกรรม แล้วยังมีน้ำผึ้งป่า ของหายาก

ผู้ใหญ่ก๊วยบอกเพิ่มเติมว่า ที่นี้ไม่มีปัญหาเรื่องไฟป่า ภัยอย่างเดียวที่ต้องระวังคือมือมนุษย์

“พื้นที่ตำบลนาทอนจัดการได้ไม่ยาก เราไม่มีพื้นที่อุตสาหกรรม คนนอกไม่ได้เข้ามา มาก ไม่เหมือนทางอำเภอละงู ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน เราพูดคุยกันได้” ผู้ใหญ่ก๊วยกล่าว

“แล้วสัตว์ป่าล่ะครับ” ผมถามต่อ

“ป่าผืนนี้มีสัตว์ป่าทั่วไป กระรอก ลิง และกระเจง เคยเห็นไหม” ผู้ใหญ่ก๊วยถาม ผมได้แต่ส่ายหัว เขาจึงพูดต่อ “รูปร่างคล้ายกวาง แต่ขนาดเล็กกว่ามาก ลำตัวยาวประมาณท่อนแขนเท่านั้น”

ผมค้นภาพของกระเจงในสมาร์ตโฟน เห็นภาพตามที่ผู้ใหญ่ก๊วยบรรยาย ตัวมันดูน่ารัก ที่สำคัญเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองเสียด้วย ถ้าธรรมชาติไม่สมบูรณ์จริง หาไม่ได้แน่...

สถาบันการเงินบ้านทุ่งใหญ่

กฤษฎี ชื่นอารมณ

วันที่ผมเดินทางมาไม่ใช่วันทำการของสถาบันการเงินบ้านทุ่งใหญ่ นายฯ สมยศจึงนัดหมายกรรมการให้แบบเฉพาะกิจ ผมได้พบ **กฤษฎี ชื่นอารมณ** กรรมการฝ่ายสินเชื่อ ผมสะดุดหูกับนามสกุล สอบถามจึงรู้ว่า เป็นหลานสาวของตายนกลี้น ครูผู้สอนภูมิปัญญาให้แก่กลุ่มจักสานคูลุ่มบ้านวังตง เธอมาอยู่กับ **จฑารัตน์ ช่างตี** พนักงานบัญชีประจำสถาบันการเงินบ้านทุ่งใหญ่

ย้อนกลับไปสิบกว่าปีแล้ว พัฒนาชุมชนเข้ามาส่งเสริมให้หมู่บ้านตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านทุ่งใหญ่ เพื่อส่งเสริมการออมและเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชน

“ออมสัจจะรายเดือน ขึ้นต่ำห้าสิบบาท สูงสุดไม่เกินสองพันบาท อันนี้เผื่อไว้ แต่โดยทั่วไปก็สองร้อยบาท สามร้อยบาท ยิ่งราคายางเป็นแบบนี้ ยังมีเงินออมน้อย” กฤษฎีบอก

เมื่อมีเงินมาก จึงเริ่มปล่อยกู้ โดยสมาชิกนำส่งเงินออม และทำเรื่องยืม ทุกวันที่ 5 และ

วันที่ 20 ของเดือน ตั้งแต่เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป โดยมีเพดานเงินกู้ไม่เกินสองเท่าของเงินออม คิดดอกเบี้ยร้อยละ 8.4 ต่อปี หรือ 0.7 ต่อเดือน แต่จฑารัตน์เสริมว่า เรียกเป็นเงินยืมและค่าบริการดีกว่า แม้บ้านทุ่งใหญ่จะมีคนพุทธถึงร้อยละ 90 แต่สำหรับคนนับถือศาสนาอิสลาม รวมถึงจฑารัตน์ที่ มาทำงานนี้ รู้สึกสะดวกใจกว่าถ้าเรียกแบบนี้ ผมพยักหน้าเห็นด้วย

“ปัจจุบันเราลดวงเงินยืมเหลือแค่เท่าเดียว เพราะเราเริ่มกองทุนหมู่บ้านด้วย” กฤษฎีพูดขึ้น

ผมลองสอบถามเรื่องราวต่อไป จนพอสรุปได้ว่า กรรมการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านทุ่งใหญ่ส่วนใหญ่เป็นกรรมการของกองทุนหมู่บ้านด้วย พัฒนาชุมชนจึงเข้ามาส่งเสริมให้ยกระดับเป็นสถาบันการเงินบ้านทุ่งใหญ่เมื่อ 2-3 ปีมาแล้ว

ในช่วงแรกที่มีกองทุนหมู่บ้าน ยางพารา ราคาดี จนชาวบ้านยืมเงินกันน้อย ตอนนั้น กรรมการทยอยปล่อยเงินออกไป โดยตั้งเพดานเงินยืมไว้ที่ 30,000 บาท

“แต่ไม่ใช่ว่ายืมครั้งแรกได้สามหมื่นบาทเลย กรรมการต้องดูความประพฤติก่อน ยืมครั้งแรกหนึ่งหมื่นบาท ถ้าส่งคืนดีไม่มีปัญหา ครั้งต่อไปให้สองหมื่นบาท ถ้ายังคงเสี้ยนคงวาเราถึงปล่อยเต็มลิมิตที่สามหมื่นบาท” จุฑารัตน์อธิบาย

ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตถือเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านโดยอัตโนมัติ ถ้าต้องการเข้าร่วม ต้องสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ และนำส่งเงินออม ซึ่งในบรรดา 160 ครัวเรือนของบ้านทุ่งใหญ่ มีคนจากเกือบทุกครัวเรือนเป็นสมาชิก

ส่วนการยืมเงินจากกองทุนเงินล้าน สมาชิกต้องมีสมาชิกค้ำประกัน 2 คน ทำสัญญาสูงสุด 2 ปี โดยต้องนำส่งค่าบริการทุกเดือน หรือกรณีที่สมาชิกอยากตัดเงินต้นด้วย ทางกรรมการก็ยินดี

“แล้วอย่างนี้ ตอนสิ้นปีที่ต้องส่งเงินคืน ธ.ก.ส. ทำอย่างไรครับ” ผมสงสัย

“เราส่งทะเบียนคุมลูกหนี้ให้ ธ.ก.ส. ทุกเดือน เพราะเราปล่อยเงินตลอดปี トラบที่ยังมีเงินเหลือ” จุฑารัตน์ตอบ

ค่าบริการยืมของกองทุนหมู่บ้านคิดเท่ากันที่ร้อยละ 0.7 ต่อเดือน กฤษณีกเล่าว่า แม้ราคาขายเป็นแบบนี้ แต่ปล่อยยืมออกไม่หมด เธอตั้งข้อสังเกตว่า ชาวบ้านไม่ยอมเป็นหนี้ เน้นประหยัดเสียมากกว่า

ผมลองไล่เรียง เฉพาะกองทุนหมู่บ้าน

มีเงินตั้งต้น 1 ล้านบาทแรก มีเงินเพิ่มทุน 200,000 บาทในสมัยรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และอีก 1 ล้านบาทในสมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ยังไม่นับรวมเงินเพิ่มทุนที่หมู่บ้านบริหารจัดการได้ แคนี่ก็เกินพอแล้ว

ปัจจุบันพวกเขามีกรรมการอยู่ 12 คน เท่าที่ประเมินสถานการณ์ช่วงนี้ กฤษณีกบอก ว่า คณะกรรมการมีแนวคิดจะเพิ่มวันทำการอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน

“ช่วงหน้าฝนที่ฝนตกติดต่อกันหลายวัน ช่วงนั้นชาวบ้านจะมีปัญหามาก แล้วปีก่อนเราเปิดรูปแบบเงินฝากเมื่อเรียก สามารถฝากเข้า ถอนออก ได้ตลอดเวลา” จุฑารัตน์ช่วยเสริม

นอกจากนี้ยังมีกองทุนปุ๋ย ซึ่งกรรมการเปิดให้สมาชิกสั่งปุ๋ย โดยคิดค่าบริการกระสอบละ 20 บาท เพื่อช่วยให้ชาวบ้านได้เก็บเงินก้อนไว้ใช้จ่ายที่จำเป็นก่อน

“แล้วเงินฝากออมนี้จัดสรรให้ชาวบ้านไหมครับ” ผมถาม

“สถาบันคิดให้ร้อยละ 3 สำหรับเงินออม” กฤษณีกตอบผม

ผมว่าบ้านนี้ดีตรงที่ชาวบ้านรู้จักตั้งรับ กรรมการไม่ต้องหาเงินมาอัดฉีดเพิ่ม หรือหลงไปกับโปรโมชันของรัฐบาล

“จริงๆ ก็มีนะ” จุฑารัตน์พูดขึ้น “รัฐบาลคสช.ให้ทาง ธ.ก.ส.อัดฉีดเข้ากองทุนหมู่บ้าน ตอนแรกเราไม่เอา แต่ทาง ธ.ก.ส.ให้เอาไปก่อน ครบกำหนดค่อยคืน เราเลยเอาเข้าบัญชีไว้ ไม่ได้ปล่อยกู้ ได้ดอกเบียดๆ”

สำหรับเดือนธันวาคมนี้ สถาบันการเงินบ้านทุ่งใหญ่เตรียมปิดบัญชีแล้ว ชาวบ้านเตรียมรอรับเงินตอบแทน รวมถึงเงินเฉลี่ยคืนอย่างน้อยก็พอได้จับจ่ายช่วงปีใหม่...

โฮมสเตย์

ผมกินข้าวเย็นร่วมกับนายภฯ สมยศและ พี่นันทน์ ที่อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อุทยานธรณีสตูล เมื่ออิมท๊อง นายภฯ สมยศ จึงให้พี่นันทน์และมณฑาไปส่งผมเข้าโฮมสเตย์

“เป็นบ้านของน้องมณนี่ละ” พี่นันทน์พูดขึ้น ออกจาก อบต.นาทอน พี่นันทน์เลี้ยงชาย ตรงขึ้นไปราว 400 เมตร บ้านอยู่ทางฝั่งขวา ในเขตบ้านทุ่งใหญ่ หมู่ที่ 8 ลักษณะเป็น ห้องแถวเรียงกัน 3 ห้อง ด้านหน้าเป็นกระจก เหมือนร้านเสริมสวย มณฑาบอกว่าเธอยัง ไม่ได้ย้ายเข้ามาอยู่ เลยเอาไว้ต้อนรับแขกก่อน

มณฑาพาผมสำรวจภายในบ้าน ด้านหน้า เป็นโถงนั่งเล่น มีโซฟา โต๊ะเล็ก พัดลม และ โทรทัศน์ นั่งเล่นได้ตามอัธยาศัย เดินลึกเข้าไป มีห้องนอน ภายในมีเตียงใหญ่ 1 หลัง และ เตียงสองชั้นอีก 1 หลัง วางอยู่ด้านในสุด มี ผ้าเช็ดตัว ไม้แขวนเสื้อครบ เดินต่อไปด้าน หลัง ห้องสุขากับห้องอาบน้ำแยกกันชัดเจน ตู้เย็น เครื่องซักผ้าพร้อม สบายกว่านี้ไม่มีแล้ว

ทุกคนต่างล้ามาทั้งวัน เราจึงบอกลา กัน หน้าบ้าน พี่นันทน์ทั้งท้ายว่า ไม่มีสิ่งใดต้องกังวล ที่นี่ พักผ่อนได้ตามสบาย

ผมทิ้งตัวนั่งลงบนโซฟา สักพักพี่นันทน์ โทรศัพท์มาแจ้งว่า เจ้าบ้านเตรียมผลไม้ไว้ให้ ในตู้เย็น รับประทานได้ ผมไปเปิดดู เห็น มะละกอกับฝรั่ง เอาออกมาล้างกินหน้า โทรทัศน์ได้ไม่เท่าไร ปรากฏว่าดวงตาจะปิด ทำเดียว ผมเลยข่มใจไปอาบน้ำ เข้านอน แต่หัวค่ำ

เช้าวันที่สองที่ตำบลนาทอน ผมหลับ เต็มตื่น โฮมสเตย์ที่พักสะดวกสบายทีเดียว ตื่นมาพอดีกับที่ มะตึก-นับเสาะ นวลดำ แม่ของมณฑามาส่งข้าวปลาอาหาร ผมออกไปรับ เธอเพิ่งกลับจากกริดยาง แล้วนำมือเข้ามาส่งให้

“หลับสบายไหม” มะตึกถาม

“สนิทเลยครับ” ผมตอบไป

เราพูดคุยกันอีกพักหนึ่ง แล้วแยกย้ายไป ทำธุระของตน ผมอาบน้ำแล้วมากินข้าวเช้า เปิดกล่องมาเจอข้าวหมกไก่ทอด นำกินทีเดียว อิ่มจากอาหารเช้า นั่งเล่นอยู่พักหนึ่ง พี่นันทน์ ฟุ้งหัวรถเข้ามา นายภฯ สมยศเปิดประตูลงมา ทักทาย วันนี้เราจะเดินทางย้อนกลับไปที่ บ้านนาทอน หมู่ที่ 1...

มีะติก-นับเสาะ นวลดำ

บ้านนาทอน

หมู่ที่ 1

บ้านนาทอนเป็นหน้าด่าน รอยต่อติดกับ
ตำบลทุ่งหว้า ระยะทางค่อนข้างไกล และถนน
กำลังอยู่ระหว่างการตัดขยาย พื้นนั้นขับไป
ไม่รับร้อน นายกฯ สมยศพูดถึงโปรแกรม
วันนี้คร่าวๆ ผมดูตามโน้ตบุรายนละเอียด เรา
อยู่ที่บ้านนาทอนตลอดวัน...

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านนาทอน

สุกัลยา สอเหลบ

(ส่องจากซ้าย) อัมพร บุญคง

เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ตัวหมู่บ้าน ถนนคอนกรีตสองเลนเรียบสิ้น เพียง 200 เมตรจากปากทางเข้า ก็ถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านนาทอน ตัวอาคารคล้ายห้องแถว หน้าแคบแต่ลึก พื้นนั้นเลี้ยวเข้าซอยข้างศูนย์ฯ แล้วหยุดรถที่ประตูทางเข้าด้านหลัง ผมมองเข้าไปเห็นส่วนที่ต่อขยายเป็นโรงอาหาร

“เด็กฯ กำลังจะเริ่มทำกิจกรรมหน้าเสาธงเดี่ยวเสร็จแล้วค่อยคุยกันนะคะ” ครูผู้ดูแลเด็กบอกกับนายฯ สมยศ

ผมใช้โอกาสนี้เก็บภาพกิจกรรม หลังเคารพธงชาติ ครูนำเด็กกล่าวคำปฏิญาณต่อพระผู้เป็นเจ้า จากนั้นจึงทยอยกันเข้าห้องเรียน

สุกัลยา สอเทลบ ครูผู้ดูแล และรักษาการหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านนาทอน ปลีกตัวมานั่งคุยกับผมที่โต๊ะหินด้านหน้า ก่อนเริ่มการสนทนา นายฯ สมยศแนะนำให้ผมรู้จัก **อัมพร บุญคง** เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน ผู้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของการก่อตั้งศูนย์แห่งนี้

“ปีนี้มีเด็กเยอะไหมครับ” ผมเริ่มถาม

คำตอบของครูสุกัลยาทำให้ผมเลิกคิ้วอยู่ครู่หนึ่ง เด็กในความดูแล 90 คน ถือว่าสูงมาก ขณะที่มีครูอยู่เพียง 5 คน ตัวเลขของศูนย์แห่งนี้แตกต่างจากในพื้นที่อื่นๆ ที่ผมเคยเจอ หลายแห่งจำนวนเด็กน้อยกว่าที่นี้เกินครึ่ง

ที่นี้ถือเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เก่าแก่ที่สุดในตำบลนาทอน พี่อัมพรเท้าความก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 2528 โดยแกนนำหมู่บ้านร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ใช้สถานที่อ่านหนังสือของหมู่บ้านเพื่อรับเลี้ยงเด็กก่อนเกณฑ์ และอาศัยเก็บเงินจากผู้ปกครองมาเป็นทุนในการทำศูนย์ฯ

ต่อมาในปี 2534 กรมการพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยเหลือ โดยสร้างอาคารหลังนี้ให้ รวมถึงสนับสนุนค่าจ้างครู อาหารกลางวันเด็ก กระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงในปี 2546 ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นรับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศมาอยู่ในสังกัด และจัดสรรงบประมาณอาหารกลางวัน นม สื่อการศึกษา ตลอดจนค่าจ้างครู มาไว้ที่หน่วยงานในสังกัดอย่าง อบต.นาทอน

ครูสุกัลยาบอกว่า หลักสูตรการเรียนรู้ เป็นของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 สารการเรียนรู้ และ 6 กิจกรรมส่งเสริมทักษะ ทั้งนี้มิได้เป็นการ บังคับ หากแต่เป็นแนวทาง ครูสามารถ สร้างสรรค์กิจกรรมให้สอดคล้องกับหน่วย การเรียนรู้ได้

“คณะครูเราเคยไปเรียนรู้จากศูนย์พัฒนา เด็กเล็กที่โดดเด่น เห็นพื้นที่เขากว้างขวาง สร้างสรรค์อะไรได้มาก แต่ของเราไม่มีพื้นที่ เหลือแล้ว รูปทรงของเราเหมือนดึกแถว ขยาย ไม่ได้ ที่ดินด้านหลัง ชาวบ้านและ อบต. นาทอนช่วยกันซื้อมา ก็ต่อเติมเป็นโรงอาหาร ที่นี้มานั่งคิดดู บ้านเรามีแหล่งเรียนรู้ เราพา

เด็กออกไปเรียนรู้ข้างนอกได้ สร้างข้อตกลง ร่วมกับเด็ก อย่างพาไปสวนยางพารา ครูไป สสำรวจแล้ว ไม่รบกวนให้เด็กใส่ชุดที่รัดกุม เดินไป เป็นแถว ระหว่างทางเขาได้เรียนรู้หลายอย่าง พบปะผู้คน กลับมาจัดกิจกรรมต่อในห้อง แบ่ง เด็กเป็นกลุ่ม ให้เขาวาดสิ่งที่เห็นลงกระดาษ เด็กๆ วาดต้นยาง ถ้วยรับน้ำยาง กระต๊อบ ครูรับไม้ต่อจากตรงนั้น บอกเขาว่าแต่ละอย่าง คืออะไร” ครูสุกัลยาเล่าอย่างออกรส

พาเด็กออกไปแล้ว ก็พาผู้ใหญ่เข้ามาด้วย ครูสุกัลยาเล่าต่อทันที ทางศูนย์ฯ เชิญปราชญ์ ชาวบ้านเข้ามาสอนทำขนม เช่น ข้าวหลาม ขนมบุหลุ หรือขนมไข่ นอกจากนี้ยังมีกา- ละครเล่นพื้นบ้าน และเพลงกล่อมเด็กพื้นถิ่น

“ตอนเข้ามาผมเห็นถังขยะเก่าที่แปรสภาพเป็นกระถางต้นไม้ อันนี้เป็นกิจกรรมของเด็กๆ ด้วยหรือเปล่าครับ” ผมตั้งคำถามครูสุกัลยาพยักหน้า ก่อนบอกผมว่า “ถนนที่น้องเข้ามาเป็นทางส่วนบุคคล เจ้าของยินยอมให้เราใช้ ไม่มีรถผ่านเข้ามา เราพาเด็กไปทำกิจกรรมได้เต็มที่ ในวันสำคัญ เราจะเชิญผู้ปกครองมาร่วมปลูกด้วย และผักเหล่านี้เราให้แม่ครัวเอามาทำอาหาร”

ผมดูเมนูอาหารกลางวัน ทุกวันเด็กต้องได้รับสารอาหารครบถ้วน เสริมด้วยผลไม้ และขนมพื้นบ้าน ครูสุกัลยาเสริมว่า ที่นี้จัดให้มีผลไม้ 3 วัน ที่เหลืออีก 2 วัน เป็นขนมหวานพื้นบ้าน

“เด็กๆ แถบนี้เป็นลูกหลานของคนนับถืออิสลามทั้งหมดเลยหรือครับ” ผมถามอีก

หลังจากพยักหน้าแทนคำตอบ ครูสุกัลยาคงจับสายตามผมได้ว่าจ้องมองไปยังแถวหมวกกันน็อกที่แขวนเรียงอยู่บนกำแพง

“อันนั้นเป็นจุดเน้นของศูนย์เรา ผู้ปกครองส่วนใหญ่ขี่มอเตอร์ไซด์มาส่ง ต่อให้เป็นทางไกล แต่อุบัติเหตุเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา เราเลยประชุมผู้ปกครอง ขอความร่วมมือซื้อหมวกกันน็อกให้บุตรหลานใส่ แล้วมาถอดเก็บที่นี้” ครูสุกัลยาเล่า

ผมว่าสิ่งนี้น่าสนใจมาก เรียกว่าปลูกจิตสำนึกกันตั้งแต่เด็กเลย ได้รู้จักหน้าที่ที่ความรับผิดชอบ เห็นแล้วก็ชื่นใจ...

บ้านท่าข้ามควาย

หมู่ที่ 6

บ้านท่าข้ามควายอยู่ลึกเข้ามาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านนาทอน ไฮไลต์ของบ้านนี้อยู่ที่การท่องเที่ยว เพราะเขตแดนติดกับทะเลอันดามัน ความน่าสนใจอีกอย่างคือ หมู่บ้านนี้สามารถ 'แหกหว' ได้อย่างน่าทึ่ง เป็นระบบระเบียบมากที่สุดทีเดียว...

กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน

สุภาวดี ลาทัพ และพิศสมัย ละเมาะ

เราผ่านถนนดินที่โอบล้อมด้วยต้นปาล์ม จนมาถึงท่าลงเรือ ที่นั่นผู้ใหญ่สุตรรอเราอยู่ ผมทราบชื่อของผู้ใหญ่บ้านจากนายกฯ สมยศ อันที่จริงคือได้อินตอนนายกฯ คุยโทรศัพท์

ลงจากรถมีชาวบ้านมาต้อนรับ แม่บ้านสองคนนำผมไปยังแพริมน้ำ บนแพมีโต๊ะเรียงต่อกันยาว เก้าอี้เสียบพร้อม ผมสังเกตเห็นหน้ามีเวที เข้าใจว่าคงเป็นสถานที่จัดกิจกรรมสันทนาการเวลามีคนมาเยือน

ที่ตามมาคือ **วิสูตร ประกอบ** ผู้ใหญ่บ้านท่าข้ามควาย เขานั่งลงตรงข้ามผม เช่นเดียวกับแม่บ้านทั้งสองที่นำผมมา

“สงสัยไหมว่า ทำไมถึงชื่อบ้านท่าข้ามควาย” ผู้ใหญ่วิสูตรพูดขึ้น ผมพยักหน้า เขาจึงทำความเข้าใจ “ในสมัยก่อน อำเภอทุ่งหัว เป็นศูนย์กลางความเจริญของแถบนี้ มีท่าเทียบเรือลำเภาอยู่ บริเวณอำเภอจึงมีพ่อค้าคนจีนมาทำการค้า ส่วนหนึ่งตั้งรกรากอยู่ที่นี่ แถบนั้นจึงมีสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีสเหมือนของภูเก็ต แต่ก็เหลือน้อยแล้ว ที่นี้แถบนี้ เดิมเลี้ยงควายกันมาก ยุคนั้นไม่มีสวนยางพาราแบบนี้ เป็นที่นา เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์ คนมักจูงควายมาเลี้ยงกันแถบบ้านเรา ให้ควายว่ายน้ำมา”

น่าสนใจทีเดียว เช่นเดียวกับวิถีชีวิตปัจจุบันของชาวบ้านที่นี่ นายกฯ สมยศบอกผมตอนอยู่บนรถว่า ผู้ใหญ่วิสูตรเป็นคนรุ่นใหม่ คิดเร็ว ทำเร็ว ที่สำคัญคือคิดดีด้วย

ก่อนเข้าเรื่อง ผู้ใหญ่วิสูตรแนะนำให้ผมรู้จักกับผู้ช่วยทั้งสองคน **พิศสมัย ละเมาะ** และ **สุภาวดี ลาทัพ** ทั้งสองเป็นกรรมการศูนย์เรียนรู้ชุมชน

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนนี้ถือเป็นของใหม่ เพิ่ง

ก่อตั้งได้ประมาณ 1 ปี ผู้ใหญ่วิสูตรเล่า ทางหมู่บ้านขออนุญาตใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนบ้านท่าข้ามควาย ซึ่งปิดตัวไปเนื่องจากยุบรวมกับโรงเรียนอื่น มาทำเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภายในจัดจุดสาธิต ทั้งการเลี้ยงเปิด ไก่ และปลาดุก

“จุดสาธิตการทำปุ๋ยหมัก การปลูกผักสวนครัว เพื่อให้ชาวบ้านพึ่งพาตนเอง แล้วเรายังดัดแปลงอาคารเรียนเป็นห้องเรียนภาคทฤษฎี มีที่พัก อาหาร ขนมพื้นบ้าน จัดวางสินค้าชุมชนของกลุ่มกล้วยฉาบ กลุ่มขนมเปียะ กลุ่มกะหรี่ปั๊บ ทุกอย่างหมุนเวียนภายในชุมชน” ผู้ใหญ่วิสูตรกล่าว

“นี่เห็นกำลังติดแอร์ใช้ไหม” นายกฯ สมยศพูดขึ้น ก่อนหันมาทางผม “ถ้าเสร็จแล้วผมก็ว่าจะพาผู้ที่มาเรียนรู้เข้าพักที่ศูนย์ด้วย”

“แล้วในส่วนของการท่องเที่ยวล่ะครับ” ผมสงสัย

ผู้ใหญ่วิสูตรอธิบายว่า เมื่อมีศูนย์เรียนรู้ชุมชน ทุกอย่างจึงไปตั้งต้นที่นั่น

“ไม่ว่าจะมาด้วยวัตถุประสงค์อะไร เราไปเจอกันที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนก่อน ถ้าต้องการเรื่องท่องเที่ยวล้วนๆ เรามีแพ็คเกจให้ ถ้าต้องการเรียนรู้ครึ่งวันเช้า แล้วค่อยเที่ยวครึ่งวันบ่าย ก็จัดให้ได้เช่นกัน อาหารการกินบอกเรามีแม่บ้านฝีมือดี ไม่ต้องไปกินแพงตามร้านอาหาร ของทะเลสดใหม่ เราหาให้ได้” ผู้ใหญ่วิสูตรนำเสนอ

“ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวทางทะเล ใช่ไหมครับ” ผมถามต่อ

ผู้ใหญ่วิสูตรพยักหน้า ก่อนไล่เรียงให้ฟังว่าการท่องเที่ยวมี 7 จุดด้วยกัน ไฮไลต์คือสันหลังมังกร เหมือนทะเลแหวกของทาง

วิสูตร ประกอบ

กระบี่ เป็นเนินทรายที่ไหลพันผิวน้ำขึ้นมา จุดที่สองพาไปดูปูก้ามดาบ จุดที่สามไปให้อาหารนกเหยี่ยว จุดที่สี่ไปดูฟอสซิลที่เขาดะบัน จุดที่ห้าไปดูสุสานหอย จุดที่หกไปดูค้างคาวแม่ไก่นับแสนบินออกจากรัง และจุดที่เจ็ด ล่องแพดูวิถีชีวิตป่าชายเลน ประมงพื้นบ้าน

“ค้างคาวแม่ไก่นี้ต้องไปตามเวลา ตอนเย็น ประมาณหกโมงครึ่ง ไซ้ใหม่ผู้ใหญ่” นายกษ สมยศพูดขึ้น

กิจกรรมทุกอย่างมีคณะกรรมการ 25 คนคอยดูแล ในจำนวนนี้มีแกนนำหมู่บ้าน เจ้าของเรือ แม่บ้าน แล้วยังมีสมาชิกอีกจำนวนหนึ่ง ทุกคนลงหุ้นร่วมกัน มีการออมเงิน ผู้ใหญ่วิสูตรบอกเพิ่มเติมว่า ในกลุ่มมี

ข้อตกลงว่ารายได้ที่เข้ามา หลังจากหักค่าเรือ ค่าไกด์ ค่าแรงทำอาหาร และต้นทุนต่างๆ แล้วที่เหลือจะนำเข้ากลุ่ม เพื่อใช้พัฒนางานต่อไป

“มีการท่องเที่ยวแบบนี้ ยังกรียดยางไหม ครับ” ผมถามอีก

“ทุกคนยังกรียดยาง แต่ที่การท่องเที่ยวเข้ามาแทนก็คือประมง เพราะเราเอาเรือประมง มาทำการท่องเที่ยว แล้วเรือนี้เราหมุนเวียนกัน ตอนนี้มีเจ็ดลำ เราจัดคิวไว้ วนไปเรื่อยๆ ไม่มีการซ้ำการแข่ง” ผู้ใหญ่วิสูตรตอบผม

เรื่องของผู้คนที่เข้ามานั้น ผู้ใหญ่วิสูตรเล่าเสริมว่า บ้านท่าข้ามควายเป็นชุมชน 1 ใน 23 แห่ง ของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) เขตอันดามัน และล่าสุดชุมชนบ้าน

ทำข้ามควายยังได้รับเลือกเป็นคลัสเตอร์
อันดามัน หรือเขตพัฒนาการท่องเที่ยว ของ
กรมการท่องเที่ยว สองหน่วยงานนี้เป็นสะพาน
พานักท่องเที่ยวเข้ามาที่บ้านทำข้ามควาย
จำนวนมาก ยังไม่รวมหน่วยงานอย่าง อบต.
นาทอน ที่พร้อมสนับสนุนเช่นเดียวกัน

“ถ้าเที่ยวทั้งหมด คิดค่าใช้จ่ายยังไงครับ”
ผมถามเพื่อคนสนใจ รวมถึงตัวเองด้วย

ผู้ใหญ่วิสูตรแจจแจงว่า ถ้าไปครบทุกที่
ต้องไปทั้งวัน คิดค่าใช้จ่ายคนละ 600 บาท
ขั้นต่ำ 4 คน รวมอาหารไปกินบนเกาะด้วย
แต่ถ้ามีเวลาครึ่งวัน ไปได้ไม่ครบ ต้องมาดู
โปรแกรมกันว่าต้องการไปจุดใดบ้าง คิด
ค่าใช้จ่ายคนละ 400 บาท ขั้นต่ำ 4 คน ส่วน

ถ้ามาน้อยจะคิดราคาเหมา เริ่มต้นที่ 1,500
บาท นอกจากนี้ ปีที่ผ่านมาหมู่บ้านไต้บของ
กรมการท่องเที่ยวมา 90,000 บาท เลยได้
ทำป้ายเช็คอิน ซื้อเสื้อชูชีพ 64 ตัว และ
จักรยาน 10 คัน ถ้าปีนี้ได้บเพิ่มเต็ม จะซื้อ
เรือแคนูมาเพิ่ม

“เรามีโถดียวาชนด้วย” พี่พิศสมัยเสริม
ฟังดูน่าสนใจ แต่ที่มาน่าสนใจยิ่งกว่า
ผู้ใหญ่วิสูตรดึงกลุ่มเยาวชนมาเข้าโรงเรียน
เยาวชนในวันเสาร์และอาทิตย์ เพื่อเรียนรู้และ
ร่วมทำกิจกรรม โดยทุกปีจะให้เด็กมาเข้าค่าย
3 วัน 2 คืน นอกจากโรงเรียนเยาวชนแล้ว
ยังมีโรงเรียนผู้สูงอายุของหมู่บ้านด้วย สมกับ
เป็นหมู่บ้านเกษตรจริง ๆ...

กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน

ผมลืมบอกไปเลยว่า ท่าลงเรือนี้เป็นแนวของคลองเปรี๊ยะ มีเส้นทางมาจากบ้านนาทอน หมู่ที่ 1 ต่อมายังบ้านเปรี๊ยะ หมู่ที่ 2 และบ้านท่าข้ามควาย หมู่ที่ 6 ซึ่งเป็นหมู่บ้านสุดท้ายก่อนออกอันดามัน สองฝั่งคลองโอบล้อม

ด้วยป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์

“จำนวนก็ไร่ครึ่ง” ผมถามผู้ใหญ่วิสูตร ไม่ต้องคำนวณเลย เขาตอบผมทันทีว่า เฉพาะในเขตพื้นที่บ้านท่าข้ามควายมีอยู่ 2,000 ไร่ เป็นป่าโกงกางทั้งหมด ความ-

อุดมสมบูรณ์เกิดจากชาวบ้านช่วยกันดูแล โดยมีคณะกรรมการ 25 คน ชุตเดียวกันกับกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน คอยดูแลปกป้องรักษาป่าชายเลน รวมถึงผืนน้ำลำคลองสายนี้

“อันนี้เล่าให้ฟัง ตามวิถีป่าโกงกาง มันต้องตาย แล้วต้องไม่แน่นมากจนเกินไป เพื่อให้แสงแดดส่องถึงบ้าง ดังนั้นถ้าชาวบ้านอยากได้ไม้โกงกางไปใช้สอยทำเก้าอี้เปิดเล่าไก่เราอนุญาต แต่ต้องตัดไม้ที่ได้อายุขัยของมัน และห้ามเลยถ้าจะเอาไปทำการค้า กรรมการจะคอยตรวจสอบดูแล” ผู้ใหญ่วิสูตรเล่า

เมื่อนำไม้ไปใช้สอย ก็ต้องปลูกเพิ่ม ที่บ้านทำขำมควายมีกิจกรรมปลูกป่าทุกปี ซึ่งชาวบ้าน ตลอดจนลูกหลาน จะมาร่วมทำกิจกรรม

“ถ้าฟังชาวบ้านตัดไปใช้สอย ไม่หาย แต่ถ้าสัมปทานมา หายหมด เพราะไม้โกงกางเป็นไม้ที่เอาไปทำถ่านดี” นายกฯ สมยศเสริมขึ้น

นอกจากไม้แล้ว ป่าชายเลนยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอย่างลิง และอาหารของชุมชนอย่างกุ้ง หอย ปู ปลา ก็อุดมสมบูรณ์

ในหมู่บ้านยังมีกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน หรือ ทสม. มากกว่า 70 คน ทำงานร่วมกับสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสตูล เพื่อขับเคลื่อนงานอนุรักษ์จากพื้นที่จริง ผู้ใหญ่วิสูตรบอกว่า แนวทางการอนุรักษ์นี้ดำเนินมา 3 ปีแล้ว และต้องคงอยู่ต่อไปรุ่นสู่รุ่น

“วันนี้ก็ค้า เห็นคลื่นหลังมังกรไหมผู้ใหญ่” นายกฯ สมยศถามขึ้น

ผมไม่ค่อยเข้าใจหลักการนับค่าเท่าไรนักพยายามทำความเข้าใจ แต่ก็ยังต้องใช้เวลา ผู้ใหญ่วิสูตรนับนิ้ว แล้วตอบนายกฯ สมยศว่า เห็นตั้งแต่ 11.00 น. ผมขำเลียงมองนาฬิกาใกล้ได้เวลาแล้ว

“เดี๋ยวเราไปหาผู้ใหญ่ชัชก่อน แล้วค่อยไปกัน” นายกฯ สมยศบัญชาการ...

บ้านเปรี๊ยะ

หมู่ที่ 2

ผู้ใหญ่ชัยเป็นผู้ใหญ่บ้านบ้านเปรี๊ยะ หมู่ที่ 2 แต่แทนที่เราจะขึ้นรถมุ่งไปตามถนน นายกา สมนยคอยากให้ผมเห็นธรรมชาติของป่าชายเลน จึงขอให้ผู้ใหญ่วิสูตรพาสองเรื่อย้อนกลับขึ้น ไปแทน...

กลุ่มเรือพลัดรักชุกคลองเปரிய

เรือติดเครื่องยนต์คำราม ก้อนแล่นย้อนกลับขึ้นไปทางต้นน้ำ ลมโบกพลิวตีหน้าและตัวจนรู้สึกกระปรี้กระเปร่า แม้อยู่ท่ามกลางแดดจัดจ้าตามแบบฉบับของพื้นที่ร้อนชื้นอย่างภาคใต้ เราใช้เวลาสองเรือไม่ถึง 10 นาทีก็มาถึงหัวโค้งหักศอกขวา เพิ่งพักต๋อย่นออกมาในน้ำ เป็นที่พักร่อนหย่อนใจ ผมเห็นชาวบ้านนั่งอ้อนกันอยู่บนนั้น ด้านข้างเป็นอู่เก็บเรือพลัด ใช้ไม้โกงกางขึ้นโครง

เสียงเครื่องยนต์ดับลง ผู้ใหญ่วิสูตรใช้ขำยันกับเสาของเพิงพักเพื่อช่วยชะลอความเร็ว ชาวประมงเรือเล็กมาช่วยรับตัวเรือเทียบเรือ เพราะมีเรือเล็กลำหนึ่งจอดชิดอยู่ นายกฯ สมยศเดินข้ามจากเรือที่เราจะไปยังเรือเล็กแล้วปีนขึ้นบันไดไปที่เพิงพัก ผมทำตามด้วยความทูลุกทูล ในที่สุดก็มารวมกับทุกคนข้างบน

ธรรมเนียมของคนที่นี่ พวกเขามักชวนดื่มกาแฟ ส่วนใหญ่ดื่มกาแฟดำใส่น้ำ ผมว่าเข้มข้นไปเลยบอกผ่าน ชายคนที่นั่งห้อยขาอยู่ทางขวามือของผมคือ ลือชัย จิโร๊ะ ผู้ใหญ่บ้านเปரிய หมู่ที่ 2 ส่วนคนที่นั่งอยู่ฝั่งซ้ายคือ สุทธิ จิโร๊ะ พี่ชายของผู้ใหญ่ชัย ที่เหลือคือเหล่าสมาชิกกลุ่มเรือพลัดรักชุกคลองเปரிய

เรือพลัดเป็นเรือขนาดเล็ก ความยาวประมาณหนึ่งเมตรเศษ ลักษณะเด่นอยู่ที่ส่วนหัวตัดแหลม ทำให้เคลื่อนที่บนผิวน้ำที่โคลนได้ดี บังสุณีบอกว่า เวลาแล่นบนผิวน้ำส่วนแหลมนี่จะยกหัวเชิดขึ้น ลอยอยู่บนผิวน้ำต้องใช้ทักษะความชำนาญในการบังคับมาก

เหตุที่ชาวบ้านรวมตัวกันเป็นกลุ่มนี้ ผู้ใหญ่ชัยย่อนความให้ฟังว่า แต่เดิมป่าชายเลนบริเวณนี้ถูกทำลาย มีคนออกมาลักลอบตัดไม้ทำเป็นธุรกิจ แล้วยังมีเรืออวนรุนลอบเข้ามาในเขตป่าชายเลน

ลือชัย จิโร๊ะ

สุณี จิโร๊ะ

“ป่าหาย สัตว์น้ำหาย เลยเป็นที่มาให้พวกเราตั้งกลุ่มช่วยกันรักษาทรัพยากรของชุมชนเรา” ผู้ใหญ่ชัยกล่าว

นั่นเป็นที่มาของอุเรือพลัดแห่งนี้ ชาวบ้านที่ทำประมงเรือพลัด 40 กว่าคน ลงขันเงินและร่วมแรงช่วยกันสร้างจุดจอดเรือแห่งนี้ขึ้น ยามที่ออกเรือหาปลา ถ้าพบเห็นความผิดปกติ ให้รีบแจ้งผู้นำฝ่ายปกครอง

“กลางค้ำกลางคืน จะมีคนของเรานอนอยู่ที่นี้ กันเรือที่แอบเข้ามา” บังสุณีพูดขึ้น

หลังจากตั้งกลุ่มได้เกือบ 2 ปี ชุมชนสามารถกันเรืออวนรุนที่ลักลอบเข้ามาในเขตตำบลนาทอนได้ เช่นเดียวกับกลุ่มคนที่เข้ามาลักลอบตัดไม้

“เอาจริงๆ เราเห็นมาตลอดแหละ แต่เราไม่กล้าพูด พอผู้ใหญ่ชัยคิดเรื่องรวมตัว สร้างจุดจอดเรือ อย่างน้อยให้พวกที่ลักลอบเห็นว่าชาวบ้านเขาอยู่กันเยอะ แล้วเขาไม่ยอมอีก

ก็เกิดความยำเกรงกัน” บังอีกคนช่วยเสริมให้ นอกจากนี้ พวกเขายังร่วมแรงปลุกป่าเพิ่มทุกปี เมื่อป่าสมบูรณ์ ก็เกิดก่อความอุดมสมบูรณ์ไปทั่ว ทุกวันนี้ชาวบ้านได้ทำประมงในช่วงที่ยางพาราราคาไม่ดี รวมถึงช่วงที่ยางผลัดใบ

“ตรงช่วงคลองที่เราตั้งอยู่เนี่ย ผมเคยตกปลากะพงขาว ตัวละสี่โลกรัมได้นะ กิโลหนึ่งก็เป็นร้อยแล้ว ยังใจออกเรือก็ต้องได้อย่างน้อยก็ปลาตุกทะเล” บังคนเดิมพูดด้วยรอยยิ้ม

“เอาไปขายที่ทุ่งหว้าหรือครีบ” ผมถาม “ไม่ต้องไปไหนไกลเลย วางขายตามบ้านก็หมดแล้ว” บังสุณีบอกผม

ผมไม่ได้ถามอะไรต่อ เพียงแต่ถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ และมองพวกเขาลือมองเต็มกาแฟไปคุยไป กระทั่งนายกฯ สมยศ เป็นผู้กล่าวคำขอบคุณและบอกลา...

สันหลังมังกร

หลังจากได้รับข่าวไม่สู้ดีนัก ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนโปรแกรม นายกฯ สมยศคำนวณเวลาแล้ว เลยขอให้ผู้ใหญ่วิสูตรพาผมล่องเรือออกทะเล เพื่อไปชมสันหลังมังกร

เรือเลาะผ่านคลองเปรี๊ยะ สองฝั่งเป็นป่าชายเลน อุดมสมบูรณ์จนแลดูหนาตา เราสวนกับเรือเล็กที่ออกหาปลา เสียงคนเรือตะโกนทักทายและสอบถามผลประกอบการจึงตั้ง

แข่งกับเครื่องยนต์ นายกฯ สมยศแปลงร่างเป็นได้กังบนเรือประมงที่เปลี่ยนมารับคนออกท่องเที่ยว หลังฟังเสากระโดงยีนห้าแดดลมไม่เกรงกลัว ประมาณ 10 นาที เราก็ก่อสู่น่านน้ำอันตามัน

ผิวน้ำเลื่อมยามต้องแสงแดดตอนใกล้เที่ยง บริเวณฝั่งน้ำทะเลเป็นสีเขียว ต้องออกไปไกลจึงจะเห็นเป็นสีฟ้าใส ธรรมชาติมีความ-

พิสดารในตัว ทั้งที่เป็นทะเลผืนเดียวกันแท้ๆ ด้านขวานั้น ผู้ใหญ่วิสูตรชี้ให้ผมดูเกาะสะบัน เขาถูกเด็บบนนั้นเรียกกันว่าเขาสะบันตามชื่อเกาะ หรือเรียกเกาะตามชื่อเขา อันนี้ผมไม่แน่ใจ แต่ตรงตกกระทบกับละอองน้ำในอากาศจนขึ้นฝ้าไปทั้งแผ่น เขาสะบันจึงดูพร่ามัวในยามนี้ แต่ยังมีไชเวลาของมันต้องช่วงเย็นย่ำท่าโหม่งนั้น ภาพรวมจึงสวยและใกล้เวลานัดหมายกับฝูงค้างคาวนับแสนตัวที่บินออกหากินยามค่ำคืน

ผู้ใหญ่วิสูตรชี้ให้ดูเส้นสีทองที่ทอดตัวขนานอยู่ไกลออกไป นั่นคือจุดหมายปลายทางของเรา ยิ่งเรือเข้าใกล้ยิ่งเห็นชัด ยามที่คลื่นซัดเข้าหา ความที่ผืนทรายไม่เรียบเสมอกันเลยเห็นริ้วคลื่นวิ่งจากฝั่งที่เนื้อทรายกว้างไปหาส่วนแคบ เหมือนมังกรแหวกว่ายอยู่ในน้ำ

เสียงเครื่องยนต์ดับลง เป็นหน้าที่ของสายลมที่พัดเราเข้าหาผืนทราย กระทั่งท้องเรือสัมผัสกับทราย ผู้ใหญ่วิสูตรจึงกระโดดลงไป พร้อมเอาบันไดต่อหัวเรือให้พวกเราใช้ลง เนื้อทรายใกล้ฝั่งไม่ละเอียดเหมือนตามเกาะที่อยู่ไกล ผมเดินไปจนสุดทางสั้นหลังมังกร หันมองกลับไป เห็นนายภษมยศกับผู้ใหญ่วิสูตรกำลังสนุกกับการให้ริเก็บภาพจังหวะกระโดด เหมือนวัยรุ่นไม่มีผิด

เมื่อเก็บภาพได้เป็นที่พอใจ ครบทุกมุมที่คิดออกตอนนั้น จนมั่นใจว่าไม่มีอะไรที่ลืมหรือพลาดไป ผมจึงเดินกลับไปสมทบกับทุกคนที่จุดจอดเรือ จาก 7 จุดท่องเที่ยว ผมได้มาใกล้ขีด 1 จุด ไร่ต้องหาวลามาเที่ยวให้ครบโปรแกรม...

บ้านทุ่งใหญ่ หมู่ที่ 8 (อีกครั้ง)

สภาองค์กรชุมชน

ในมุมมองของผม หลังจากได้รับรู้เรื่องราวการ 'แห่แห' กระทั่งได้มาอยู่ที่นี้ แลกเปลี่ยนเรื่องราวของสภาองค์กรชุมชนกับ **สุพัศย์ มากยอด** เลขานุการสภาองค์กรชุมชน เลยทำให้พอเห็นภาพที่กว้างขึ้น เวทีชั้นซีที่นายเกษมยศ ผู้นำ ตลอดจนชาวบ้านหลายคนพูดถึงที่นี่ดูเหมือนเป็นจุดเริ่มต้น หรือรากฐานของเรื่องราวเหล่านั้น

เวทีชั้นซีไม่ใช่เวทีทางการ ระดับที่มีผู้คนจากตำแหน่งต่างๆ มาร่วม เอาเข้าจริงแล้วทุกคนถอดหัวโขนมานั่งพูดคุยกัน ไม่มีท่าน ไม่มีคุณ มีแต่ 'เรา' ชาวบ้านที่มารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเรื่องราวจากเวทีที่ไม่เป็นทางการนี้ ก็เดินเข้าสู่เส้นทางที่ควรจะเป็นในลำดับต่อไป ผ่านเวทีที่มีความเป็นทางการมากขึ้น เกี่ยวเนื่องกับผู้คนในตำแหน่งต่างๆ หรือต่อจนผลิดอกออกผลเป็นนโยบาย แนวทาง วิธีการ และมาสู่เรื่องของงบประมาณ

ที่สุพัศย์ทำความเข้าใจผมฟังว่า เมื่อ 10 กว่าปีก่อน ทางพัฒนากรเข้ามารวมตัวชาวบ้านที่มีจิตอาสา ทั้งผู้นำโดยตำแหน่ง และผู้นำโดยธรรมชาติ ชาวบ้าน จัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชน มีคณะกรรมการเป็นตัวแทนจากทุก

หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 4 คน เพื่อมาพูดคุยกัน สร้างความเป็นหนึ่งเดียว

"สถานที่เปิดกว้างให้ทุกคนเข้ามาพูดคุยทุกเรื่องภายในชุมชน จะเรื่องสุขภาพ เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม สิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ กลุ่มในหมู่บ้านที่มีปัญหาเรื่องการขับเคลื่อนก็มาแลกเปลี่ยน ขอรับคำแนะนำ เรียนรู้ร่วมกัน แล้วเรื่องราวจากเวทีนี้ ที่สุดแล้วจะออกไปสู่เวทีทางการอีก เพราะเรามีคนจากทุกส่วนเข้ามา" ที่สุพัศย์เล่า

พวกเขากำหนดให้วันที่ 25 ของทุกเดือนเป็นวันรวมตัวกัน โดยก่อนมีสถานที่ทำการถาวรแบบนี้ ที่สุพัศย์บอกว่า สภาองค์กรชุมชนอาศัยการพูดคุยหมุนเวียนไปตามหมู่บ้านและสถานที่ราชการ

สภาองค์กรชุมชนได้รับการหนุนเสริมจากหลายหน่วยงาน อย่างเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และสภาองค์กรชุมชนจังหวัด ทั้งในเรื่องคำแนะนำ ตลอดจนงบประมาณที่มีมาให้ทุกปี

ที่ผ่านมาสภาองค์กรชุมชนได้ขับเคลื่อนกิจกรรมมากมายในตำบลนาทอน แต่ที่เห็นเป็นรูปธรรม และไม่น่าเชื่อว่าทำได้ คงหนีไม่พ้นเรื่องเครือข่ายกองทุนชุมชนตำบลนาทอน...

เครือข่ายกองทุนชุมชนตำบลนาทอน

นำเสียดายว่าวันนี้ **บรรชา ชูสังข์** ประธานเครือข่ายกองทุนชุมชนตำบลนาทอนไม่อยู่ แต่ไม่เป็นไร เพราะที่สุพัตย์เป็นเลขานุการเครือข่ายกองทุนชุมชนด้วย และยังมี **เมษินี ชูสังข์** ผู้ช่วยเลขานุการ

แนวคิดของเครือข่ายกองทุนชุมชนตำบลนาทอนค่อนข้างกล้าหาญและทะเยอทะยาน สะท้อนผ่านสภากอรัญชุมชน

"พัฒนากรคนเดียวกันนี้แหละร่วมกับ

ชาวบ้าน เราคุยถึงแนวคิดการรวบรวมเม็ดเงินในตำบลนาทอนจากกลุ่มองค์กรในตำบลมาอยู่ที่เดียวกัน เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งตำบล" ที่สุพัตย์ให้ความ

จากเวทีพูดคุยนัดแรกราวเดือนพฤษภาคม 2548 ยุคนั้นไม่มีสถานที่ทำการ จัดประชุมตามศาลาอเนกประสงค์ ขอความร่วมมือจากกรรมการหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ใช้เวลานานถึง 4 ปีจึงตกผลึกและมีความชัดเจน โดย

เริ่มจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนชุมชน 22 คน มีตัวแทนจากทั้ง 9 หมู่บ้านอย่างน้อยหมู่บ้านละ 2 คน

“แล้วสถานที่ที่สมัครรับ” ผมถามขึ้น

เมฆินี่ตอบผมว่า เดิมทีอาคารที่เราพักกันอยู่นี้เป็นโรงซ่อมรถ เป็นที่ดินสาธารณะ แต่ถูกทิ้งร้าง ทางพัฒนากรจึงเดินเรื่องของบประมาณมา 1 ล้านบาท เพื่อปรับสถานที่เป็นอาคาร ตั้งชื่อว่าศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และเปิดใช้ตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา

“กินขนมจากก่อนไหม เดี่ยวจะหายร้อน” พี่สุพศย์พูดขึ้น

ผมเห็นขนมจากวางอยู่ตรงหน้าแล้ว แต่ก็ไม่กล้าถาม กระทั่งได้รับคำเชิญ จึงเอื้อมมือไปหยิบขนมที่ยังอุ่นมาแกะ กลืนใบจากข้าว และมะพร้าว ตะขุมกรุนแรง ผมลิ้มรสหวานมัน กลืนลงท้อง แต่ชักเขิน เพราะมีผมกินคนเดียว เลยกลับเข้าเรื่องดีกว่า

ในที่สุดกลุ่มองค์กรทั้งหมด 69 กลุ่ม ก็นำเงินมาฝากรวมกันที่นี้ พี่สุพศย์บอกว่า ข้อดีของการทำแบบนี้ คือแนวทางที่ชัดเจน ทั้งยังช่วยยกระดับกลุ่มที่ยังไม่แข็งแรงให้ต่อเนื่อง มั่นคง ที่สำคัญที่สุด คือชาวบ้านสามารถกู้ยืมเงินก้อนใหญ่จากเครือข่ายนี้

“ถ้าผมเข้าใจไม่ผิด ทุกกลุ่มเอาเงินมาฝากไว้ใช่ไหมครับ แทนที่จะไปฝากธนาคาร ก็เอามารวมที่นี้ แล้วก็กิจกรรมภายในกลุ่ม เรื่องการปล่อยกู้ยืมก็ยังมีอยู่” ผมทวนเพื่อความแน่ใจ

“ใช่ คือกิจกรรมกลุ่มทำกันตามปกติ แต่เงินสดที่คงเหลือในเดือนทำการ ก็เอามาฝากไว้ที่เรา โดยเครือข่ายจะนำมาปล่อยให้ชาวบ้านกู้ยืม แต่ทั้งนี้ต้องผ่านการคัดกรองจากกรรมการเครือข่ายของหมู่บ้านก่อน ถ้าสมาชิกคนนี้มีหนี้อยู่ที่ต้นทางแล้ว เราอาจจะไม่พิจารณา แต่ก็มิช้อยกเว้น ถ้าสมาชิกมีหนี้

(จากซ้าย) กาลาโสม เวชสิทธิ์, สุพัตย์ มากยอด และเมชินี ชูสังข์

ไม่มาก ส่งค่าบริการไม่มีขาดตกบกพร่องแล้ว มีหลักทรัพย์มาค้ำประกันเงินด้วย อันนี้เราสามารถปล่อยให้กู้ยืมได้” พี่สุพัตย์ขยายความ

“ก้อนใหญ่นี้เพดานเท่าไรครับ” ผมถามต่อ

“สูงสุดสองแสนบาท สัญญากู้เงินปกติเราจะทำที่สองปี แต่ถ้ากู้เต็ม เราก็ดูอีกทีว่าจะชำระคืนกันกี่งวด คิดค่าบริการร้อยละเจ็ดสิบห้าสตางค์ต่อเดือน ทุกเดือนต้องมาส่งค่าบริการ” เมชินีช่วยตอบ

ส่วนเงินสดที่เหลือ เครือข่ายกองทุนชุมชนนำไปฝากสหกรณ์การเกษตรรุงเทพฯ จำกัด ซึ่งคิดดอกเบี้ยให้ร้อยละ 3 แล้วเครือข่ายกองทุนชุมชนจะคืนให้แก่กลุ่มต่างๆ ร้อยละ 2.5

ที่นี่ยังเปิดให้ชาวบ้านเข้าเป็นสมาชิกในนามบุคคล โดยเปิดเป็นบัญชีออมทรัพย์ เมชินีบอกว่า ตอนนี้เครือข่ายกองทุนชุมชนมีสมาชิก 612 คน จากทุกหมู่บ้านในตำบล

นาทอน สามารถมาฝากหรือถอนได้ทุกวัน จันทร์ถึงวันเสาร์ ตั้งแต่ 13.00-17.00 น.

“เรื่องหนี้นอกระบบนี้จะหายไป แล้วพอเงินมารวม เราเห็นภาพการเงินทั้งหมดของตำบล ใครที่มีปัญหา เราช่วยกันหาทางออกได้” พี่สุพัตย์กล่าวเสริม

ตอนนี้เดือนธันวาคม เมชินีเล่าว่า เครือข่ายต้องเริ่มเคลียร์บัญชี เพื่อจ่ายเงินปันผลให้แก่สมาชิก นอกจากนี้ ถ้าอะไรที่เครือข่ายกองทุนชุมชนบริหารจัดการได้จะกลับคืนสู่ชุมชน ทั้งในรูปของทุนการศึกษา งานกีฬา และงานบุญประเพณีต่างๆ

ฟังแล้วก็ชื่นชมกระบวนการจัดการตนเองของตำบลนาทอนเสียจริง ลองมีใครเล่าถึงโมเดลลักษณะนี้ให้ผมฟัง ผมจะตอบทันทีว่าเป็นไปไม่ได้ แต่ที่ตำบลนาทอนทำให้ผมเปลี่ยนความคิด...

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอน

ผลผลิตที่ออกมาอีกอย่างหนึ่งของสภาองค์กรชุมชน คือกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอน ซึ่งก่อร่างเค้าโครงมาในช่วงเวลาเดียวกันกับเครือข่ายกองทุนชุมชน

สุวรรณ สิงห์อินทร์ ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอน และรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน มางานอยู่กับผมครูหนึ่งแล้ว และยังมี **กาลาโสม เวชสิทธิ์** กรรมการกองทุนฯ มาร่วมด้วย

รองสุวรรณเท้าความว่า ช่วงที่ขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน เรื่องหนึ่งที่สนใจคือสวัสดิการ ด้วยแนวคิดชุมชนดูแลชุมชนด้วยกัน จนได้ไปดูงานกับ **ครูชบ-ชบ ยอดแก้ว** ผู้บุกเบิกสวัสดิการชุมชนไทย ครั้งแรกผ่านไปกลับมายังไม่มีแนวทางความเคลื่อนไหวที่ชัดเจน แต่การทำสวัสดิการชุมชนยังคงเป็นประเด็นสำคัญในสภาองค์กรชุมชน

“เราไปคุยกันตามที่ต่าง ๆ อนามัยบ้าง ศาลาอเนกประสงค์บ้าง มีคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน ตอนนั้นกลุ่มออมทรัพย์หลายกลุ่มเริ่มไปทำภายใน เก็บเดือนละแค่อลิบบาท จัดกันภายในหมู่สมาชิกก็มีเสียงสะท้อนถึงความต้องการและไม่ต้องการ” รองสุวรรณเล่า

ต่อมาคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนไปดูงานกับครูชบครั้งที่ 2 พอกลับมาก็ยังติดขัดหลายอย่าง จนไปดูงานครั้งที่ 4

“ครั้งที่ 4” ผมทวนคำด้วยความประหลาดใจ

รองสุวรรณพยักหน้า แล้วเล่าต่อไปว่าเมื่อกลับมาจึงเริ่มขยับ โดย อบต.นาทอน

สนับสนุนงบประมาณให้ 400,000 บาท เป็นทุนสวัสดิการ ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ชาวบ้าน และคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนคอยลงประชาสัมพันธ์ตามแต่ละหมู่บ้าน

ในที่สุดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอนจึงเริ่มเปิดรับสมัครสมาชิก และเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อ 5 มกราคม 2549 มีสมาชิกชุดแรก 486 คน เวลานั้นยังไม่มีสถานที่ทำการ แต่มีตัวบุคคล คือคณะกรรมการกองทุนฯ รายหมู่บ้าน ขณะที่เวทีสภาองค์กรชุมชนยังคงทำหน้าที่กระจายข้อมูลข่าวสารของกองทุนฯ อย่างต่อเนื่อง

กองทุนนี้เก็บเงินสมาชิกวันละ 1 บาท ส่วนใหญ่เก็บเป็นรายเดือนเช่นเดียวกับของพื้นที่อื่น โดยให้สมาชิกนำส่งเงินกับกรรมการซึ่งแบ่งโซนกันรับผิดชอบ ไม่เกินวันที่ 25 ของทุกเดือน ส่วนสวัสดิการนั้น เริ่มแรกมี 9 ด้านดูแลกันตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต

“แล้วตอนนี้ล่ะครับ” ผมอยากรู้

กาลาโสมหยิบแผ่นพับใบหนึ่งส่งให้ผมคลี่ออกดูมีอยู่ด้วยกัน 15 ข้อ ผมลองอ่านทวนเพื่อความถูกต้อง

ข้อที่ 1 สวัสดิการเจ็บป่วยพักรักษาตัวในโรงพยาบาล หากส่งเงินล่วงหน้าครบ 6 เดือนได้รับสวัสดิการช่วยเหลือครั้งละ 300 บาท ปีละไม่เกิน 5 ครั้ง ส่งเงินล่วงหน้าครบ 1 ปีได้รับสวัสดิการช่วยเหลือครั้งละ 450 บาท ปีละไม่เกิน 5 ครั้ง ส่งเงินล่วงหน้าครบ 2 ปีได้รับสวัสดิการช่วยเหลือครั้งละ 600 บาท ปีละไม่เกิน 5 ครั้ง ส่งเงินล่วงหน้าครบ 3 ปีได้รับสวัสดิการช่วยเหลือครั้งละ 750 บาท ปีละ

ไม่เกิน 5 ครั้ง และส่งเงินสงฆ์จะครบ 4 ปีขึ้นไป ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือครั้งละ 900 บาท ปีละไม่เกิน 5 ครั้ง

ข้อที่ 2 สวัสดิการเจ็บป่วย ไม่พักรักษาตัวในโรงพยาบาล ถ้าสมาชิกส่งเงินสงฆ์จะครบ 6 เดือนขึ้นไป และมีหนังสือรับรองคำสั่งจากแพทย์ให้พัก จะได้รับค่าเสียโอกาสวันละ 100 บาท ครั้งละไม่เกิน 5 วัน ปีละไม่เกิน 5 ครั้ง

ข้อที่ 3 สวัสดิการเสียชีวิต ส่งเงินสงฆ์จะครบ 6 เดือน ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 2,500 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 1 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 5,000 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 2 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 7,500 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 3 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 10,000 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 4 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 12,500 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 5 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 15,000 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 6 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 17,500 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 7 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 20,000 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 8 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 22,500 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 9 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 25,000 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 10 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 27,500 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 11 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 30,000 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 12 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 32,500 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 13 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 35,000 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 14 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 37,500 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 15 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 40,000 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 16

สุวรรณ สิงห์อินทร์

ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 42,500 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 17 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 45,000 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 18 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 47,500 บาท ส่งเงินสงฆ์จะครบ 19 ปี ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ 50,000 บาท

ข้อที่ 4 สวัสดิการทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ตามมติของคณะกรรมการกองทุนฯ กาลาโสม บอกว่า ส่วนนี้ยังไม่ได้ดำเนินการจริง

ข้อที่ 5 สวัสดิการคนพิการ (ทุพพลภาพ) และผู้ด้อยโอกาส กองทุนฯ ส่งเงินสงฆ์จะเพื่อให้ได้รับสวัสดิการ

ข้อที่ 6 สวัสดิการคนทำงาน หรือ กรรมการ ถ้ามีสมาชิกในความดูแลตั้งแต่ 50-99 คน นำส่งเงินสงฆ์จะไม่น้อยกว่า 50 คน กองทุนฯ จ่ายให้ 100 บาทต่อเดือน ถ้ามีสมาชิกในความดูแลตั้งแต่ 100-149 คน

นำส่งเงินสัจจะไม่น้อยกว่า 100 คน กองทุนฯ จ่ายให้ 200 บาทต่อเดือน ถ้ามีสมาชิกในความดูแลตั้งแต่ 150-199 คน นำส่งเงินสัจจะไม่น้อยกว่า 150 คน กองทุนฯ จ่ายให้ 300 บาทต่อเดือน ถ้ามีสมาชิกในความดูแลตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป นำส่งเงินสัจจะไม่น้อยกว่า 200 คน กองทุนฯ จ่ายให้ 400 บาทต่อเดือน

ข้อที่ 7 สวัสดิการเงินกู้ กรณีสมาชิกมีเงินกู้กับกลุ่มองค์กรภายในตำบล โดยเป็นเงินที่กู้มาแล้วไม่น้อยกว่า 365 วัน และชำระค่าบริการสม่ำเสมอ กองทุนฯ จ่ายให้ร้อยละ 50 ของวงเงินกู้ แต่ไม่เกิน 30,000 บาท

ข้อที่ 8 สวัสดิการเงินฝาก กรณีสมาชิกเสียชีวิตโดยไม่เคยเบิกสวัสดิการ กองทุนฯ จ่ายคืนเงินสัจจะร้อยละ 50

ข้อที่ 9 สวัสดิการบำนาญ ส่งเงินสัจจะครบ 15 ปี อายุ 60 ปีขึ้นไป รับเงินบำนาญเดือนละ 300 บาท ส่งเงินสัจจะครบ 20 ปี อายุ 60 ปีขึ้นไป รับเงินบำนาญเดือนละ 400 บาท ส่งเงินสัจจะครบ 25 ปี อายุ 60 ปีขึ้นไป รับเงินบำนาญเดือนละ 500 บาท ส่งเงินสัจจะครบ 30 ปี อายุ 60 ปีขึ้นไป รับเงินบำนาญเดือนละ 600 บาท ส่งเงินสัจจะครบ 35 ปี อายุ 60 ปีขึ้นไป รับเงินบำนาญเดือนละ 700 บาท ส่งเงินสัจจะครบ 40 ปี อายุ 60 ปีขึ้นไป รับเงินบำนาญเดือนละ 800 บาท ส่งเงินสัจจะครบ 45 ปี อายุ 60 ปีขึ้นไป รับเงินบำนาญเดือนละ 900 บาท ส่งเงินสัจจะครบ 50 ปี อายุ 60 ปีขึ้นไป รับเงินบำนาญเดือนละ 1,000 บาท ส่งเงินสัจจะครบ 55 ปี อายุ 60 ปีขึ้นไป รับเงินบำนาญเดือนละ 1,100 บาท ส่งเงินสัจจะครบ

60 ปี อายุ 60 ปีขึ้นไป รับเงินบำนาญเดือนละ 1,200 บาท

ข้อที่ 10 สวัสดิการทุนส่งเสริมอาชีพ ตามมติของคณะกรรมการกองทุนฯ

ข้อที่ 11 สวัสดิการด้านศาสนา ตามมติของคณะกรรมการกองทุนฯ

ข้อที่ 12 สวัสดิการด้านประเพณี วัฒนธรรม ตามมติคณะกรรมการกองทุนฯ

ข้อที่ 13 สวัสดิการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมติของคณะกรรมการกองทุนฯ

ข้อที่ 14 สวัสดิการกองทุนความดี ข้อนี้กาลาโสมขยายความว่า อยู่ระหว่างดำเนินการ โดยกองทุนความดีเป็นเงื่อนไขเพิ่มเติมสำหรับสมาชิกที่ต้องการเข้าร่วม รูปแบบคล้ายฌาปนกิจสงเคราะห์ คือเก็บเงินเพิ่มครัวเรือนละ 100 บาท ยามที่มีสมาชิกกองทุนความดีเสียชีวิต เพื่อนำเงินนี้ไปมอบให้กับญาติผู้เสียชีวิตต่อไป

ข้อที่ 15 สวัสดิการภัยพิบัติ กรณีเกิดอุทกภัยวาตภัย กองทุนมอบสมทบเป็นถุงยังชีพหรือค่าทำขวัญ ตั้งแต่ 1,500-5,000 บาท

“จัดสวัสดิการค่อนข้างมาก เราจะมีเงินพอหรือครับ” ผมถามขึ้น

“เราเคยได้รับสมทบสวัสดิการสามจากรัฐบาลและท้องถิ่น โดยรัฐบาลมอบสมทบรายหัวมาสามปี แล้วเราก็มาคิดเพิ่ม คือเอาเงินนี้ไปลงทุนทำธนาคารกัฟา” รองสุวรรณชี้ไปยังห้องข้างๆ ที่เปิดเป็นร้านขายชุดและอุปกรณ์กีฬา “แล้วยังเอามาทำศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่”

ผมทวนชื่อศูนย์ฯ อีกครั้ง รองสุวรรณพยักหน้า...

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

อย่างที่ทราบกันแล้ว พื้นที่ฝั่งบ้านทุ่งใหญ่ หมู่ที่ 8 ส่วนใหญ่เป็นที่ดินปราศจากเอกสารสิทธิ ชาวบ้านต่างเข้ามาจับจองทำกิน เช่นเดียวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณประโยชน์ 28 ไร่ ตั้งแต่ปีที่แล้ว โดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ ขณะที่ประโยชน์บนผืนดินนี้ กลับเข้าสู่กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอน

ที่สุพัตย์เล่าว่า กองทุนฯ ลงทุนปลูกปาล์ม น้ำมันบนพื้นที่ส่วนใหญ่ ประกอบกับบรรชาประธานศูนย์ฯ แห่งนี้ ได้เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ จึงต่อยอดทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้ และจำหน่ายในเวลาต่อมา โดยสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดสตูลสนับสนุนน้ำหมักชีวภาพ พด.

“ในพื้นที่ยังมีบ่อน้ำ เลี้ยงปลาอีกสองบ่อ เริ่มขยับขยายไปเรื่อยๆ” ที่สุพัตย์บอก

ในจำนวนปาล์ม 200 ต้นนั้น ระหว่างต้นยังปลูกหญ้าแฝก และบ่อเทือง เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ไปขาย

“แล้วชาวบ้านที่ไม่มีที่ทำกิน ศูนย์ฯ แบ่งพื้นที่ให้ใช้ด้วย แต่ต้องไม่ใช่สารเคมี” รองสุวรรณเสริมขึ้น

น่าสนใจไม่น้อยเลย สำหรับความคิดของคนที่นี่ รองสุวรรณชี้ให้ผมดูด้านนอก ซึ่งมีถังพลาสติกวางตั้งอยู่

“ถังพวกนี้ ถ้าครัวเรือนอยากได้ไปใช้กำจัดขยะที่เหลือจากในครัว ทางกองทุนฯ ก็สนับสนุนให้นะ อย่างตาซัง เราก้ให้ไปแล้ว” รองสุวรรณกล่าวต่อ

ตอนนั้นนายกฯ สมัยศกกลับเข้ามา ผมเลยจัดแจงถ่ายรูปทั้ง 4 คนเก็บไว้ พอตีว่าตัวแทนกลุ่มธนาคารขยะบ้านวังตง หมู่ที่ 4 เข้ามาส่งเงินและสมุดเงินฝากที่เปิดให้สมาชิกไว้กับที่นี่ ที่สุพัตย์จึงชวนมาร่วมเฟรม เพราะเป็นคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอนด้วย

“หนึ่งคนสวมหมวกหลายใบ” เขวากันอย่างนั้น...

บ้านบาราย หมู่ที่ 7

วัดบาราย - บ้านบาราย
บ้านบาราย

เราใช้เส้นทางจากบ้านวังตง หมู่ที่ 4
เดินทางต่อเข้ามาถึงบ้านท่าศิลา หมู่ที่ 5
จนมาถึงเขตบ้านบารายี หมู่ที่ 7 สุดเขตของ
พื้นที่ตำบลนาทอน นายกฯ สมยศบอกว่า
หมู่บ้านนี้จัดการตนเองด้านสุขภาพได้ชัดเจน
มากที่สุดทีเดียว

รถเคลื่อนตัวผ่านมัสยิดบ้านบารายีโดย
ไม่มีที่ท่าชะลอความเร็ว กระทั่งผ่านเลยไป
ผมมองเหลียวหลังจนนายกฯ สมยศเอ่ยขึ้นว่า
โต๊ะอิหม่ามรอเราอยู่ที่บ้าน...

มัชยิตบ้านบาราย-มัชยิตส่งเสริมสุขภาพ

บ้านของโต๊ะอิหม่ามอยู่ฝั่งเดียวกับมัสยิด เป็นบ้านชั้นเดียว รายล้อมด้วยพืชผักสีเขียว ครบทั้งไม้ยืนต้น ไม้ประดับ และพืชกินได้ โคร่งเหล็กลองตัววางอยู่หน้าบ้าน เข้าใจว่าเป็นที่รับทิ้งขยะ เพียงแต่ยังไม่ถึงและป้ายบอกกล่าว

ผมเดินตามนายภฯ สมยศไปที่โต๊ะหินข้างบ้าน สังเกตอีกที่ไม่ใช่หิน แต่เป็นซีเมนต์ ปูกระเบื้อง **มิตรชา โต๊ะลาตี** โต๊ะอิหม่าม มัสยิดบ้านบารายี ออกมาต้อนรับ ขณะที่แม่บ้านกุลีกุจอ่านน้ำสมุนไพรเย็นๆ มาให้ดื่มดับกระหาย

“น้ำอัญชันมะนาว กับน้ำใบย่านาง” แม่บ้านของโต๊ะอิหม่ามแนะนำ

ผมยกน้ำอัญชันมะนาวในแก้วทรงสูงขึ้นดื่ม ได้กลิ่นหอมของอัญชัน รสเปรี้ยวน่าอ่อนหวานจนแทบไม่รู้สึกรู้ว่าใส่น้ำตาล

บ้านบารายีเป็นหมู่บ้านใหญ่ มี 300 กว่าครัวเรือน ประชากรราว 1,400 คน ทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม มีมัสยิดบ้านบารายีเป็นศูนย์กลางประกอบศาสนกิจ

“คนนับถืออิสลามต้องละหมาดวันละห้าเวลา ทุกคนมีวัตรปฏิบัตินี้ติดตัว แต่ทุกเย็นวันศุกร์ ทุกคนต้องมารวมกันที่มัสยิด” บังมิตรชาบอก

ทว่าโลกยุคปัจจุบันมิใช่เรื่องของศาสนกิจเพียงอย่างเดียว โต๊ะอิหม่ามมองว่าศาสนาคือส่วนหนึ่งของชีวิต และเป็นชีวิตที่ต้องการคุณภาพในหลายมิติ จึงเป็นที่มาของการวางกรอบมัสยิดต้นแบบ ให้เป็นเครือข่ายการเรียนรู้และความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะชุมชน โดยแบ่งงานออกเป็น 5 ด้าน

ด้านแรก คือการศึกษา ที่ต้องสร้างการบูรณาการร่วมกันระหว่างการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม บังมิตรชากล่าวว่า ถ้าพิจารณาจะพบว่า ทั้งสามองค์ประกอบนี้มีความสอดคล้อง แยกจากกันไม่ขาด

“เรามีโรงเรียนตาติกา หรือศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด เป็นโรงเรียนสอนจริยธรรม เปิดทำการวันเสาร์และอาทิตย์ เพื่อให้เด็กอายุห้าถึงสิบสองปีมาเรียนรู้หลักศาสนา ปกติมีแค่นี้ แต่เรามองว่าผู้ใหญ่ก็ทำไม่ได้ เพราะทุกวันนี้มีศรัทธาที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงมาก คือศรัทธาต่อตัวบุคคลมาก เราเชิญวิทยากรที่เหมาะสมมาพูดคุยเลือกหัวข้อประเด็นที่ส่งเสริมเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ให้คนซึมซับและทราบถึงเตदारมณัของพระผู้เป็นเจ้าของตนนี่เรามีเครือข่ายต่างๆ ที่เป็นจิตอาสาภาครัฐมาช่วย แล้วทุกคนที่ใกล้ชิดกับมัสยิดจะไม่รับเงินค่าตอบแทน เราเอาเข้ากองทุนเพื่อพัฒนาสุขภาพมัสยิดบ้านบารายี ต่อยอดทำกิจกรรมในชุมชน” บังมิตรชาเล่า

ด้านที่สอง คือเศรษฐกิจ บังมิตรชาจับน้ำสมุนไพรก่อนเล่าต่อ เขาพูดถึงความยากจนเปรียบเทียบสังคมเมืองกับสังคมชนบท

“ผมว่าสังคมชนบท ยากดีมีเงินเราไม่ทิ้งกัน เรามีเครือข่ายทั้ง อบต.นาทอน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พัฒนาชุมชน ที่เข้ามาส่งเสริมเรื่องอาชีพ ถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงมัสยิดเองก็พยายามบอกกล่าว ที่ผ่านมาพบว่า ชาวบ้านเขาไม่รู้ว่าเขาไม่รู้ ข้อมูล ตัวอย่างที่ดี และการตั้งคำถามกลับจึงเป็นสิ่งสำคัญ การเป็นหนี้ของเขาเกิดจากอะไร อะไรคือสิ่งที่เรียกว่า

มิตรชา โตะลาดี

ความต้องการ อะไรคือความจำเป็น กิจกรรมอย่างบัญชีครัวเรือน การคัดแยกขยะ ทำปุ๋ยหมัก ปลูกผัก อาชีพเสริม เหล่านี้ล้วนช่วยส่งเสริมปัจจัยเรื่องเศรษฐกิจ” บังมิตรชาพูดแบบไม่หยุดพัก

ฟังมาสองด้านแล้ว เริ่มรับรู้ถึงความตั้งใจและเจตนาที่ดี บังมิตรชาไม่รีรอ ว่ากันต่อด้านที่สาม คือสังคม เขาย้ำว่าพื้นฐานจากครอบครัวสำคัญ ปัญหาส่วนใหญ่ บังมิตรชาเน้นคำว่าส่วนใหญ่ เกิดจากครอบครัวที่ไม่ได้ทำหน้าที่ของตนเอง ลูกหลานแต่งงานอายุน้อยหยุดเรียนกลางคัน ขาดความรู้ ไม่มีการทำงานอาชีพที่มั่นคง ครอบครัวใหม่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ เมื่อเป็นอย่างนี้ ทางชุมชนจึงทำโครงการของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น เชิญเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลมาอบรมเชิงปฏิบัติการ สร้างภูมิคุ้มกันใน

หมู่เยาวชน

สำหรับผู้สูงอายุนั้น บังมิตรชา กล่าวว่า คนที่มีฐานะปานกลางขึ้นไป มีสวัสดิการ ต้องการกำลังใจ ส่วนที่ยากจนกลุ่มนี้ต้องการทั้งสิ่งของเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ และกำลังใจ โดยหมู่บ้านมีพยาบาลน้อยที่ได้รับการฝึกจากโรงพยาบาล อสม. ออกเยี่ยมร่วมกับทีมเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ด้านที่สี่ คือสิ่งแวดล้อม บังมิตรชาขยายความว่า ทุกสถาบัน ทั้งครอบครัว โรงเรียน มัสยิด ล้วนมีส่วนรับผิดชอบ วิกฤตที่อบต.นาทอนไม่มีที่ทิ้งขยะ เป็นโอกาสให้ชุมชนในตำบลนาทอนต้องร่วมมือกันจัดการขยะตั้งแต่ในครัวเรือน มีถังคัดแยกขยะในบ้าน มัสยิด

“บ้านของอิหม่ามเองก็มีใช้ไหมครับ ผม

เห็นโครงเหล็กข้างหน้า” ผมพูดขึ้น

“ใช่ แต่ยังไม่เสร็จ ยังไม่ได้ติดป้าย พวกขยะรีไซเคิล ถ้าไม่ขาย ก็อยากให้อោมาบริจาค” บังมิตร์ชาติตอบ

ด้านที่ห้า คือสุขภาพ บังมิตร์ชาติบอกว่าเรื่องสุดท้ายแต่สำคัญมาก เริ่มตั้งแต่อาหารจากการเป็นโต๊ะอิหม่าม เขาสังเกตว่าชาวบ้านไม่ตระหนักถึงความสำคัญของอาหาร ไม่รู้ว่าแต่ละอย่างให้ประโยชน์หรือโทษอย่างไร เป็นที่มาของการให้ความรู้เรื่องการบริโภค วิธีจัดโภชนาการ ปัญหาของทุกชุมชนแถบนี้คือความหวาน ทั้งในอาหารและเครื่องดื่ม อาหารได้ไม่เท่าไร แต่ขมนั่นหวานจัด

“ที่หนักที่สุดคือเครื่องดื่ม กาแฟหนึ่งช้อน น้ำตาลสามช้อน ชานมหวานจัด เครื่องดื่มนี้หวานน้ำทุกอย่าง อิหม่ามเลยหันมาดูสมุนไพรให้แม่บ้านลองทำน้ำสมุนไพรไปในงานต่างๆ

แรกทำหวานปกติ แล้วค่อยๆ ลดระดับลง เพื่อให้เขาต่อต้านตั้งแต่ครั้งแรกที่ดื่ม แล้วก็ใช้น้ำสมุนไพรนี้แหละผูกโยงเข้ากับกิจกรรมบารายีเดินวิ่ง” บังมิตร์ชาติเล่า

เผชิญตรงที่ผมนั่ง มองเยื้องไปก็เห็นป้ายกิจกรรมที่ว่านี้พอดี โต๊ะอิหม่ามบอกว่า เขาเริ่มจัดกิจกรรมนี้มาได้ระยะหนึ่งแล้ว รวมตัวกันทุกวันศุกร์ เดินวิ่งไปรอบหมู่บ้านในคราแรก และเริ่มขยับไปทำกิจกรรมที่หมู่บ้านอื่นๆ ระยะทางครึ่งหนึ่งประมาณ 7 กิโลเมตร และตอนนี้เริ่มเก็บเงินออมกันในกลุ่ม เพื่อนำไปต่อยอดกิจกรรม

ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ โต๊ะอิหม่ามกล่าวว่า มิได้มีต้นคิดจากกรรมการมัสยิดแค่กลุ่มเดียว แต่ตั้งทุกภาคส่วนมาร่วมกันทำ

“อย่างที่ผมว่า เราวมเป็นเครือข่ายการเรียนรู้และความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะชุมชน มีคนจากทุกภาคส่วน เมื่อเรามาแชร์ไอเดียกัน เหมือนการปลดล็อกความคิด เห็นภาพต่อยอดเรื่อยๆ” โต๊ะอิหม่ามทิ้งท้าย

ผมมองไปรอบบ้าน พื้นที่ไม่ได้มากมาย นึกขึ้นชมความตั้งใจของทั้งสอง นอกจากพืชผักนานา อิหม่ามยังสนใจเรื่องพลังงานทดแทน เขาประดิษฐ์จักรยานสูบน้ำ จักรยานปั่นกระแสไฟฟ้า ทำแบบเรียบง่ายตามประสาแล้วยังมีจักรยานเสือภูเขา 4 คันจอดอยู่ เป็นของครอบครัวไว้ใช้ปั่นออกกำลังกาย ส่วนตรงชานบ้าน อิหม่ามทำเป็นห้องสมุดชุมชน ให้คนทั่วไปเข้ามาอ่านหนังสือ ดีเหลือเกิน ผมนึกถึงคำพูดของเขา

“โลกยุคปัจจุบันมิใช่เรื่องของศาสนิกเพียงอย่างเดียว”

จริงแท้...

ครอบครัวจักรยาน

เราเดินทางออกจากบ้านของโต๊ะอิหม่าม มุ่งย้อนกลับไปทางที่เรามาราว 300 เมตร ถึงบ้านชั้นเดียวฝั่งขวามือของถนน คู่สามีภรรยา นั่งอยู่ที่ม้าหินตรงทางด้านหน้า นายภรรยา สมยศเดินนำผมเข้าไป พร้อมกับแนะนำให้เรา รู้จักกัน

พ่อบ้านชื่อ อนุสรณ์ สารบัญญัติ เขาเป็นแกนนำครอบครัวจักรยาน ผมนั่งลงที่ม้าหิน เห็นจักรยานสองคันจอดติดกำแพง เสือภูเขาหนึ่งคัน และเสือหมอบอีกหนึ่งคัน ขณะที่แม่บ้านเดินหายเข้าไปในบ้าน แล้วกลับออกมาพร้อมน้ำดื่มแช่เย็นให้ผม

ที่จริงแล้วเรื่องครอบครัวจักรยานเป็นเรื่องเดียวกับมัสนิดส่งเสริมสุขภาพ โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง เป้าหมายคือให้คนหันมาดูแลสุขภาพ ผมนึกถึงภาพจักรยานที่บ้านโต๊ะอิหม่าม

บังอนุสรณ์เท้าความว่า ย้อนกลับไปไม่กี่ปี ทางมัสนิดบ้านบารายี โดยผู้นำอย่างโต๊ะอิหม่าม มิตรชา ร่วมกันชวนชัชกับชุมชน เพื่อหากิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาออกกำลังกาย

“เราคิดกันถึงกีฬา ประเภทที่ต้องไม่มีความรุนแรง ไม่จำกัดวัย ฟุตบอล ตะกร้อ วอลเลย์บอล กลุ่มนี้จำเพาะเจาะจงไป จนเราคิดถึงจักรยาน ทุกบ้านมีจักรยาน ตั้งแต่เด็กผู้ใหญ่ คนชรา ปั่นจักรยานด้วยกันทั้งนั้น เราเลยลองใช้จักรยานเป็นสื่อกลาง พาทุกคนมาออกกำลังกาย แล้วตอนนั้นมีชาวบ้านในหมู่บ้าน เขาป่วยมา แล้วใช้จักรยานช่วยฟื้นฟูร่างกาย พบว่าดีขึ้น” บังอนุสรณ์เล่า

ไอเดียมาแล้ว แต่มีปัญหว่าชุมชนไม่ใคร่

อนุสรณ์ สารบัญญัติ

สนใจเท่าไรนัก วันนัดหมายมีจักรยานมารวมตัวกันน้อยคน แกนนำจึงต้องคิดหาวิธี จนได้ลองจัดกิจกรรมปั่นอย่างเป็นทางการ เชิญนักปั่นมืออาชีพมาร่วมงาน เพื่อสร้างความตื่นตัว

บารายีปั่นเพื่อสุขภาพ ครั้งที่ 1 คือชื่องาน ในครั้งนั้น จัดขึ้นเมื่อ 26 มกราคม 2558 เส้นทางจากมัสนิดบ้านบารายีไปยังหมู่บ้านใกล้เคียง ระยะทาง 30 กว่ากิโลเมตร มีจักรยานมาลงทะเบียนเข้าร่วมปั่น 100 คัน เป็นคนบ้านบารายีเกือบ 60 คัน

งานปั่นครั้งแรกเสร็จสิ้น เสียงตอบรับเริ่มดี แต่ก็มาพร้อมเสียงสะท้อนถึงปัญหา บางครอบครัวไม่มีจักรยานและอยากเข้าร่วมทางกลุ่มจึงจัดกิจกรรมครั้งที่ 2 ชื่อปั่นเพื่อน้อง เมื่อ 30 สิงหาคม 2558 ระดมเงิน

ตั้งเป็นกองทุนไว้ซื้อจักรยาน ได้เงินมา 30,000 กว่าบาท แล้วทยอยซื้อจักรยาน มอบให้คนที่อยากเข้าร่วม

ทางกลุ่มขอให้คนที่ได้รับการสนับสนุน เข้าร่วมเป็นสมาชิกครอบครัวจักรยาน ซึ่งไม่ได้มีแค่บ้านบารายีเท่านั้น

“เรามีเครือข่าย ถ้าเครือข่ายเราจัดงาน ก็ต้องขนคนไปช่วยกัน กลายเป็นว่ากิจกรรม ปั่นเป็นสื่อกลางระดมทุนไปเลย เราคืนกลับไป ให้แก่ชุมชนทั้งหมด” บังอนุสรณ์กล่าว

“แล้วทุกวันนี้รวมตัวกันไหมครับ” ผมถามต่อ

บังอนุสรณ์บอกว่า วันนี้บ้านบารายีมีกิจกรรมเดินวิ่งมาเสริม รวมตัววันเดียวกับกลุ่มจักรยาน คือทุกเย็นวันศุกร์ เป็นการเข้าร่วมตามความสมัครใจ มีแกนหลักอยู่

ประมาณ 40 คน

ตอนนี้บังอนุสรณ์ยังเป็นจิตอาสาช่วยงานของชุมชนต่างๆ ที่ต้องการจัดกิจกรรม อย่างล่าสุดนั้น เขาออกแบบเส้นทาง ตลอดจนรูปแบบกิจกรรมให้แก่เด็กๆ เนื่องในวันเด็ก ปี 2560

ผมสงสัยว่าบังอนุสรณ์ดูดี คงเพราะภาระงานในสวนยางตั้งแต่เข้ามา แต่เขาก็ยินดีเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผมถ่ายรูปเป็นการเฉพาะระหว่างรอนคนทั้งสอง ผมขอยืมจักรยานมาปั่น บังอนุสรณ์ตัวสูงกว่าผมมาก ผมลองปั่นดู ขาไม่ถึงเสียอย่างนั้น

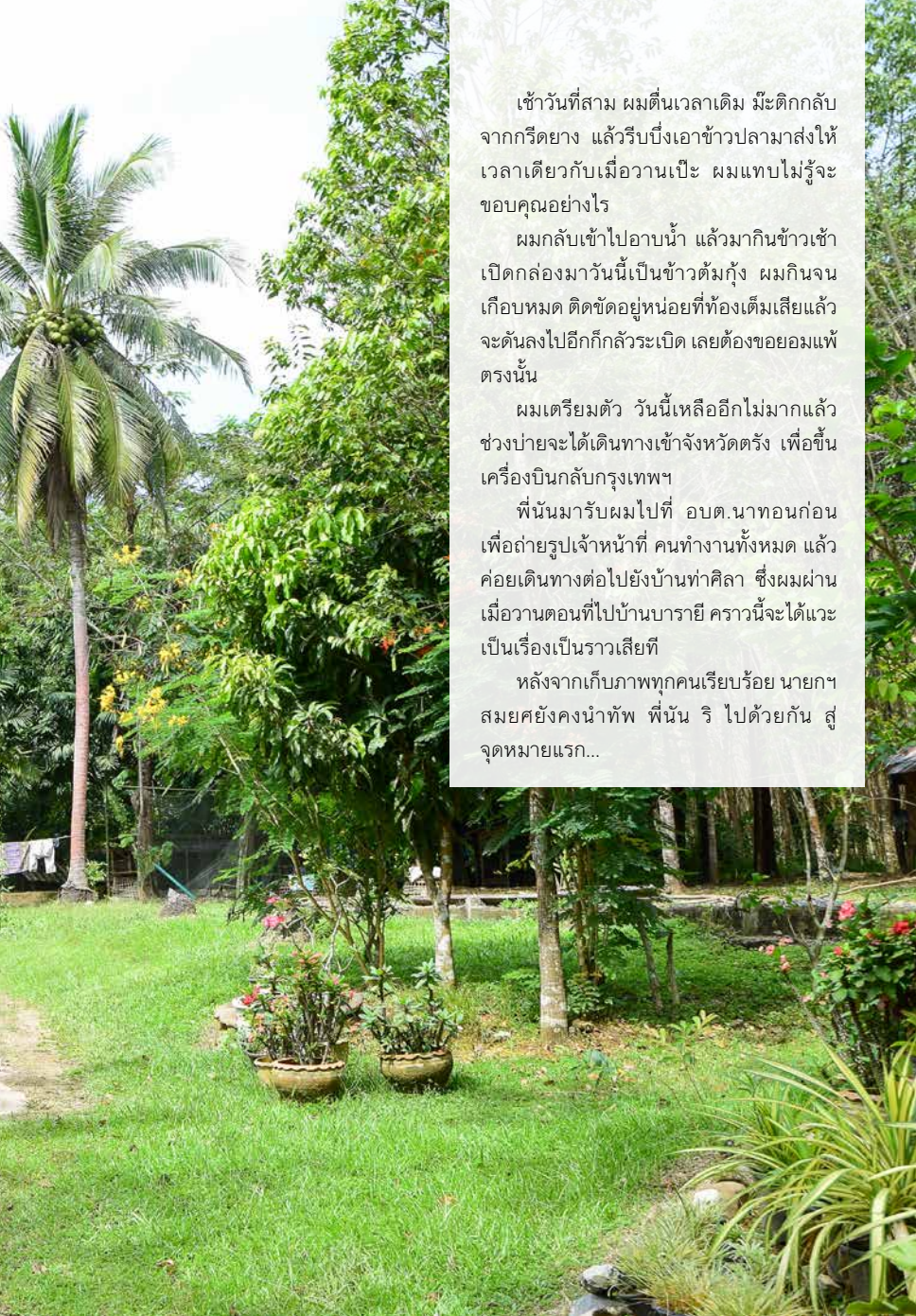
“ปรับเบาะลงได้” บังอนุสรณ์เปลี่ยนแปลงออกมาเห็นพอดี

ผมได้แต่ยิ้ม เพราะตัวเองไม่ใช่สิ่งหนักปั่น ไม่ใกล้เคียงเลย ถ้าเดินวิ่งคงถนัดกว่า...

บ้านท่าศิลา

หมู่ที่ 5

เช้าวันที่สาม ผมตื่นเวลาเดิม มีะดิกกลับ
จากกรีดยาง แล้วรีบปิ้งเอาข้าวปลามาสงให้
เวลาเดียวกับเมื่อวานเป๊ะ ผมแทบไม่รู้จะ
ชอบคุณอย่างไร

ผมกลับเข้าไปอาบน้ำ แล้วมากินข้าวเช้า
เปิดกล่องมาวันนี้เป็นข้าวต้มกึ่ง ผมกินจน
เกือบหมด ดิดขัดอยู่น้อยที่ท้องเต็มเสียแล้ว
จะต้นลงไปอีกก็กลัวระเบิด เลยต้องขอยอมแพ้
ตรงนั้น

ผมเตรียมตัว วันนี้เหลืออีกไม่มากแล้ว
ช่วงบ่ายจะได้เดินทางเข้าจังหวัดตรัง เพื่อขึ้น
เครื่องบินกลับกรุงเทพฯ

พีนันมารับผมไปที่ อปต.นาทอนก่อน
เพื่อถ่ายรูปเจ้าหน้าที่ คนทำงานทั้งหมด แล้ว
ค่อยเดินทางต่อไปยังบ้านท่าศิลา ซึ่งผมผ่าน
เมื่อวานตอนที่ไปบ้านบารายี คราวนี้จะได้แวะ
เป็นเรื่องเป็นราวเสียที

หลังจากเก็บภาพทุกคนเรียบร้อยแล้ว นายกฯ
สมัยยังคงนำทัพ พีนัน ริ ไปด้วยกัน สู่
จุดหมายแรก...

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าศิลา

(กลาง) โสภิญญา เครือวัลย์

ผมจดจำเส้นทางมาบ้านท่าศิลา หมู่ที่ 5 ได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นหมู่บ้านที่ถึงก่อนบ้านบารายี หมู่ที่ 7 ตรงที่รถเลี้ยวเข้ามาเป็นโรงเรียนบ้านท่าศิลา นายกฯ สมยศบอกว่าบริเวณนี้เป็นศูนย์รวมทางการศึกษาของคนแถบนี้ มีครบหมดตั้งแต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าศิลา โรงเรียนบ้านท่าศิลา ไปจนถึงโรงเรียนบ้านท่าศิลาบำรุงราษฎร์ ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

“ตรงกลางนี้เขาเอาต้นไม้ออกตั้งแต่เมื่อไรกัน” นายกฯ สมยศพูดขึ้น

ผมมองตามออกไป เหมือนโรงเรียนกำลังเคลียร์พื้นที่ตรงกลางเพื่อสร้างอะไรสักอย่าง ผมลงจากรถ เดินตามนายกฯ สมยศไปยังอาคารด้านซ้ายมือ ซึ่งเป็นชั้นเรียนอนุบาลศึกษา อาคารทำด้วยสีลูกกวาดหลากหลายดูสวยดี ผมเดินลึกเข้าไปจนสุดตัวอาคารเห็นป้ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าศิลาดัดอยู่ตอนนั้น โสภิญญา เครือวัลย์ ครูผู้ดูแลเด็ก

และรักษาการหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าศิลา ออกมาต้อนรับ เธอพาเราเข้าไปยังห้องเรียน

เด็ก ๆ นั่งล้อมเป็นวงกลม เหมือนเตรียมทำกิจกรรมกัน ผมนั่งลงกับพื้น เด็ก ๆ นั่งนิ่ง ครูโสภิญญากล่าวติดตลกว่า เมื่อครูยังชนกันอยู่เลย ไม่รู้ประหม่าผม หรือนายกฯ สมยศกันแน่

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าศิลาใช้อาคารเรียนอนุบาลศึกษาของโรงเรียนบ้านท่าศิลา มีอยู่ด้วยกัน 2 ห้อง อยู่ด้านในสุดของตัวอาคาร ครูโสภิญญาเล่าว่าทางผู้บริหาร หรือ อบต.นาทอน มีแผนหาพื้นที่เพื่อจัดสร้างอาคารเรียนที่เหมาะสม ซึ่งทางโรงเรียนมีที่ดินเหลืออยู่ด้านหลัง แต่ก็ติดข้อจำกัดเรื่องเอกสาร

ผมคะเนจากสายตา จำนวนเด็กที่นี่ดูน้อยกว่าทั้งสองศูนย์ฯ ที่ผมไปเยือนมา ครูโสภิญญาตอบผมทันทีว่า 41 คน ทั้งหมดเป็นเด็กจากบ้านท่าศิลา หมู่ที่ 5 และบ้านบารายี หมู่ที่ 7

ห้องเรียนทั้ง 2 ห้อง แบ่งเด็กออกตามช่วงวัย ได้แก่ ช่วงอายุ 2-3 ปี และช่วงอายุ 3-4 ปี เกินจากนี้ส่งต่อไปให้ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 ซึ่งอยู่ห้องถัดไป เพราะใช้อาคารเดียวกัน ผู้ปกครองค่อนข้างสะดวก

ที่นี่มีครูผู้ดูแลเด็ก 3 คน แต่เดิมศูนย์ฯ อยู่ภายใต้ความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หรือ สปช. จนในปี 2546 ได้รับการถ่ายโอนมาอยู่กับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยมีอบต.นาทอนเป็นผู้ดูแล

หลักสูตรการเรียนการสอนเป็นของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งอ้างอิงจากหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 4 สาระการเรียนรู้ ผสมเข้ากับ 6 กิจกรรมส่งเสริมทักษะ

ด้วยความที่อยู่ในวันเดียวกัน ทางศูนย์ฯ พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าศิลาจึงให้เด็กทำกิจกรรมตอนเช้าก่อนเข้าห้องเรียนร่วมกับนักเรียนของโรงเรียนบ้านท่าศิลา

“เด็กต้องมาก่อนแปดโมงสิบห้า นาที ซึ่งเป็นเวลาที่เราเข้าแถว เคารพธงชาติ สวดดูอาห์ จากนั้นพาเก็บขยะ รดน้ำต้นไม้ ก่อนเข้าห้องเรียน” ครูโสภิญญาเล่าตบให้ฟัง

“สวดดูอาห์ ที่นี่มีแต่ลูกหลานคนนับถือศาสนาอิสลามหรือครับ” ผมถามขึ้น

“เด็กพุทธเราก็มี เป็นส่วนน้อย สวดดูอาห์เสร็จ ให้เด็กพุทธสวดมนต์ต่อ ซึ่งก็ดีนะเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน” ครูโสภิญญาตอบอย่างตอนนี่ที่เด็กๆ นั่งล้อมวง ครูโสภิญญาบอกว่า กำลังให้เด็กๆ ออกกำลังกาย ว่าแล้ว

ผมเลยขอให้ครูทำกิจกรรมต่อตามปกติ เสียงเพลงดังขึ้น ครูขอตัวแทนเด็กมานำท่าทางให้เพื่อน ไม่มีรีรอ ต่างพากันยกมือ เมื่อครูขานชื่อ เด็กน้อยออกมากลางวง นำเพื่อนปิดเอว ได้ครูหนึ่งจึงเปลี่ยนคน เอามือจับหัวไหล่โยกไปมา

หลังจากนั้นเด็ก ๆ รวมตัวกันระบายสี ครูโสภิญญาพูดขึ้นว่า เด็กเล็กมีเวลาทำกิจกรรมไม่มาก พอ 11 โมงก็ให้รับประทานอาหารกลางวัน แล้วก็นอน

“พอตื่นมา เราจะพาเขาไปสนามเด็กเล่น บีบีแอล* ที่ศูนย์ฯ ได้จัดพื้นที่ไว้ เพื่อสร้างพัฒนาการรอบด้านสำหรับเด็ก ผ่านการค้นพบด้วยตนเอง โดยมีครูดูแลอย่างใกล้ชิด” ครูโสภิญญาเล่า

นอกจากกิจกรรมที่เห็นวันนี้ ในบางโอกาส ทางศูนย์ฯ เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาสอนเด็กๆ เช่น การทำขนมโค ข้าวต้มมัด ขนมเทียน แล้วยังมีปราชญ์ด้านภูมิปัญญาวัฒนธรรม ที่มาสอนขับร้องรองเง็ง และออกกำลังกายแบบโบราณิก

“โต๊ะอิหม่ามเป็นครูโรงเรียนบ้านท่าศิลา ท่านก็เข้ามาช่วยสอนเด็กในบางโอกาส แล้วคนบ้านเราเป็นสมาชิกกลุ่มคุ้มของบ้านวังตงเรากี่เชิญมา” ครูโสภิญญาเสริม

“ส่วนของสวนเกษตรที่นี่มีไหมครับ” ผมถามต่อ

ครูโสภิญญาตอบว่า ไม่มีเพราะข้อจำกัดเรื่องพื้นที่ แต่ครูพาเด็กไปเรียนรู้ที่สวนของยุวเกษตรกร โรงเรียนท่าศิลาบารุงราษฎร์ นั่นคือจุดหมายต่อไปของผม...

*สนามเด็กเล่นตามหลัก *Brain-Based Learning* : BBL หรือการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมอง

ยุวเกษตรกร

นงนุช ยังปากน้ำ

โรงเรียนบ้านท่าศิลาบารุงราษฎร์ อยู่ด้านหลังอาคารเรียนอนุบาลศึกษาของโรงเรียนบ้านท่าศิลา ส่วนสวนเกษตรอยู่อีกฝั่งหนึ่ง พี่นั่นจึงพาผมขึ้นรถวนกลับไปทางประตูหน้า แล้วตรงดิ่งเข้ามา วนซ้ายเมื่อสุดทาง เราเห็นคุณครูท่านหนึ่งมองมาที่รถ เธอส่งสัญญาณให้พี่นั่นขับตรงไป จนถึงทางบังคับเลี้ยวซ้ายอีกครั้ง ก็ถึงสวนเกษตร

ให้หลังไม่นาน นงนุช ยังปากน้ำ เดินเข้ามาสมทบกับเรา ขณะที่นักเรียนกลุ่มยุวเกษตรกรมารอกันอยู่ก่อนแล้ว ทุกคนช่วยกันจัดโต๊ะเก้าอี้ ให้ผมและครูนงนุชได้นั่งพูดคุยกัน

ครูนงนุชเข้ามาสอนที่นี่ตั้งแต่ปี 2538 โดยสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีที่โรงเรียนมีพื้นที่ส่วนหนึ่งสำหรับให้นักเรียนเรียนรู้งานเกษตรกรรม แต่หลังจากสอนมาได้ 10 ปี ครูเห็นว่าสวนเกษตรจำเป็นต้องดูแลตลอด ไม่เว้นแม้แต่ในช่วงปิดเทอม

“ช่วงเปิดเทอมสวนดูสวยดี มีชีวิตชีวา แต่พอปิดเทอมไม่มีใครดูแล ครูเลยคิดและจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรขึ้นมา” ครูนงนุชบอก

นับจนถึงวันนี้ เป็นเวลา 10 กว่าปีแล้ว ที่มีกลุ่มยุวเกษตรกร โดยนักเรียนที่สมัครใจมาร่วมกันทำกิจกรรม

“ส่วนของวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี นักเรียนทุกคนได้เรียน แล้วก็ตอนนี้มีกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ งานเกษตรก็เป็นตัวเลือกหนึ่ง จากทั้งหมดสิบสองกิจกรรม นักเรียนกลุ่มยุวเกษตรกรอาจไปทำกิจกรรมอย่างอื่นตามที่สนใจ เพราะเขาต้องมาทำเกษตรทุกวันตอนเช้า กลางวัน และเย็น รวมถึงในวันหยุดบางสัปดาห์ และตอนปิดเทอม” ครูนงนุชเล่า

“อย่างนี้เท่ากับว่า นักเรียนที่เข้ามาอยู่ในกลุ่มยุวเกษตรกรต้องมีใจรักจริงๆ” ผมพูดขึ้น

ครูนงนุชพยักหน้า แล้วเล่าต่ออีกว่า ในกลุ่มยุวเกษตรกรปีนี้ มีสมาชิกอยู่ราว 30 คน โดยเลือกตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ และเหรัญญิก เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการกลุ่ม ส่วนกิจกรรมนั้น นักเรียนแบ่งหน้าที่กันตามความสนใจ มีทั้งกิจกรรมเลี้ยงปลา ไล่เพาะเห็ด ปลูกผักสวนครัว ซึ่งแต่ละกลุ่มมีหัวหน้าคอยกำกับดูแลกิจกรรม

ฮาพิตร์ ยีสมัน เป็นประธานกลุ่มยูว-
เกษตรกร ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เขา
เล่าว่า ตั้งแต่เข้ามาถึงโรงเรียน ยูวเกษตรกร
จะรู้หน้าที่ของตน อย่างเข้าไปให้อาหารปลา
อาหารไก่ เปลี่ยนน้ำให้ไก่ ช่วงที่มีเห็ดก็ต้อง
มาให้หน้าช่วงสายถึงเที่ยง ส่วนผักก็ดูแลให้น้ำ
ให้ปุ๋ย โดยครูnungซสอนให้ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ
ไว้ใช้

“แล้วในช่วงปิดเทอมล่ะครับ” ผมถามต่อ

“ช่วงปิดเทอม ครูขอให้มีการภาารโรง
ช่วยดูแล กำจัดวัชพืช ให้ปุ๋ย แล้วก็ฝึกนักเรียน
กลุ่มยูวเกษตรกรที่บ้านอยู่ใกล้มาช่วยดูแล
โดยเราติดตั้งสปริงเกอร์ให้น้ำ ช่วยลด
ระยะเวลาทำงาน” ครูnungซตอบ

ผลผลิตในสวนเกษตรขายต่อเข้าโครงการ
อาหารกลางวันของโรงเรียน หากมีมากเกิน
จึงขายเข้าสู่ชุมชน รวมถึงครูในโรงเรียนก็เป็น
ลูกค้าด้วยเช่นกัน ส่วนเงินที่ได้ เก็บไว้เป็นทุน
สำหรับลงทุนรอบถัดไป

ผมขอให้น้องพาเดินชมสวนเกษตร
วรรณษา ไชยโคตร์ นักเรียนชั้นเดียวกับ
ฮาพิตร์บอกว่า ตอนนี้เค้าไ้ยังว่างอยู่
ไ้ชุดใหม่จะมาส่งฟรุ้งนี้ เหลือแต่ปลาตุ๊ก
ปลาหมอ และปลาสวยงาม

“ปลาสวยงาม” ผมย้าคำ

“เป็นปลาหางนกยูง เลี้ยงเอาไว้กินลูกน้ำ
ยุ่งลาย ถ้าชุมชนสนใจ เราย้แบ่งให้” ครูnungซ
ขยายความ

ผมเดินผ่านแปลงกล้วย เห็นมะนาวในวง
ซีเมนต์ด้านซ้าย จนมาถึงแปลงดินที่เตรียมไว้
แถวหนึ่งลงผักกวางตุ้ง ตอนนี้เริ่มชูใบสวย
ฮาพิตร์บอกว่า แปลงที่ว่างจะเตรียมลงผักบั้ง
ผักคะน้า ซึ่งเป็นพืชอายุสั้น

“แล้วเราได้เอาความรู้กลับไปใช้ที่บ้าน

ไหมครับ” ผมถามน้องๆ

“ใช้ครับ ผมเอาไปปลูกพริกที่บ้าน”
ฮาพิตร์ตอบ

“เขาปลูกขายเลยนะ ไม่ใช่ปลูกทิ้งไว้”
ครูnungซเสริม

ผมเดินผ่านแปลงผักออกมา ด้านนอก
เห็นรั้วมะขามอ่อน นายกฯ สมยศเด็ดยอด
มาเคี้ยว เขาเชื่อเชิญให้ผมลองกิน ผมลอง
เด็ดยอดเข้าปาก เคี้ยวดู รสผาดเล็กน้อย
เปรี้ยวอ่อนๆ แต่ชุ่มคอดี เท่าที่สังเกตยังมี
ผักเหมียง ชะอม ผักหวาน ผักกาดนกเขา และ
ไผ่กิมซุง

ครูnungซเดินนำผมมาจนถึงโรงเก็บปุ๋ย
เธอเปิดถังปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ ที่นำเศษอาหาร
เปลือกผลไม้ โดยเฉพาะสับปะรด มาใส่รวม
กันในอัตราส่วน 3 ต่อ 1 ต่อ 1 คือเศษอาหาร
3 ส่วน กากน้ำตาล 1 ส่วน น้ำ 1 ส่วน และใส่
พด.2 อีก 1 ซอง เพื่อช่วยเร่งให้เกิดการ
ย่อยสลาย ผมมองเข้าไปในถังหมัก เห็น
ตัวหนอนยุบยับ

“หนอนนี้บ่งบอกถึงความสมบูรณ์อย่าง
หนึ่ง เวลาจะใช้ก็เอาปุ๋ยน้ำหมักนี้ไปผสมกับน้ำ
สักหนึ่งแก้วต่อน้ำยี่สิบลิตร ฉีดพ่นพืช หรือฉีด
เพื่อเตรียมดินได้” ครูnungซอธิบาย

ขณะที่สารไล่แมลง เน้นพืชที่มีกลิ่นฉุน
อย่างใบพลู ใบยาสูบ นำมาสับ ใส่ลงในถัง
เติมกากน้ำตาล และ พด.7 ตัวนี้ครูnungซบอก
ว่า ใช้ได้ผลกับพวกมด แมลงตัวเล็ก

ก่อนจากกัน ครูnungซและน้องยูวเกษตรกร
มีของฝากให้ผมกับนายกฯ สมยศ ผมได้
มะนาวไร้เมล็ด ขณะที่นายกฯ สมยศได้มะระ
ขึ้นกกกลับไปกิน

“ปลอดภัย ไม่มีสารเคมีแน่นอน” ครูnungซ
ยืนยัน...

เครือข่ายเกษตรชีวภาพ

มานิตย์ รอดตุ

จากโรงเรียนท่าศิลาบำรุงราษฎร์ ผมเดิน
ทางมาที่บ้านหลังหนึ่ง ที่นี่ดูแปลกตา ไม่ได้มี
ต้นยางอัดแน่น แต่เป็นพื้นที่สีเขียวผสมผสาน
หรือที่คนได้เรียกกันว่า ‘สวนสมรม’

รถลัดเลาะเข้ามาตามทาง ทางบังคับ
เลี้ยวซ้าย แล้วขวา ผมเห็นป้าย ‘เครือข่าย
เกษตรชีวภาพ บ้านท่าศิลา หมู่ที่ 5’ อยู่ตรง
มุม จากตรงนี้เห็นศาลาทงขวางมือ เข้าใจว่า
คงเป็นศูนย์เรียนรู้ด้วย ซ้ายมือมีกองถ้ง
ปุ๋ยหมัก รถหยุดเมื่อมาสุดทาง ด้านหลังเป็น
ป่ายาง ซ้ายมือเป็นที่อยู่อาศัยของเจ้าบ้าน
ผมลงจากรถแล้วกล่าวคำทักทาย

“ร่มรื่นดีจังเลยครับที่นี่” ผมบอกไปตาม
ความจริง

ริแนะนำให้ผมรู้จักกับ **มานิตย์ รอกตุ**
ประธานเครือข่ายเกษตรชีวภาพ บ้านท่าศิลา
หมู่ที่ 5 เขาต้อนรับเราด้วยน้ำมะพร้าว บิดสต
จากต้นแล้วเฉาะกันให้เห็นตรงนั้น ผมรับมา
ดื่ม สดชื่นชื่นทันตา ของดีอยู่ใกล้ตัวจริงๆ

ที่เห็นอยู่นี้ บังมานิตย์บอกว่า ทำเป็นสวน
สมรมมานานกว่า 25 ปีแล้ว ภายในนี้มีพืช
หลากชนิด ทั้งสะตอ พืชผักสวนครัว มะพร้าว
รวมถึงไม้ป่าหายาก ความที่ที่ชอบจึงเอามา
ปลูกไว้

“แล้วยางพาราล่ะครับ” ผมถามต่อ

“ของเราก็มี อยู่ทางด้านหลัง แต่เราทำ
แบบธรรมชาติ เว้นร่องไว้ แล้วปลูกพืชกินได้
เสริมเข้าไป” บังมานิตย์ตอบ

เมื่อถามถึงความเป็นมาของเครือข่ายนี้
บังมานิตย์ย้อนภูมิหลังให้ฟังว่า แต่ก่อนเขาทำ
เรื่องท่องเที่ยวชุมชน กระทั่งเกิดสึนามิ หลัง
วิกฤตก็ยังทำต่ออีกระยะ แล้วหยุดไป หันกลับ

มาพัฒนาพื้นที่ที่บ้านตัวเอง

“อย่างน้อยหาแนวร่วม เพราะสภาพพื้นที่
บ้านเราเปลี่ยนไปหมด ตอนนี้มีแต่พืชเชิงเดี่ยว
ถ้าดีมันก็ดี แต่ที่เราเห็นแล้วว่ามันไม่ยั่งยืน เรา
เลยอยากดึงสภาพเดิมๆ กลับมา ทำยังไงให้
ป่ามาอยู่ใกล้บ้าน อย่างพื้นที่ด้านหลังที่ผมซื้อ
เพิ่ม เป็นที่ตาบอด ผมไม่ทำอะไรกับมันเลย
ให้เป็นป่า ในนั้นมีสิ่ง มีของป่า” บังมานิตย์เล่า
ตอนนี้เครือข่ายมีอยู่ราว 40 คน เป็น
คนจากบ้านท่าศิลาทั้งหมด ทุกคนเริ่มกลับมา
ทำเกษตรแบบผสมผสาน ปรับเปลี่ยนพื้นที่
ให้มีสระน้ำ ปรับสภาพดินให้มีความพร้อม
สำหรับพืช ทั้งการปลูกพืชสดอย่างหญ้าแฝก
และทำปุ๋ยหมักชีวภาพไว้ใช้เอง

เครือข่ายนี้รวมตัวกันเข้มแข็ง สามารถ
เข้าถึงหน่วยงานอย่างสำนักงานเกษตรอำเภอ
สำนักงานพัฒนาที่دينจังหวัด เรียกว่ายื่น
ด้วยตัวเอง จัดการตนเองแบบเบ็ดเสร็จ

บังมานิตย์ยังเป็นพ่อค้าออนไลน์ด้วย โดย
มือเดอร์จากลูกสาวที่ไปใช้ชีวิตอยู่ที่ประเทศ
ฟินแลนด์ เขาให้ผมดูออเดอร์ ส่วนใหญ่ส่งไป
ขายคนไทยที่นั่น

“ตอนนี้ถ้าไม่ปรับตัวอยู่ยาก ต้องทำหลาย
อย่าง ผสมผสาน ต้องเรียนรู้อยู่เสมอ วันนี้เรา
เห็นแล้ว ยางอย่างเดียวมีปัญหา เพราะตอนนี้
พื้นที่ไหนก็ปลูกยาง ภาคอีสาน ภาคเหนือ
หรือภาคกลางบางจังหวัดก็ยังมี” บังมานิตย์
กล่าว

น่าเสียดายที่เวลามีน้อย บังมานิตย์ต้อง
รีบออกไปเยี่ยมไข้หลานที่โรงพยาบาล ผมจึง
เดินถ่ายรูปอยู่ที่นั่นครู่หนึ่ง ที่สุดท้ายแล้ว
แต่เหมือนเพิ่งเริ่มต้นอย่างรีบอกไม่ถูก...

ส่งท้าย

กลับเข้ามาที่อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานธรณีสตูล นายกฯ สมยศให้น้องๆ เตรียมของฝากกลับบ้านกรุงเทพฯ ผมนั่งพักครู่หนึ่ง นายกฯ สมยศก็กลับเข้ามางานเลี้ยงย่อมมีวันเลิกรา แต่ชีวิตหนึ่งเรามีงานเลี้ยงเดียวเสียที่ไหน โอกาสยังคงเปิดกว้างให้เรามาประสบพบเจอ ผมบอกให้นายกฯ สมยศ พร้อมกับทีมงานที่ออกมาส่งผมขึ้นรถ

“วันหน้าหาเวลามาเที่ยวที่นี้บ้าง” นายกฯ สมยศบอก

แน่นอนที่สุด ผมบอกกับตัวเองไว้แล้วว่า ต้องกลับมาเที่ยวให้ครบโปรแกรม แล้วจะแวะมาพักที่นี้ด้วย

ที่นั่นเปลี่ยนมาขับรถกระบะสีขาวคูใจ ผมขอแวะที่โฮมสเตย์ เพราะตากผ้าเช็ดตัวไว้ โชคดีที่เจอพ่อของมณฑา เลยได้ฝากคินกุกุแฉ ผมยังเหลือเวลาอีกมาก ที่นั่นจึงไม่ต้องเหยียบมิด เราค่อยๆ ไป กินลมชมวิวดามประสา เพียงชั่วโมงเศษก็ถึงท่าอากาศยานตรัง ที่นั่นช่วยผมยกของลง เรากันที่หน้าประตู ผมยังมีเวลาพอสำหรับกาแฟสักแก้ว..